

Mukəddəs Kitab

Injil 6-kisim

«Rimliklarəŋa»

© Mukəddəs Kitab 2012

CC BY-SA 4.0

www.mukeddeskalam.com

«Uyşurqə Kalam Tərijimisi»

Injil 6-kisim

«Rimliklar oʻq»

(«Rosul Pawlus Rim xahiridiki jamaatkə yazoqan məktup»)

Kirix söz

Təf izahət

Rəbbimiz Əysa Məsih ölümündən tirilib asman oʻq ketürülgəndən keyin uzun ötməy, Rim imperiyəsi təvəsidi və Yawropa, Afrika, Ottura Asiya həm Həndistanda nuroqun etikədqı jamaətlər pəyda boldi. Rəbbimizning rosulliri Pawlus, Petrus, Yuhanna, Yakup, Yəhuda və baxkılar etikədqılarni rıəbətləndürəx və ular oʻq əgıtıx üqün bu jamaətlərgə nəhəyiti kəp məktuplarni yaki salam hətlərnı yazdı. İnjlida bulardın jəmiy 21 məktup biz üqün saqlınıp kəlməktə. Jamaətlər baxtın baxlap bu məktuplarınıg Mükəddəs Rəhning yolyorukı və wəhiyisi bilən yezilənlıkını bilip yətkəqkə, ularnı kət'iylik bilən saqlıdı, xundakla uların nuroqun kəqürmilərnı yezip baxkə jamaətlərgə əwətxkə baxlıdı. Huda oʻq mıng təxəkkür bolsun, mana xu səwəbtin bu kimmətlık yazmılar mükəddəs İnjlının bir kismi bolup, hazır qolımızda turıdu.

Oqurmənlərgə yardımı bolsun üqün rosul Pawlus həmdə baxkə rosullarning məktuplirini oqıxtın əwwal məktuplirida ixlitilgən bəzi əlahidə səz-ibarılər toqruluk tohtiliximiz oʻq toqra kəlıdu.

(1) «Roh», «jan», «tən» və «ət» toqruluk

Huda dəsəptə insannı yaratkanda «roh, jan, tən»ni birləxtürəp yaratkənıdı. «Roh» bolsa insanning əsası yaki əsasıy wujudi, iradisı, «həyat küqı» dēgənlıktur. Bizning kim ikənlikimiz rohimızdın bilinıdu. «Jan» bolsa insanning zəhni, oy-pikirliri və həssiyatlırındın tərkib tapıdu. «Tən»ning mənisi həmmimizgə əyan.

Hudaning insanoʻq boləqan məksiti insannı «rohıy» yaki «rohaniy» ədəm kilıxtın ibarət ıdı. «Rohıy» dēginimiz insanning barlık ıxlırı «roh»tin kəlsun, dēgənlıktur; demək, insanning rohı Hudaning Rohı bilən əlakidə boləqanda, Hudaning iradisini qūxinip bilip, uning jeni ərkilik tenini baxqurəqan həlda iradisini əməlgə əxurux dēgənlıktur. Baxkə nuktıdın eytkanda, roh həjayın, jan oqojıdar, tən qul bolıdu. Roh bolsa Hudaning Rohı bilən əlakidə bolup Hudaning iradisini bıldürıdu. «Jan» (insanning həssiyatlırı, oy-pikirliri və zəhnındın tərkib tapqan) bolsa oqojıdar bolup, rohning həwər-əmrılrini tenigə yətküzıdu. Xundak kılıp tən hızmətkar bolup Hudaning iradisini bəja kəltürıdu. Bırək Ədəm'atimiz gunəh sadır kıləqandın keyin, muxu tərtip əksiəq bolup qaləqan. İnsanning rohı əz tenigə həjayın bolmay, əksiəq əzining etidiki tələplər əzigə həjayın bolup, əz «jeni»oʻq, yəni həssiyatlırı, oy-pikirliri və zəhnigə təsir yətküzəp, ularnı baxquruxkə baxlıəqan. U əz rohı ərkilik Hudaning Rohı bilən boləqan əlakısındın məhrum

«Rimliklarqo»

bolup, ölüktək boləqan. Gunah etidə makanlixip, insan öz etining tələplirini həmmə ixlar arisida birinqi orunəqə qəyəqan.

Rosullardin Pawlus, Petrus, Yuhanna, Yəqub və Yəhudalar Rəbbimiz Əysa Məsihning «roh» və «ət» toərisidiki təlimigə əgixip, öz məktupliri yaki salam hətliridə «ət» degən səzni üq hil mənədə ixlitidu: —

- (1) Əsli mənəsində; adəmninq tenini kərisitidu;
- (2) «Insan»ni yaki «pütkül insanlar»ni kərsitidu; bu mənədə ixlilitəndə biz «ət igisi» yaki «ət igiliri» dəp tərijimə kilduk;
- (3) «Gunahning qərali» degən mənədə; demək, gunah ətlirimizni qəral kiliq u arkilik bizni əzduridiəqanliqi və bəxquridiəqanliqini kərsitidu.

«Ət» degən səz Mukəddəs Kitabta tunji qətim «Yar.» 6:3də kəriləndə, «adəmni bəxquridiəqan gunahning qərali», «adəmni bəxquridiəqan hojayin» degən mənədə boləqan: — «**Mening Rohim hərdaim insan bilən** (insanni wijdani bilən toəqra yoloə kirgüzüx üqün) **kürəx kilmaydu; qünki insan pəkətə «ət»tur**». Adəm'atimiz gunah sadir kiliq qüxkünləxkəndin keyin, Nuh pəyqəmbər dəwrigə kəlgüqə insanning gunahliq təbiiti barəqanseri oquq kərünüxkə bəxlidi və ahirida topan jazasini kəltürdi. «**Insan pəkət «ət»tur**» degən səz mana xundə əhwal astida eytiləqan. İnsan Hudaning Rohi astida əməs, bəlki «ət», yəni «gunah makanləxqan ət» astida yaxap, öz eti uningəqə həkümranliq kiliq uni daimliq gunahkə kiliqəqan. Xuning bilən Huda uni «**pəkətə əttur**» dedi.

Rosul Pawlus kəpinəq (grek tilida yeziləqan) məktuplirida «ət»ni xu mənəsində («Rim.» 5:7-ayəttin bəxləp) ixlitidu. Bəzi tərijimanlar grek tilidiki «ət»ni «gunahkə təbiət», «insaniy gunahkə təbiət», yaki «insaniy təbiət» dəp tərijimə kildidu; bizningəqə bundəq tərijimining toəqra tərepliri bolsimu, «ət»ning toluq mənəsinə ipadiləp kətəlməydu və bəzi əhwalda sə ukuxmasliqləri tuəqduridu. Xunga əyni səz boyiqə biz pəkət «ət» dəp tərijimə kilduk. Yüqiridikisi tən və ət üstidiki bəyanlirimiz bolsimu, Mukəddəs Kitabta insanning tenini yaki jismani y kismini napək, paskina degən səz yok. Huda tenimizni yaratqan, tən intayin kəramət bir nərsidur (məsilən, «Zəb.» 139:14-16). Məsilə xuki, gunah tenimizni, yəni etimizni öz makani kiliqəqan («Rim.» 6:6-ayəttə və 6:12-13də bu həqikətlər oquq kərünidu).

Rosullarning məktuplirida «ət» yukiqiki birinqi və ikkinqi mənəsidimu uqraydu; xu yərlərdə oqurmənlər aldi-kəyni səziliridin buni enik kəraləydu.

(2) «Məsihtə», «Rəbdə», «Rohta», «Hudada» və «əttə» degən səzlər toəqruluk

«Məsihtə» rosul Pawlusning əng yaxxi kəridiəqan ibariliridin biri bolup, uning mənəsi: «Məsihning hojayinliqi və yətəqiliki astida, Məsih bilən bir boləqanda, Məsihgə bəqqləndə, Məsihgə mənəsup bolup, Uning yətəqiligidə, Uningdin iltipət, küq-kudrətni aləqanda...» qatarliqlər. «Rəbdə», («Rəbbimizdə») yaki «Məsih Əysada», «Rohta» və «Hudada» degən ibarilərmu yənə Rəb yaki Məsih Əysa, (mukəddəs) Roh və Huda bilən boləqan yukiqiki təreptiki mənəsiwtləri bildüridu.

Bu ibarilərninq əksi «əttə bolux» degən ibaridur. U adəmninq «ət»ning hojayinliqi və ilkidə bolux, uningdin ayrilmasliq, «ətninq, xundəqlə ət iqidə turoəqan gunahning kulluqida bolux» qatarliqləri ipadiləydu.

(3) Ixängüqilarning Təwrat qanuni bilən munasiwiti toqiruluk

Təwrat qanunini okup qıkkanlaroqa məlumki, uning jəmiy bəx jəhəttə təlipliri bar: —

(1) Əhlak jəhəttiki tələplər. Bular pəket «Misirdin qıqix» 20-babta hatiriləngən «on əmr-pərhiž»la əməs, bəlki Təwratning baxqa yərliridə hatiriləngən əhlak tələplirini öz iqigə alidu. «**Hudadin baxqa heqkandak ilahinglar bolmisun**», «**Ata-ananglaroqa hərmət qilinglar**», «**oqirilik qilmanglar**», «**koxnangni özüngni səygəndək səygin**», «**heqkandak palqilik qilmanglar**» katarliklar buningoqa ohxax nuroqun əhlak toqirisidiki tələplər bar. Ixəngimiz kamilki, bundak tələpləni hər dəwrdiki ixəngüqilər tolimu həkkaniy, durus, esil dəp qaraydu.

(2) Yəhudiy həlqining xaraitioqa wə salamətlikigə uyoqun bəzi əməliy tələplər: Məsilən, «**Kixiləni xu yərdin yikilip kətmisun dəp öyünglarning əgzisining tət ətrapioqa tosmə tam yasanglar**» (Yəhudiy həlqi daim əgziliridə tamək yəydu, uhlaydu), «**Tərat qilidioqan yər turaloqu jayliringlardin ayrim jayda bolsun**».

(3) Qanunoqa hilaplik ixlaroqa karita tegixlik jazalar; məsilən: «**Əgər məlum bir adəmning kalisi baxqa birsining kalisini üsüp əltürüp koyoqan bolsa, ular üsküqi kalini setip pulini təng üləxsun həm əlgən kalining gəxinimu xundək kılsun**», katarliklar.

(4) «Obraz jəhəttiki» tələplər. Məsilən, «**Üstüנגə ikki hil rəhttin tikilgən kiyimni kiymə**», «**Kala wə exəkni təng qoxqa kətqili bolmaydu**» katarliklar.

(5) İbadət qediriyoqa yaki ibadəthanioqa wə xuningdək həyt-bayramlaroqa munasiwətlik bəzi rəsim-kaidilər, jümlidin adəmning gunahini tiləydiyən wə baxqa kurbanliklaroqa baqlanəyan əmrlər.

(Yukirikı 4- wə 5-əmlərləning həmmisi «simwolluk, bexarətlik» əmrlər dəp hesablinidu, qünki ular kəlgüsi zamandiki, Məsihtə bolidioqan nijatni kərsitidu).

Əmdi rosul Pawlusning «**Biz «Məsihtə»** (Məsih arkilik) **Təwrat qanunining ilkidin halas bolduq**», «**Məsihtə Təwrat qanunioqa nisbətən əlduq**» («Rim.» 7:7-8) degən səzliri qanunning kaysi jəhətlirini kərsitidu? Bizningqə bu hərbi jəhəttin eytilidu.

Məsihning kəlixi bilən U insanlarning barlik gunahlrini Əz üstigə elip, «əng ahirki kurbanlik» bolup, Təwrat qanunida kərsitilgən barlik bexarətlik, simwolluk tələpləni biraqla əməlgə axurdi. Bu tələplər Uning kurbanliki bilən heqkimgə kerək əməs bolup qaldi, əlwəttə. Biraq Məsihning əlümi ixəngüqilərləning Təwrat qanunidiki baxqa tələpliri bilən boləyan munasiwitinimu pütünləy əzgərtiwətti.

Hərbi dəwrdə Hudaning insanoqa boləyan tegixlik əhlak tələpliri əzgərməydu, əlwəttə. Həlkilik ix xuki, insan əslidilə gunahkar boləyanliki üqün bu tələplərgə hərgiz əməl qılalmaydu. Bu tələpləni rosul Pawlus «Rim.» 8:4də «**qanunning həkkaniy təlipi**» dəydu. Əməliyəttə, «Təwrat qanuni»diki əhlak tələpliri Hudaning insanoqa boləyan pütün əhlak tələplirini ipadiliməydu (Məsihning bu toqiruluk təlimini kərüng — «Matta» 5-7-bablar). Towa qıləyan hərbi ixəngüqi Təwrat qanunidiki əhlak tələplirini intayin esil, intayin yaxi dəp qaraydu wə Hudaning xan-xəripı üqün bularoqa əməl kilixni arzu kilidu; biraq ixəngüqi əzigə tayinip ularoqa əməl qılalmaydiyənlikini obdan bilidu. U əzining qanunoqa əməl kilixqa boləyan ünümsiz tirixilirini taxlap koyəyan wə əzini ixəngüqi süpitidə «**qanunoqa nisbətən əlgən**» dəp

«Rimliklaroqa»

hesablaydu. Etikađqi Hudaning yangi əhdisigə ixinip, Hudaəja tayinip: — «Hudaning manga ata kilaəjan Rođi arkađlik U Əzining əmrlirini əməlgə axuridu» dəp ixinidu. Həzir əməl kilaəjuqi, ixliguqi, sahawətlik ixlarni kilaəjuqi u əməs, bəłki Hudaning Əzidur. Huda Əz muhəbbitini kəlbimizgə kuyaəjandın keyin («Rim.» 5:8) U Əzi biz arkađlik Əz əməllirini yürgüzidu, Əz muhəbbitini baxkilarəja kərsitidu: — **«Baxkilarni səygan kixi əz yekiniəja həqkəndəy yamanlik kilməydu. Xuning uqun, məhır-muhəbbət bolsa, Təwrat kanunining təlipini əməlgə axuruquđidur»** («Rim.» 13:10).

(4) Bir-birimizni kurux» (etikađni kurux, «rođiy kurux»)

Rosullardın Pawlus həm Petruslar yənə bir ibarənimu pat-pat ixlitidu. U bolsimu «adəmnı kurux» yaki «adəmnı etikađını kurux»tin ibarət. Birsı əzini Məsihkə tapxuroqinidila andın unıng rođi wə jənida Hudaning «yengi bir kuruluş»i dərhal baxlinidu. Bu kuruluş bolsa hix wə laydın kuruloəjan bina əməs, bəłki pütünləy yengi harakter wə mijəz, yengi adətlər wə yollar, yengi pozitsiyələr, yengi kəz-karaxlar wə qüxənglər, burun «mumkin əməs» dəp qarilip kəlgən ixlarni «mumkin» dəydiaəjan yengi bir ixənqtin tərkib tapkən kuruluştin ibarət bolidu. Hudaəja itaət kilaədiaəjan hər bir bəşuq bu kuruluşni alaəja süridu. Məsihtə boləjan aka-uka, aqa-singillarmu yardım beridu. Kərinədxəlimizning hər bir yengi təlimi, rıəqbət səzi, muhəbbət ipadilərinıng həmmisi yənə bir «kimmətlik hix»ni kuruluşkə koxup koyaəjanlik bolidu. Dunyada turoəjan bərlək künlirimizdə bu kuruluş tohtımay dawamlıxidu; Hudaəja təxəkkür, binanıng uzunluqi, kəngliki, yaki kuruluş materiyaliriniıng kimmətlikigə həqkəndəy qək koyaəlmıəjandur! Xu yol bilən biz «bir-birimizni kuralaymız».

Əmdi yengi kuruluş bolsa Hudaning məkən kilaəxiəja muwəpiq «ibadəthana» bolidu («1Kor.» 3:9-17, «Gal.» 2:18, «Əf.» 2:18-22, «1Pet.» 2:1-10ni kəruıng).

Rosulning məktupni yezix məksətliri

Uzundın bəri Məsihiy jəməitidiki alimlar bu hətni Pawlus Korint xəhirdiki jəməət bilən boləjan wəqıtta yazəjan, dəp kərap kəldi. Bəzi kəna kəqürmə yazmılarda muxundəy həwərmu koxulup pütüklüktur. Rosulning yezix məksətliri məktupiniıng əzidə okurmənlərgə ayan kilaənidu; ular kışkiqə: —

- (1) Rim xəhirdiki etikađqılarni rıəqbətləndürüx;
- (2) İnjl, yəni «hux həwər»ning toluq məzmunini baxtin-ahıroqıqə kədəmmu-kədəm ayan kilaəx («İnjl» grek tilida «hux həwər» dəgən mənida).
- (3) Yəhudi y ixəngüqilər wə Yəhudi əməs ixəngüqilərinıng bir-birini qüxinix, bir-birini kəbul kilaəx, kədirləx, səyüx, xundəy birlıktə boluşkə ətünüx.

Yukiriqi 2-məksət tüpəylidin, «Rimliklarəja» dəgən məktup hər bir ixəngüqi uqun bibahə həzinidur. «Rimliklarəja»ni qüxəngən etikađqını «ətraplık kəralanduruloəjan adəm», «yoldın asan əz durulməydiaəjan adəm» dəgili bolidu.

Məzmun: —

- 1-3-bab: İnsanlarning gunahkar həliti; gunahning qandak kelip qıqқанlıqı; Yəhudiyy
wə Yəhudiyy əməslərmu Huda aldida bahənə-səwəb kərsitəlməydiyənlikı;
Hudanıng niyatlık jawabi.
- 4-bab: Etıqadning yoli — İbrahım
- 5-bab: Etıqadqining yiltizi Adəm'ata əməs, bəlki Məsihdur.
- 6-bab: Gunahqa nisbətən ölūx
- 7-bab: Təwrat qanunıqqa nisbətən ölūx
- 8-bab: Məsihtə qalibiyətqi bolux
- 9-11-bablar: İsrail toqruluk — Uning kəlgüsi nemə bolar? Hudanıng ahırqi məqsətliri
- 12-15-bablar: Jekiləx wə rıqəbtəndürūx
- 16-bab: Ahırqi salamlar

İzahat: — Yənə təkrarlaymızki, kirix söz, mawzu wə izahatlar oqurmənlərgə yardimi bolsun üqün təjiman təripidin berildi. Ular Muxəddəs Kitabning əsliy tekst-ayətlirining bir qismi əməs.

Rimliklar o'ya

Rosul Pawlus Rim xahardiki jamaatka yazoan maktup

1 Rosullukka tallap qakiriloan, Hudaning hux hawirini jakarlxka ayrip tayinglangan, Masih aysaning kuli bololan manki Pawlustin salam!

² Huda bu hux hawarning kelixini heli burunla payoqambarliri arkilik mukaddas yazmilarda wada qilolanidi. ³⁻⁴ Bu hux hawar Oz Oqli, yani Rabbimiz aysa Masih toqrisididur; jismaniy jehattin U Dawutning naslidin tuqulojan; birdinbir pak-mukaddas Roh taripidin olumdin tirildurulux arkilik «kuk-kudrot Igisi Hudaning Oqli» dap kersitilip bekitilgan; ⁵ U arkilik, xundakla Uning nami uqun barlik allar arisida Hudaqa etikadtin bololan itaetmenlik wujudka kalturuluxka biz mehir-xapkatka wa rosullukka muyassar bolduk; ⁶ Silar ular arisida, aysa Masih taripidin qakiriloansilar.

⁷ Xunga, Huda soygagan wa U «mukaddas bandidirim» dap qakirojan Rim xahiridiki hammainglar o'ya, Atimiz Hudadin wa Rabbimiz aysa Masihtin mehir-xapkat wa aman-hatirjemlik boloyay!

Taxakkur duasi

⁸ Aldi bilan man aysa Masih arkilik hammainglar uqun Hudayimoqa taxakkur eytiman; qunki silarning etikadinglar putkuli alomga pur ketti. ⁹ Oz Oqli toqrisidiki hux hawarda qin roh-kalbim bilan man hizmitini kiliwatkan Huda Ozi mening dualirimda silarni xunqa uzluksiz aslap turojanlikimoqa guwahtur. ¹⁰ Man dualirimda, mumkin kadar Hudaning iradisi bilan silarning yeninglar o'ya berixka ahir muyassar boluxka hamixa etunim. ¹¹ Qunki man silarni birer rohiy iltipatka igga kiliw arkilik mustahkamla uqun silar bilan keruxuxka intayin takazzaman; ¹² yani, man aranglarda bolsam, bir-birimizning etikadidin ezara tasalli wa ilham alalaymiz demekqim.

1:1 Ros. 9:15; 13:2; Gal. 1:15.

1:2 Yar. 3:15; 22:18; 26:4; 49:10; Kan. 18:15; 2Sam. 7:12; Zab. 132:11; Yex. 4:2; 7:14; 9:5; 40:10; Yer. 23:5; 33:14; Oz. 34:23; 37:24; Dan. 9:24; Mik. 7:20.

1:3-4 «jismaniy jehattin u Dawutning naslidin tuqulojan» — muxu «Dawut» bolsa Dawut payoqambær, yani Israil o'ya padixah bololan Dawut. Nuroqun payoqambærlar Masih Dawutning awladidin bolidu, dap bexarat bærgenidi. «birdinbir pak-mukaddas Roh» — grek tilida «pak-mukaddaska tawa bololan Roh» degan sez bilan ipadiliniidu. Bizningqa, xubhisizki, Hudaning Oz Mukaddas Rohini kersitidu; bæzi alimlar bu ibarini Masih aysaning oz rohini bildiridu, dap karaydu.

1:3-4 Mat. 1:1; Luka 1:32; Ros. 2:30; 13:23; 2Tim. 2:8; Yex. 9:5; 44:6; 54:5; Yh. 2:19; Rim. 9:5; 1Yuha. 5:20.

1:5 «Uning nami uqun barlik allar arisida Hudaqa etikadtin bololan itaetmenlik wujudka kalturuluxka biz mehir-xapkatka wa rosullukka muyassar bolduk» — «allar» muxu yarda Yehudiy amas allarni kersitidu. Tawratda bæzida Yehudiylar o'ya nisbatan «yat allar» dap tarjima kilimiz. «Hudaqa etikadtin bololan itaetmenlik wujudka kalturuluxka...» — grek tilida sezmuwez pekæt «etikadning itaiti uqun...» deyilidu.

1:6 «Silar ular arisida, aysa Masih taripidin qakiriloansilar» — «ular arisida» — yani Masihka etikad qilolan yat allar arisida. Demak, Rimlik etikadqilar dal rosul Pawlus ularning hizmitida boluxka qakirilojan kixilærdindur. «aysa Masih taripidin qakiriloansilar» — bakxa birhil tarjimisi: «Masihka mansup boluxka (Huda taripidin) qakirilojan...».

1:7 1Kor. 1:2; Of. 1:1.

1:8 «silarning etikadinglar putkuli alomga pur ketti» — Rim imperiyasidikilar Rimning kanuni boyiq: «Imperator i «Kayser»ni «Rab Huda» dap etirap kilixka majbur idi. Xunga «aysa Masih Rabbimdur» dap etirap kiloqular kattik karxilikka wa kep ketim dæhxætilik ziyankæxlikka uquraxka baxlidi. Paytahti Rim xahiridiki pukralardin bæzilirining Masihka baqlanojanliki: «Rim xahirida Masihka ægækkuqilar bar ikani!» dap dunyani zilzilga kalturganidi.

1:9 «Oz Oqli toqrisidiki hux hawarda qin roh-kalbim bilan man hizmitini kiliwatkan Huda...» — grek tilida «qin roh-kalbim bilan» pekæt «rohimda» deyilidu. «hizmitini kiliwatkan Huda...» — «hizmiti» muxu yarda grek tilida alahida «rohiy hizmat» yaki «kahinlik hizmat»ni kersitidu.

1:9 Rim. 9:1; 2Kor. 1:23; 11:31; Gal. 1:20; Fil. 1:8; 1Tes. 2:5; 2Tim. 1:3.

1:10 Rim. 15:23,32.

1:11 «rohiy iltipat» — Mukaddas Rohtin kelidiojan alahida, mojizilik kabilyattin ibarættur. Masilan, «1Kor.» 12-14-bablarni kerung.

1:11 Rim. 15:29; 1Tes. 3:10.

«Rimliklaroqa»

¹³ Kerindaxlar, mən silərning xuni bilixinglarni halaymənki, baxka yərdiki əlliklərnin ari-sida hizmitim mewə bərgəndək, silərning aranglardimu hizmitimning mewə berixi üqün yeninglaroqa berixni kəp kətim niyət kildim, lekin bügüngiqə tosaləuə qurap keliwatimən...

¹⁴ Mən hərəkəndək adəmlərgə, məyli Yunanliklar wə yat taipilərgə, danixmən wə nadanlaroqa bolsun, həmmisigə kərzədmən... ¹⁵ Xuning üqün imkaniyət manga yar bərsila mən Rimdiki silərgimu hux hərəwəni yətküzüp bayan kilixka kizəqinmən.

Hux həwərnin zor qüdriti

¹⁶ Qünki mən Məsih toərisidiki bu hux həwərdin hərgiz hijil bolmaymən! Qünki u uningə qəixəngüqilərnin həmmisini, aldi bilən Yəhudiylarni, andin keyin Greklərnin niyətkə erixturidiə qan Hudaning küq-qüdritudur! ¹⁷ Qünki hux həwərdə etiəkədkə asəslənoqan, Hudaning birhil həkkəniyəliki etiəkədkə qiləuqiləroqa wəhiyə qilinoqandur. Mükəddəs yazmilarda yəziləqinidək: — «Həkkəniyə adəm ixəng-qetiəkədi bilən həyat bolidu»...

İnsaniyətnin qüxkünülk jəryani

¹⁸ Qünki həkkəniyətsizlik bilən həkikətni basidiə qan insənlərnin barlik ipləslikioqa wə həkkəniyətsizlikigə nisbətən Hudaning kəratqan əjəzi pərxtin oquk wəhiyə qilinməktə. ¹⁹ Qünki insənlər Huda toərisida bilələydiə qan ixlar ularning kəz aldida turidu; qünki Huda həmmi-ni ularə qəuq kərsitip bərgən ²⁰ (qünki dunya apiridə bolə qandin beri Hudaning kəzə kərinməs əzgiqilikliri, yəni mənəggülük qüdriti wə birdinbir Huda ikənliki Əzi yaratqan məwjudətlər arqilik oquk kərləməktə, xundəklə buni qüxinip yətkili bolidu. Xu səwəbtin insənlər həq bəhanə kərsitəlməydu). ²¹ — qünki insənlər Hudani bilsimu, uni Huda dəp uluqlimidi, Uningə qəixəkkür eytmidi; əksiə, ularning oy-pikirliri bimənə bolup, nadan kəlbə kərangəuqulixip kətti. ²² Əzlini danixmən kili p kərsətsimu, lekin əkilsiz bolup qikti; ²³ qirimas Hudaning uluqlukünin orniə qirip əlidiə qan adəmzətkə, uqar-kənatlarə, tət əyəqlik həywanlarə wə yər beəqirliəuqiləroqa əhxiydiə qan butlarni əlməxturup qəyoqanidi.

²⁴ Xunga Huda ularni kəlbidiki xəhəwəniyə həwəsliri bilən ipləslik kilixka, xundəklə bir-birining tənlini nomuska kəlduruxka qəyup bərdi. ²⁵ Ular Huda toərisidiki həkikətni yəloqanə ay-ləndurdi, Yəratqəuqin orniə yəritilə qan nərsilərgə qəkunup, təwəp-təət qiləqanidi. Həlbuki, Yəratqəuqioqa təxəkkür-mədhəyə mənəggügə əkilməktə! Amin!

1:13 «silərning xuni bilixinglarni halaymənki...» — bu səzlər adətə Rim imperatori yərlək qüxürgəndə ixlitidiə qan ibarə idi. Rosul Pawlus təwəndiki gəpini «Aləm imperatori Əysə Məsih»din kəlgən dəp puratmaqı əhxiydu. Əyni səzlər «xuni bilməslikinglarni halaymənki,...». «əlliklər...» — barlik Yəhudi əməs millətlər, «yat əllər», «taipilər».

1:13 1Tes. 2:18.

1:14 «... hərəkəndək adəmlərgə, məyli Yunanliklar wə yat taipilərgə, danixmən wə nadanlarə bolsun...» — muxu yərdə «yat taipilər» Yunanlik əməslərnə yəki xu dəwərdiki «mədəniyə bəlgisi bolə qan Yunan tili»ni səzliyəlməydiə qan «mədəniyətsizlərnəni kəsitudi. «mən... həmmisigə kərzədmən» — buning mənisi bəlkim «həmmisigə hux həwərnəni yətküzüxkə kərzədmən» bəlsə kərek.

1:14 1Kor. 9:16.

1:16 «Məsih toərisidiki bu hux həwər» — grek tilidə «Məsihning hux həwəri» də qan səzə ipədilinidu. «Greklər» — (yəki «Yunanliklar») muxu yərdə barlik Yəhudi əməs millətlər yəki əlliklərgə wəkil kəlidu. «...niyətkə erixturidiə qan Hudaning küq-qüdritudur» — «niyətkə» də qan Huda adəmnə qunəhəni kəqürüp, uningdin kütqəzup, mənəggülük həyatni atə kiliqini kərsitudi.

1:16 Zəb. 40:9-10; 1Kor. 1:18; 15:2; 2Tim. 1:8.

1:17 «hux həwərdə etiəkədkə asəslənoqan, Hudaning birhil həkkəniyəliki etiəkədkə qiləuqiləroqa wəhiyə qilinoqandur» — bəxka birhil təjəjimi: «hux həwərdə Hudadin kəlgən, bəxtin əhir etiəkədkə asəslənoqan bir həkkəniyəlik əxkarilənoqandur». «Həkkəniyə adəm ixəng-qetiəkədi bilən həyat bolidu» — «Həb.» 2:4.

1:17 Həb. 2:4; Yə. 3:36; Rim. 3:21; Gal. 3:11; Fil. 3:9; İbr. 10:38.

1:19 Ros. 14:17.

1:20 Zəb. 19:1-2

1:21 Kən. 28:28

1:23 2Pad. 17:29.

²⁶ Mana xuning üqün, Huda ularni pəskəx xəhwaniy həwəslərgə qoyup bərdi. Hətta ayallarmu təbiyy jinsiy munasiwətni oşayriy munasiwətkə aylandurdi; ²⁷ xuningdək, ərlərmu ayallar bilən bolidioqan təbiyy jinsiy munasiwətlərnə taxlap, baxkə ərlərgə xəhwaniy həwəslər bilən kəyüp pixidioqan boldi. Ərlər ərlər bilən xərməndiliklə kirixti wə nətijidə ularning muhalip kilmixliri əz bəxiqə qikti.

²⁸ Ular Hudani bilixtin wəz kəqixni layik kərgənliki tallioqanliki üqün, Huda ularni buzuk niyətlərgə wə nalayik ixlarni kilixkə qoyup bərdi. ²⁹ Ular hərhil həkkaniyətsizlik, rəzillik, nəpsaniyətgilik, əqmənlikkə qəmüp, həsəthorluk, katillik, jedəthorluk, məkkarlik wə hərhil bətniyətlər bilən toldi. Ular ioqwəgər, ³⁰ təhməthor, Hudaqə nəprətlinidioqan, kibirlik, mahtanqə, qongqi, hərhil rəzilliklərnə oylap qikirdioqan, ata-anisining səzini anglimaydioqan, ³¹ yorutulmioqan, wədisidə turmaydioqan, kəyümsiz wə rəhimsiz insanlardur. ³² Ular Hudaning xularqə boləqan adil həkəmini, yəni xundak ixlarni kəloquqilarning əlüməgə layik ikənlikini enik bilsimu, bu ixlarni əzliri kilipla qəlmay, bəlkə xundak kəlidioqan bəxkəildərn səyünüp ularni alkəixlaydu.

Hudaning həkəmi

2¹ Əmdi əy bəxkəilarning üstidin həkəmi kəlidioqan insan, kim boluxungdin kət'iyəzər bəhanə kərsitəlməysən; qünki bəxkəilər üstidin kəysi ixtə həkəmi kəlsəng, xu ixtə əz gunahingni bəkitisən. Qünki əy həkəmqi, sən əzüngmu ularqə ohxax ixlarni kəliwətisən. ² Bizgə məlumki, Hudaning undak ixlarni kəloqanlar üstidin həkəmi qikərixə mutlək həkəqətkə əsaslanəqandur.

³ Xungə, i xundak ixlarni kəloqanlar üstidin həkəmi qikəroquqi, xundaklə xuningqə ohxax ixlarni kəloquqi insan, əzüng Hudaning həkəmidin qəqalaymən dəp hiyal kəlamsən? ⁴ Yəki Hudaning məhribanliqining sənə towa kəlix yolioqə bəxlaydioqanliqini həq bilməy, uning məhribanliqi, kəng kərsəqliki wə səwr-təkitining molluqioqə səl kərawətaməsən? ⁵ Əksiqə, towa kəlmaydioqan jəhillikəng wə tax yürəklikəngdin, Huda adil həkəmini ayan kəlidioqan qəzəprik künə üqün sən əz bəxingqə qüxidioqan qəzəpini toplawətisən.

⁶ Huda hərkimə əz əməllirigə yarixə ix kəridu. ⁷ Yəhxi ixlarni səwrqanlik bilən kəlip, xan-xərp, hərmət-əhtiram wə bəkiylikni izdigənlərgə U mənggülik həyat ata kəlidu; ⁸ ləkin xəhsiyətgilərgə, həkəqətkə tən bərməy, əksiqə həkkaniyətsizlikkə əgəxkənlərgə qəzəp-kəhr yəqədurulidu; ⁹ yamanlik kəlidioqan bərlək jan igisigə, əldi bilən Yəhədiylarqə, əndin Greklərgə külpəwə wə dərd-ələm qüxidu; ¹⁰ bərk, bərlək yəhxilik kəloquqilərgə, əldi bilən Yəhədiylarqə, əndin Greklərgə xan-xərp, hərmət-əhtiram wə əman-hətirjəmlək təkdəim kəlinidu. ¹¹ Qünki Hudadə ədəmning yüz-hətirisini kəlix yəktur.

¹² — qünki Təwrat kənunini bilməy gunah sədir kəloqanlarning hərbiəri Təwrat kənunining həkəmiqə uqrimisimu, əyibkə uqrap hələk bolidu; Təwrat kənunini bilip turup gunah sədir kəloqanlarning hərbiəri bu kənun boyiqə sorəkkə tartilidu. ¹³ (qünki Hudaning əldidə kənunni

1:26 «ayallarmu təbiyy jinsiy munasiwətni oşayriy munasiwətkə aylandurdi» — grek tilidə «ayallarmu jinsiy munasiwətni təbiyy kənuniyətkə hiləp munasiwətkə aylandurdi» deyilidu.

1:26 Law. 18:22,23.

1:32 Həx. 7:3.

2:1 2Sam. 12:5; Mat. 7:1; 1Kor. 4:5.

2:4 2Pet. 3:15.

2:5 Rim. 9:22.

2:6 Zəb. 62:12; Yər. 17:10; 32:19; Mat. 16:27; Rim. 14:12; 1Kor. 3:8; 2Kor. 5:10; Gal. 6:5; Wəh. 2:23; 22:12.

2:7 «hərmət-əhtiram wə bəkiylik...» — grek tilidə «hərmət-əhtiram wə qirəmsəlik...».

2:8 2Tes. 1:8.

2:9 «Yəhədiylarqə, əndin Greklərgə...» — «Greklər» (yəki «Yunanliqlər») muxu yərdə wə 10-ayəttə grek tilidə, bərlək Yəhədiy əməs əlliklər wə millətlərgə wəkil kəlidu.

2:11 Kən. 10:17; 2Tar. 19:7; Ayup 34:19; Ros. 10:34; Gal. 2:6; Əf. 6:9; Kol. 3:25; 1Pet. 1:17.

2:12 «Təwrat kənuni» — yəki pəkət «kənun» yəki «mukəddəs kənun», muxu yərdə wə təwəndiki bərlək ayətlərdə Huda

angliqlarlar əməs, bəlkə kanunlar əməl qılquqlar həkkanıy hesablanıdu. ¹⁴ Qünki Təwrat kanunını bilməydiqlar əlliklər təbiiy həlda bu kanunlar uyoqlar iqlarnı qılsa, gərqlə bu kanundın həwərsiz bolsımu, Təwrat kanunı ularla kərüngen bolıdu. ¹⁵ Ularınq bu qılqlarını öz kəlbirigə kanun tələplirinin pütüklük ikənlikini kərsitidu; xuningdək, ularnıq wıjdanlırımı əzlırigə həkikətning guwahqısı bolup, oy-pikirliri əzını əyibləydu yaki əzını aqlaydu) ¹⁶ — mən yətküzüp keliwatqlan bu hux həwərgə asasen Hudaning Əysa Məsih arqılık insanlarınq kəlbidə pükkan məhpiy iqlar üstidin həküm qikirdiqlar künidə yukirida eytilqlar iqlar qoqlum yüz beridu...

Yəhudıylar wə Təwrat kanunı

¹⁷ Sənuql, əgər əzıngni Yəhudıy dəp ataq, Təwrat kanunıqla ümid baqlap, Hudalar təwəmənl dəp mahtansang, ¹⁸ kanundın əgınıp unıq iradisını bilip, esil bilən pəsni pərk ətkən bolsang, ¹⁹⁻²⁰ Təwrat kanundın bilim wə həkikətning jəwhirigə igə boldum dəp qarap, əzıngni korlarqla yol baxlıqluqlı, karangqluda qalqlarlarqla mayak, nadanlarqla əgətküqlı, gədaqlərgə ustaz dəp ixəngən bolsang — ²¹ əmdı sən baxqılarqla təlim berisənu, əzınggə bərməmsən? Oqlrılık qılmanglar dəp wəz eytisənu, əzıng oqlrılık qılamsən? ²² «Zina qılmanglar» — dəp wəz eytiysənu, əzıng zina qılamsən? Butlardin nəprətlisənənu, əzıng buthanılardiki nərsiləni bulang-talang qılamsən? ²³ Təwrat kanunı bilən mahtinisənu, əzıng xu kanunlar hilaplık qılıp, Hudalar daql kəltürəmsən?! ²⁴ Huddı muqəddəs yazmılarda yezilqlinidək: «Silərnıq qılmıxinglar tūpəylidin Hudaning nami taipilər arisida kupurluqla uqlrimaqta»...

²⁵ Təwrat kanunıqla əməl qılsang, hətnə qılınqlıningning əhmiyiti bolıdu, ləkin unıqlqla hilaplık qılsang, hətnə qılınqlıning hətnə qılınmıqlandək hesablanıdu. ²⁶ Əmdı hətnisizlər kanunning tələpligə əməl qılsa, gərqlə hətnisiz bolsımu, Huda təripidin hətnilik hesablanmamdu? ²⁷ Təwrat kanun dəsturidin həwərdar wə hətnilik turuqluql kanunlar hilaplık qılquqlı, i Yəhudıy, kanunlar əməl kılıdiqlar jısmanıy hətnisizlər təripidin sening gunahıq üstidin həküm qikirliliwatmamdu? ²⁸ Qünki sirtki kərünüxi Yəhudıy bolsıla uni həkikıy Yəhudıy degili bolmaydu, sirtki jəhəttiki jısmanıy hətninimu həkikıy hətnə degili bolmaydu, ²⁹ rohlida Yəhudıy bolqlını həkikıy Yəhudıyduql; unıq hətnə qılınqlını hətnə kanun dəsturi arqılık əməs, bəlkə kəlbidə, Rohtındur. Bundək kixining təriplinixi insanlar təripidin əməs, bəlkə Huda təripidin bolıdu...

Musa pəyoqləmbərgə qıxıqlrən kanunni kərsitidu. Bu kanun Muqəddəs Kitabning awwalkı bəx kısımini təxkil qılqlan; xunga Yəhudıy həlki bəzidə muxu bəx kısımnı «kanun-yolyoruk» (ıbranıy tilida «Torah») dəp ataydu. Ərəb tilidiki «Təwrat» muxu səzđin qıqlqlan.

–Adəttiki əqlwal astida «muqəddəs kanunni bilmıqlənələr» Yəhudıy əməslər («yat əllər») ni kərsitidu, «muqəddəs kanunni bilqlnələr» Yəhudıylarını kərsitidu.

–«Təwrat» wə «Təwrat kanunı» toqlruluql «Təbirlər»nimu kərüq.

2:13 Mat. 7:21; Yak. 1:22; 1Yuha. 3:7.

2:16 «yukirida eytilqlar iqlar qoqlum yüz beridu» — «yukirida eytilqlar iqlar» 6-12-ayətlərdə eytilqlar iqlarnı, demək Hudaning sorak kılıdiqlınıni kərsitidu.

2:16 Mat. 25:31.

2:17 «Hudalar təwəmənl dəp mahtansang...» — grek tilida «Hudada mahtansang...».

2:17 Rim. 9:4.

2:24 «Silərnıq qılmıxinglar tūpəylidin Hudaning nami taipilər arisida kupurluqla uqlrimaqta» — «Yəx.» 52:5.

2:24 Yəx. 52:5; Əz. 36:2.

2:25 «Təwrat kanunıqla əməl qılsang, hətnə qılınqlıningning əhmiyiti bolıdu, ləkin unıqlqla hilaplık qılsang, hətnə qılınqlıning hətnə qılınmıqlandək hesablanıdu.» — demisəkmı, Yəhudıylar Təwrat kanunı boyıqlə hətnə qılıdu. Hətnilikning əzi «Mən Hudaning adimimən» degənlikni wə «Yəhudıy bolux»ning simwoli dəp qarilətti.

2:28 Yh. 8:39; Rim. 9:7.

2:29 «rohlida Yəhudıy bolqlını həkikıy Yəhudıyduql; unıq hətnə qılınqlını hətnə kanun dəsturi arqılık əməs, bəlkə kəlbidə, Rohtındur» — «Rohtındur» bolsa, Muqəddəs Rohtındur. Bəzi alimlar «Rohtın»ni «rohta» dəp qıxınıdu, xundəqlə bundək ayətni «...hətnə kəlbəda, rohta... dəsturidin əməstur» dəp tərijimə qılıdu. Hətnə toqlruluql «Əzakıyal», «Filippiliklarqla» wə «Kolossiliklərgə»diki «koqluməq səz»lırimizni kərüq. «Bundək kixining təriplinixi insanlar təripidin əməs, bəlkə Huda təripidin bolıdu» — ıbranıy tilida «Yəhuda» degənning əslıy mənisı «mahtax», «təripləx», «tərip» degənliklur. Xunga ayətnıq tegidiki mənisı: ««Həkikıy Yəhudıy» bolux uqlın, u Huda təripidin təripləngən («Yəhuda») boluxı kərək.

2:29 Qan. 10:16; Yər. 4:4; Fil. 3:2, 3; Kol. 2:11.

«Rimliklarq»

3¹ Undakta, Yəhudiy bolojanning Yəhudiy əməstin nemə artuqçılığı bar? Hətnilik bolojanning nemə paydisi bar?² Əməliyəttə, ularning hər jəhəttin kəp artuqçılığı bar. Biringidin, Hudaning bexarətlik səzliri Yəhudiylarqə amanət kilinoqan.³ Əmdı gərqə uların bəziliri ixənqsiz qıkkən bolsimu, buningqə nemə bolatti? Ularning ixənqsizliki Hudaning ixənqliklikini yokkə qikiriwetərmu?⁴ Hərgiz undak kilmaydu! Huda rastqıl həsablınıp, həmmə adəm yaloqanqı həsablansun! Huddi mukəddəs yazmilarda Huda həkkidə yeziləjində: —

«Səzliginingdə adil dəp ispatlanəyəsən, Xikayətkə uqriojiningdə oşəlibə kiləyəsən»..

⁵ Lekin bizning həkkaniysizlikimiz arkilik Hudaning həkkaniyliki tehimu enik kərsitilsə, buningqə nemə dəymiz? Həkkaniysizlik üstigə oşəzəp təkidiqan Hudani həkkaniy əməs dəymizmu (məən insanqə səzləymən)?⁶ Mundaq deyixkə hərgiz bolmaydu! Əgər undak bolsa, Huda aləmnı kəndək sorakqə tartidu?

⁷ Bəzilər yanə: «Mening yaloqanqilkimdin Hudaning həkikətliki tehimu oquk kılinsa, xundakla uluqluqi tehimu yorutulsa, əmdı məən yanə nemə üqün gunahkar dəp kərilip sorakqə tartilimən?» deyixi mumkin..⁸ Undak bolojanda nemixkə (bəzilər bizgə təhmət qaplımaqqi bolup, gəplirimizni buruwətkəndək) «Yamanlik kıləyli, buningdin yaxilik qikip kalar» — deyixkə bolmaydu? Bundaq degüqlərning jazalinixi həkqliktur!

Həkkaniy adəm yoktur

⁹ Əmdı nemə deyix kərək? Biz Yəhudiylar Yəhudiy əməslərdin üstün turamduq? Yak, hərgiz! Qünki biz yukurida Yəhudiylar bolsun, Greklar bolsun həmmisining gunahning ilkidə ikənlikini ispatlap əyibliduk..

¹⁰ Dərwəkə, mukəddəs yazmilarda yeziləjində: —

«Həkkaniy adəm yok, həttə birimu yoktur,

¹¹ Yorutulqan kixi yoktur, Hudani izdiginimu yoktur.

¹² Həmmə adəm yoldin qətnidi, Ularning barliqi ərziməs bolup qikti.

3:2 Zəb. 147:19; Rim. 9:4.

3:3 «Əmdı gərqə uların bəziliri ixənqsiz qıkkən bolsimu, buningqə nemə bolatti? Ularning ixənqsizliki Hudaning ixənqliklikini yokkə qikiriwetərmu?» — Pawlus bəlkim Hudaning Israilqə kiləqan əhdə-wədilirini kərsitidu. Huda: «Silər Mening həlkim bolisilər» dəp wədə kiləqandin keyin, bəzi Yəhudiylarning kilmixliri əzlrining Uning həlki ikənlikini inkar kiləqan bolsimu, bu kilmixliri Hudaning wədisini yokkə qikiriwetəmdu?

3:3 Qəl. 23:19; Rim. 9:6; 2Tim. 2:13.

3:4 «Səzliginingdə adil dəp ispatlanəyəsən, xikayətkə uqriojiningdə oşəlibə kiləyəsən» — «Zəb.» 51:4. «Xikayətkə uqriojiningdə oşəlibə kiləyəsən» degənning baxkə birhil tərjimisi: «Həküm qikərojiningdə oşəlibə kiləyəsən». Zəburdiki bu küydə Dawut pəyoqəmbər eqir gunahını Huda wə həlkə aldida ikrar kılidu; u bu səzlərni, Huda meni jazalioqanda, həlkə beximoqə quxidoqan külpətning Hudadin adil jazasını bilsun dəp eytidu. Gunahını oquk ikrar kılmoqan bolsa bəlkim həlkə: «Nemixkə səyümlük Dawut padixahimiz külpətkə uqrioqandu, Huda uningqə adalətsiz muamilə kiləqanmidu?» deyixi mumkin. Uning deqini Pawlusning deqinigə opmu-ohxax; Huda həktur həm aləm aldida Uning həklıki ispatlansun; Uning hər ixtiki durusluqi ispatlansun (wə ispatlinidu!), hatalıq yaki yaloqanqılıqning bolsa bizdila ikənliki ispatlansun (wə ispatlinidu!).

3:4 Zəb. 51:4; 116:11; Yh. 3:33.

3:5 «məən insanqə səzləymən!» — demək, pəkət isanning kəz-kərixı boyiqə səzləymən. Bu ibaridin kərgili boliduki, hərəkəndək adəm towa kılinsa, gunahı tüpəylidin uning kəzkaraxliri tumanlıxip ketidu, əzi elixip kəlidu.

3:7 «Mening yaloqanqılıqim arkilik Hudaning həkikəti tehimu oquk kılınıdu...» — Huda pəyoqəmbərlər arkilik Öz həlkining bəziliri Özigə asiylık kılidoqanlıqi, həttə məsilən Öz Məsihigə satkunluk kılidoqanlıqi toqruluk kəp bexarət bərgənidi. Xunga «mening yaloqanqılıqim» Hudaning toqra eytkanlıqini ispatlaydu.

3:9 «Yəhudiylar bolsun, Greklar bolsun həmmisining gunahning ilkidə ikənlikini ispatlap əyibliduk» — «Greklar» muxu yərdə barlik «Yəhudiy əməslər»gə wəkililik kılidu.

3:9 Gal. 3:22.

3:10 Zəb. 14:3; 53:3

Mehribanlik qilouqi yok, hætta birimu yoktur..

¹³ Ularning geli eqiloqan kəbridək sesiktur,

Tilliri kazzaplik kılmakta;

Kobra yilanning zəhiri ləwliri astida turidu; ¹⁴ Ularning zuwani qarəox həm zərdigə toloqan..

¹⁵ «Putliri qan toküxkə aldiraydu;

¹⁶ Barəqanla yeridə wəyranqilik wə pəjəlik ixlar bardur.

¹⁷ Tinqlik-aramlik yolini ular heq tonuqan əməs»..

¹⁸ «Ularning nəziridə Hudadin kərkidioqan ix yoktur»..

¹⁹ Təwrattiki barlik səzlərnig Təwrat kanuni astida yaxaydioqanlarə qərita eytiləqanliki bizgə ayan. Bularning məksiti, hər insanning əqzi bəhanə kərsitəlməy tuwaklinip, püt-kül dunyadikilər Hudaning sorikida əyibkar ikən dəp ayan kilinsun, degənliktur. ²⁰ Xunga, heqəndək ət igisi Təwrat-kanunioqə əməl kilixkə intilixliri bilən Hudaning alvida həkəkəniy hesablanmaydu; qünki Təwrat kanuni arkilik insan əz gunahini tonup yetidu..

Hudaning insanni həkəkəniy kilixi

²¹ Birək, hazır qanun yoli bilən əməs, bəlkə Hudaning Əzidin kəlgən birhil həkəkəniylik axkarilandi! Bu hil həkəkəniylikkə qanunning əzi wə pəyqəmbərlərnig yazmilirimu guwahlik bərgəndur; ²² yəni, Hudaning Əysa Məsihnig ixəng-sadakətliki arkilik etiqad kילוquqlarning həmmisining iqigə həm üstigə yətküzidioqan həkəkəniylikidur! Bu ixta ayrimqilik yoktur.

²³ (qünki barlik insannar gunah sadir kilip, Hudaning xan-xəripigə yetəlməy, uningdin məhrum boldi). ²⁴ Qünki etiqadqilarning həmmisi Məsih Əysada boləqan nijat-hərlik arkilik, Hudaning məhir-xəpkiti bilən bədəlsiz həkəkəniy kilinidu..

²⁵ Huda Uni gunahlarınig jazasini kətürgüqi kafarət qurbanliki süpitidə təyinlidi; insannarınig Uning qurbanlik qəniqə ixəng bəqlixi bilən qurbanlik inawətlitkur. Huda bu arkilik burunki zamandikilərnig sadir kילוqan gunahlırioqə səwr-təqətlilik bolup, jazalimay ətküzüwetixining

3:12 «Həkəkəniy adəm yok, hætta birimu yoktur, ... Həmmə adəm yoldin qətnidi, ularning barliki ərziməs bolup qikti. Mehribanlik kילוquqi yok, hætta birimu yoktur» — (10-13-ayət) «Zəb.» 14:1-3 (yənə 53:1-3); «Top.» 7:20.

3:12 Zəb. 14:1-3; 53:1-3; Top. 7:20

3:13 «Ularning geli eqiloqan kəbridək sesiktur, tilliri kazzaplik kılmakta; kobra yilanning zəhiri ləwliri astida turidu» — «Zəb.» 5:9 wə 140:3.

3:13 Zəb. 5:9; 140:4.

3:14 «Ularning zuwani qarəox həm zərdigə toloqan» — «Zəb.» 10:7.

3:14 Zəb. 10:7

3:15 Pənd. 1:16; Yəx. 59:7.

3:17 «Putliri qan toküxkə aldiraydu; barəqanla yeridə wəyranqilik wə pəjəlik ixlar bardur. Tinqlik-aramlik yolini ular heq tonuqan əməs. Ularning nəziridə Hudadin kərkidioqan ix yoktur» — (15-17-ayət) «Yəx.» 59:7-8.

3:17 Yəx. 59:7,8

3:18 «Ularning nəziridə Hudadin kərkidioqan ix yoktur» — «Zəb.» 36:1.

3:18 Zəb. 36:1

3:19 «Təwrat kanuni astida yaxaydioqanlar» — Yəhədiy həlkini kərsitidu. «Təwrattiki barlik səzlərnig Təwrat kanuni astida yaxaydioqanlarə qərita eytiləqanliki bizgə ayan. Bularning məksiti, hər insanning əqzi bəhanə kərsitəlməy tuwaklinip, püt-kül dunyadikilər Hudaning sorikida əyibkar ikən dəp ayan kilinsun» — «Təwrattiki barlik səzlər» muxu yərdə bəlkim yukurida nəkil kəltürəlgən, barlik insanning gunahkar ikənlikini ispatlıqan (Təwrattiki) ayətlərnə alahidə təkitleydu.

3:20 Rim. 7:7; Gal. 2:16; İbr. 7:18.

3:21 Rim. 1:17; Fil. 3:9.

3:22 «Məsihnig ixəng-sadakətliki arkilik etiqad kילוquqlar...» — bəxkə birhil təjrimisi: «Əysa Məsihkə bəqləqan itiqadi arkilik etiqad kילוquqlar...». Grek tilida «ixəng, etiqad» wə «sadakətlik, ixənglik» birlə səz bilən ipadiliniidu.

3:23 «Qünki barlik insannar gunah sadir kilip, Hudaning xan-xəripigə yetəlməy, uningdin məhrum boldi» — buning ikki təripi bar; (1) Huda əslidə adəmnə «Əz süriti boyiqə», yəni «Əz xan-xəripə boluxi üqün» yaratqanıdi. Gunah sadir kילוqinida insan bu xan-xərpəkə yetəlmidi, xunglaxkə Hudaoqə wəkil boluxtiki imtiyazdin məhrum boldi. (2) gunahı tüpəylidin insan Hudaning padixahlikida uning xan-xəripini kərləmaydioqan boldi.

3:24 «Məsih Əysada boləqan nijat-hərlik arkilik...» — yəki «Məsih Əysaning gunahın hər kilix hizmiti arkilik...».

3:24 Yəx. 53:5.

«Rimliklarqo»

adillik ikonlikini kersetti.²⁶ Buningqo ohxax bu qurbanlik arkilik U hozirki zamanda bolqan hokkaniylikinimu kersatkqn. Xundak kilip U Ozining ham hokkaniy ikonlikini ham Oysaning etikadida boluqunini hokkaniy qilouqi ikonlikinimu namayan kildi.

²⁷ Undak bolsa, insanning nemq mahtanoquqiligi bar? Mahtinix yok kilindi!

— Nemq prinsipka asasn? Qanunoqa intilix prinsipi bilnmu?

— Yak! «Etikad» prinsipi biln!

²⁸ Qunk «Insan Tawrat qanunoqa amql kilixka intilixliri biln amqs, balki etikad biln hokkaniy kilinidu» dqp hasablaymiz!²⁹ Ejqba, Huda pqkqatla Yohudiylarningla Hudasiu? U allarningmu Hudasi amqsu? Xundak, u allarningmu Hudasiu.³⁰ Huda bolsa birdur, U hqtne qilinoqanlarni etikad biln hmqd hqtne qilinmioqanlarnimu etikad biln hokkaniy kilidu.³¹ Qmd etikad prinsipi biln Tawrat qanunini bikar qiliwetimizmu? Yak, dql buning aqsiqu, uni kqkq iqo qilimiz.

Ibrahimning etikad biln hokkaniy dqp hasablinixi, bizga bir ulgidur

4¹ Undakta, biz Yohudiylarning jismani yohattiki atimiz Ibrahimning erixkini toqrisida nemq dymiz?² Agqr Ibrahim amqliri biln hokkaniy dqp jakarlanqan bolsa, uningda mahtanoqdak ix bolatti (bqribir Hudaning aldida uning mahtinix hokki yok idi).³ Qunk mukaddas yazmilarda nemq deyilqn? —

«Ibrahim Hudaqa etikad kildi;

Bu uning hokkaniylik hasablandi» deyilidu.

⁴ Ixliguqiga berilidoqan hok «mehir-xpqqt» hasablanmaydu, balki birhil «kqrz kayturux» has ablinidu.⁵ Birak, heq ix-amql kilmay, pqqt nomussiz gunahkarlarni hokkaniy qilouqi Hudaqa etikad kildidoqan kixining bolsa, uning etikadi hokkaniylik dqp hasablinidu! ⁶ Huda qilqan amqliriga qarimay, hokkaniy dqp hasabliqan kixining bahti toqruluk Dawut pqyoqambqrnu mundaq degqn: —

3:25 «gunahların gjasasını kqturguqi kafarqt qurbanliqi» — grek tilida birla sez biln ipadilininidu. «Kafarqt» toqruluk «Mis.» 29:33 wq izahati, xundakla «Tqbirlqr»nimu kqrung. «Huda Uni gunahların gjasasını kqturguqi kafarqt qurbanliqi sypitide tqyilindi; insanların Uning qurbanliq kqniqqa ixanq baqlixi biln qurbanliq inawqtiktur. Huda bu arkilik burunqi zamandikilqrning sadir qilqan gunahlırioqa sqwr-taqqtlik bolup, jazalimay etkuziwetixining adillik ikonlikini kersetti» — bu toluq ayqt intayin muhim. Huda burunqi zamandiki towa qilqan etikadqi kixilqrning gunahlırini

jazalimay kqqrurim qilqanlırining hmqmisi Masihning kqlgusi zamanda qurbanliq bolup, xu gunahlırining gjasasını kqturidoqanliqioqa asaslanoqanidi, xunglaxka pqtunlay adillik idi. «Gunahlarqo ... etkuziwetix» degqn ibarq balkim burunqi dawrdiki barliq gunahlarınimu oz iqiga alidu; birak Huda bu gunahları jazalimay etkuziwetkqn bolsimu, hokqlr towa qilmisa bqribir ahir berip qzlıri jazalırlını tartidu. Hozirki zamandinu xundak.

3:25 Mis. 25:17; 2Kor. 5:19; Kol. 1:20; Ibr. 4:16; 1Yuha. 4:10.

3:26 «Xundak kilip U Ozining ham hokkaniy ikonlikini ham Oysaning etikadida bolouqunini hokkaniy qilouqi ikonlikinimu namayan kildi» — Masih Oysa har zamandiki barliq kixilqrning hmqmma gunahning tegixlik jazasi (Hudaning gunah ustiga quxuridoqan oqazipi)ni qobul qilqandin keyin Huda tolimu hokkaniylik biln towa qilqan kixilqrni kqqrurim kilip ularni hokkaniy qilouqi bolidu.

3:28 «Tawrat qanunoqa amql kilixka intilixliri biln amqs...» — muxu ibarq grek tilida intayin kışkartilip: «qanundiki amqlqr biln amqs...» yaki «qanunoqa karitiloqan amqlqr biln amqs...» yaki «qanundin qikqn amqlqr biln amqs...» dqp ipadilininidu. Bu ibarq «Rim.» 3:28, «Gal.» 2:16, 3:2, 5, 10dimu tepilidu. Insanning barliq «Tawrat qanunoqa amql kilixka intilixliri» ezining gunahka pqtkan bir gunahkar ikonlikini ispatlaydu, halas.

3:28 Ros. 13:38; Rim. 8:3; Gal. 2:16; Ibr. 7:25.

3:30 «Huda bolsa birdur, U hqtne qilinoqanlarni etikad biln hmqd hqtne qilinmioqanlarnimu etikad biln hokkaniy kilidu» — bu ayattiki «hqtne qilinoqanlar» Yohudiylarni, «hqtne qilinmioqanlar» barliq Yohudiy amqlqrni bilduridu.

4:1 «atimiz Ibrahimning erixkini...» — yaki «atimiz Ibrahimning eqqegini...», «atimiz Ibrahimning bilgini...».

4:1 Yqx. 51:2.

4:3 «Ibrahim Hudaqa etikad kildi; bu uning hokkaniylik hasablandi» — «Yar.» 15:6.

4:3 Yar. 15:6; Gal. 3:6; Yak. 2:23.

4:5 «Birak, heq ix-amql kilmay, pqqt nomussiz gunahkarlarni hokkaniy qilouqi Hudaqa etikad kildidoqan kixining bolsa, uning etikadi hokkaniylik dqp hasablinidu!» — «heq amql kilmay» degini, hokkaniylikqa erixix iquqn tirixix yohatidin eytilidu, «adamlqr jan bekix uquqn ilixi kerak amqs» deganlik amqs, qlwatto.

⁷ «Itaʼtsizlikliri kəqürüm kılinoʻan,

Gunahlıri yepiloʻan kixi nemidegən bəhtliktur!

⁸ Pərwərdigar gunahlıri bilən heq hesablxmaydioʻanlar nemidegən bəhtliktur!»...

⁹ Əmđi bəht yaloʻuz hətnə kılinoʻanlar oʻqila mənsub bolamdu, yaki hətnə kılınmioʻanlar oʻqimu mənsub bolamdu? Qünki: «İbrahımning etikadi uning həkəkaniyliki dəp hesablandi» dəwatimiz...

¹⁰ Həkkaniylik kandaq əhwalda uning oʻqı hesablandi? Hətnə kılınıxtin ilgirimu yaki hətnə kılınıxtin keyinmu? U hətnə kılinoʻan halda əməs, bəlki hətnə kılınmioʻan halda hesablandi!

¹¹ Uning hətnini qobul kıl oʻqini bolsa, uni hətnə kılınıxtin burunla etikadi arkilik igə bol oʻan həkəkaniylikka məhür bəlgisi süpitidə bol oʻanidi. Demək, u hətnisiz turup Huda oʻqı etikad kıl oʻuqılarning həmmisining atisi boldi — ularmu etikadi bilən həkəkaniy hesablinidu!

¹² U yənə hətnə kılinoʻanlarningmu atisidur; demək, hətnə kılinoʻan boluxi bilən təngla hətnə kılınmioʻan waqtidimu etikadlik yol mangoʻan atimiz İbrahımning izlrini besip mangoʻanlarningmu atisi bol oʻandur.

¹³ Qünki Hudaning İbrahımoʻqı wə nəsligə dunyoʻqı mirashor bolux tooʻqrisidiki wadə berixi İbrahımning Təwrat kanunioʻqı əməl kıl xkə intilginidin əməs, bəlki etikadtin bol oʻan həkəkaniyliktin kəlgən. ¹⁴ Qünki əgər kanunoʻqı intilidioʻanlar mirashor bolidioʻan bolsa etikad bikar nərsə bolup kəlattı, Hudaning wədisimu yokkə qikiril oʻan bolatti. ¹⁵ Qünki Təwrat kanuni Hudaning oʻəzıpini elip kelidu; qünki kanun bolmisa, itaʼtsizlik degən ixmu bolmaydu...

¹⁶⁻¹⁷ Xuning üqün, Hudaning wədisining pəkət Əz mehir-xəpkiti arkilik əməlgə axuruluxi üqün, u etikadkılə asasinidu. Buning bilən u wadə İbrahımning barlik əwladlirioʻqı, pəkət Təwrat kanuni astida turidioʻanlar oʻqila əməs, bəlki İbrahımoʻqı etikad kıl oʻuqılarning həmmisigimu kapətləlik kılinoʻan. Qünki muqəddəs yazmilarda: «Seni nuroʻun kəwmning atisi kıldim» dəp yezil oʻinidək, İbrahım həmmimizning atisidur. Dərhəqiqət, u əlüklərnı tirildüridioʻan, məwjut bolmioʻanni bar dəp məwjut kıldioʻan, əzi etioʻad baol oʻan Huda aldidə həmmimizning atisi boldi. ¹⁸ Həqkandək ümid kəlmisimu u yənə ümidtə etikad kıldı wə xuning bilən uning oʻqı: «Sening nəsling san-sanəksiz bolidu» dəp aldin eytil oʻandək nuroʻun kəwmning atisi boldi...

¹⁹ U yüz yaxkə yekinlap, tenini əlgən hesablisimu, xundaklə ayali Sarahningmu baliyatkusini əldi dəp kərisimu, yənə etikadta əjizlxamidı; ²⁰ Hudaning wədisigə nisbətən etikadsizlik kıl ip heq ikkilənmidi, əksi qə u etikadi arkilik küqəytildi wə Hudani uluqlidi. ²¹ «U nemini wadə kıl oʻan bolsa xuni əməlgə axurux kudritigə İgidur» dəp toluk ixənduruldi. ²² Xuning bilən bu

4:7 Zəb. 32:1

4:8 «Itaʼtsizlikliri kəqürüm kılinoʻan, gunahlıri yepiloʻan kixi nemidegən bəhtliktur! Pərwərdigar gunahlıri bilən heq hesablxmaydioʻanlar nemidegən bəhtliktur!» — (7-8-ayət) «Zəb.» 32:1-2.

4:8 Zəb. 32:1, 2

4:9 «İbrahımning etikadi uning həkəkaniyliki dəp hesablandi» — «Yar.» 15:6.

4:9 Yar. 15:6

4:11 Yar. 17:11.

4:14 Gal. 3:18.

4:15 «Təwrat kanuni Hudaning oʻəzıpini elip kelidu» — adəm Hudaning əmr-pərmanlirioʻqı əməl kılalmioʻaqkə, kanun uning gunahlıri namayan kıldidu; namayan kılınıxi bilən Hudaning oʻəzıpi uning gunahı üstigə qüxidu.

4:15 Yh. 15:22; Rim. 5:20; 7:8; Gal. 3:19.

4:16-17 «Təwrat kanuni astida turidioʻanlar» — Yəhudiylə hək. «Seni nuroʻun kəwmning atisi kıldim» — («Yar.» 17:5). Hudaning İbrahımoʻqı eytkən bu səzi «ətkən zaman» xəklidə («kıldim») bolup, heq pərzətsiz bol oʻan waqtida uning oʻqı eytil oʻan. Bu keyinki ayətlər bilən ziq baoliktur.

4:16-17 Yəx. 51:2; Yar. 17:5.

4:18 «Sening nəsling san-sanəksiz bolidu» — «Yar.» 15:5.

4:18 Yar. 15:5; İbr. 11:12.

4:19 «U yüz yaxkə yekinlap, tenini əlgən hesablisimu, xundaklə ayali Sarahningmu baliyatkusini əldi dəp kərisimu...» — demək, u əz tenining əlüktək bol oʻan əhwəlioʻqı wə Sarahning kət'iy tuqmaslikioʻqı tolimu reallik wə eqirbesiklik bilən kəraytti, birək bu ixlar uning etikadioʻqı heq təsir yətküzmidı.

4:20 Yh. 8:56; İbr. 11:11, 18.

4:21 Zəb. 115:3

«Rimliklarq»

«uning həkkanilyliki hesablandi»..²³⁻²⁵ Bu, «Uning həkkanilyliki hesablandi» degən söz yaloquz uning üqünla əməs, bəlkı Rəbbimiz Əysani əlümdin tirildürgən Hudaqə etiqad kılıximiz bilən həkkanıy hesablanıdıqan bizlər üqünmu yezılqan; Məsih bolsa itaətsizliklirimiz üqün pıdı yoloqə tapxuruldı wə həkkanıy kılınıximiz üqün tirildürüldi..

Huda bilən inaklı etüx

5¹ Xunga etiqad bilən həkkanıy kılınqan ikənmiz, Rəbbimiz Əysa Məsih arqılık Huda bilən inak munasıwəttə bolımız..² U arqılık etiqad yolıdı bizni qıng turoquzıdıqan bu mehir-xəpkitining ıqıgə kirix həkukıqə mıyəsər bolduk, xuningdək Hudaning xan-xəripıgə baqlıqan ümidimizdin xad-huram bolımız..³⁻⁴ Xundak bolupla qalmay, müxkül əhwallar ıqıdı xadlinimiz; qünki müxküllük səwrqanlıknı, səwrqanlık qıdamlıknı, qıdamlık ümidni elip kelıdı, dəp bilimiz..⁵ Wə bu ümid bizni yərgə qarıtıp qoymaydu, qünki bizgə ata kılınqan Muxəddəs Roh arqılık Hudaning mehir-muəbbıttı allıburun kəlbimizgə quyulup exip taxtı..

⁶ Qünki biz pəkət əməlsiz qalqınımızda, Məsih biz ihlassızlar üqün Huda bekitkən wəqıttə əzini pıdı kıldı..⁷ Birsining həkkanıy adəm üqün jenini pıdı kılıxi nəhayiti az uqraydıqan ıx; bəzıdə yaxı adəm üqün bırsı pıdı boluxkə jür'ət kılıxımu mumkin;⁸ ləkin Huda Əz mehiri-muəbbıttını bizgə xuningdə kərsitıduki, biz tehi gunahkar wəqtimızda, Məsih biz üqün jenini pıdı kıldı..

⁹ Həzir biz Uning kəni bilən həkkanıy kılınqan ikənmiz, əmdi U arqılık kelıdıqan qəzəptin kutuluximiz tehimu jəzməndur..¹⁰ Qünki burun Hudaqə düxmən bolqan bolsakmu, Oqlining əlümi arqılık bizni Uning bilən inaklaxturoqan yərdə, Uning bilən inaklaxturalıqandın keyin, əmdi Oqlining həyati arqılık biz tehimu kutuldurulmamduq?!.¹¹ Buning bilənla qalmay, həzir biz Rəbbimiz Əysa Məsih arqılık Huda bilən inaklaxturulduq, U arqılıkmu Hudaning Əzidin xadlinimiz..

Adəm'atıdın əlüm, Məsihtin həyətlik — gunahning yiltizi

¹² Xuningdək, gunahning dunyaqə kirixi birlə adəm arqılık boldı, əlümning dunyaqə kirixi gunah arqılık boldı; xuning bilən gunah arqılık əlüm həmmə adəmgə tarkaldı; qünki həmmə

4:22 Yar. 15:6.

4:23-25 «Məsih bolsa itaətsizliklirimiz üqün pıdı yoloqə tapxuruldı wə həkkanıy kılınıximiz üqün tirildürüldi» — «pıdı yoloqə tapxuruldı» degən ıbarə bolsa, u rəzil adəmlərnıng kəli bilən əlümgə tapxuruldı, ləkin bularınğ həmmisi insaniyətnı kutkuzux üqün Hudaning uluq pilanı idi, dəp kərsitıdı.

4:23-25 Rim. 15:4.

5:1 Yəx. 32:17; Yh. 16:33; Əf. 2:13.

5:2 Yh. 10:9; 14:6; 1Kor. 15:1; Əf. 2:18; 3:12; İbr. 3:6; 10:19.

5:3-4 «müxkül əhwallar ıqıdı xadlinimiz...» — yaki «müxkül əhwalların təntənə kılımız».

5:3-4 Yak. 1:3.

5:5 «Wə bu ümid bizni yərgə qarıtıp qoymaydu, qünki bizgə ata kılınqan Muxəddəs Roh arqılık Hudaning mehir-muəbbıttı allıburun kəlbimizgə quyulup exip taxtı» — insannıng Hudaqə baqlıqan hərəkəndək ümidi, uning bizgə bolqan muəbbıttınıng bar-yök ikənlikigə zıq baqlınıdı, əlwəttə. Əgər biz «Huda bizni səyidu» dəp bilsək həmdə Hudaning muəbbıttı əz wujudımızda pəyda bolqan bolsa, hərəkəndək zor ümidlərmu bolıdı.

5:6 «Qünki biz pəkət əməlsiz qalqınımızda...» — «əməlsiz» — əzimizni gunahın kutulduroxkə əməlsiz.

5:6 Əf. 2:1; Kol. 2:13; İbr. 9:15; 1Pet. 3:18.

5:8 İbr. 9:15; 1Pet. 3:18.

5:9 «əmdi U arqılık kelıdıqan qəzəptin kutuluximiz tehimu jəzməndur» — «kelıdıqan qəzəp» Hudaning gunahlarınğ üstigə qüxıdıqan qəzipti.

5:10 «Qünki burun Hudaqə düxmən bolqan bolsakmu, Oqlining əlümi arqılık bizni Uning bilən inaklaxturoqan yərdə, Uning bilən inaklaxturalıqandın keyin, əmdi Oqlining həyati arqılık biz tehimu kutuldurulmamduq?!» — Hudaning nıjatıdı «kutulux» pəkət dozəhtin kutulux əməs, gunahning barlık əsarətliridin əzad bolup yengi əhmiyyətlik həyattın bəhrimən boluxtnı ıbarəttur.

5:11 «U arqılıkmu Hudaning Əzidin xadlinimiz» — «Hudaning Əzidin xadlinimiz» degənnıng baxkə bırıhıl mənisi barkı, «Hudanı kəttik dānglaymız».

adəm gunah sadir kildi.¹³ (qünki Təwrat qanunidin ilgirimu gunah dunyada bar idi, əlwəttə; həlbuki, qanun bolmisa gunahning hesabi elinmaydu.¹⁴ Xundaqtimu, ölüm Adəm'ata waqtidin Musa pəyojəmbər waqtiojqə insanlarøjimu həküm sürdi; ular gərqə Adəm'atining sadir qilojan itaətsizlikidək gunah sadir qilmiojan bolsimu, bu insanlarmu ölüm həkümidin haliy bolmidi). Adəm'atining əzi — keyin kelidojan Məsihning bir bexarətlik ülgisidir;¹⁵ həlbuki, Hudaning xapaətlik sowojiti Adəm'atining itaətsizlikining pütünləy əksidir. Qünki birla adəmnin itaətsizliki bilən nurojun adəm əlgən bolsa, əmdi Hudaning mehir-xəpkiti wə xuningdək birla adəm, yəni Əysa Məsihning mehir-xəpkiti arkilik kəlgən sowoqat exip-texip turojaqqa, nurojun adəmgə yətküzülüp tehimu zor nətijə hasil kildi!

¹⁶ Xu xapaətlik sowoqatning nətijəsi bolsa, xu bir adəmnin gunahning aqiwitigə pütünləy ohximaydu. Qünki bir adəmnin bir qetim ötküzgən itaətsizlikidin qikarojan həküm insanlarni gunahkar dəp bekitkən bolsimu, əmma xu xapaətlik sowoqat bolsa kəpləgən kixilərnin nurojun itaətsizlikliridin «həkkaniy kilinix»ka elip baridu.¹⁷ Əmdi bir adəmnin itaətsizliki tüpəylidin, ənə xu bir adəm arkilik ölüm həkümran boləjan yərdə, Hudaning mol mehir-xəpkitini, xundaqla həkkaniylik boləjan xapaətlik sowojitini qobul qilojanlar bir adəm, yəni xu Əysa Məsih arkilik hayatta xunqə ojalibanə həkümranlik qiloquqlar bolmamdu!

¹⁸ Xunga, bir qetimlik itaətsizlik tüpəylidin barlik insanlar gunahning jazasioqə məhkum kiliojan bolsa, ohxaxla bir qetimlik həkkaniy əməl bilən hayatlik elip kelidojan həkkaniylik pütkül insanlarəqə yətküzülgən.¹⁹ Bir adəmnin bir qetimlik itaətsizliki arkilik nurojun kixilər dərwəqə gunahkar kilinip bekitilgəndək, bir adəmnin bir qetimlik itaətmənliki bilənmu nurojun kixilər həkkaniy kilinip bekitilidu.²⁰ Əmdi Təwrat qanuni insanning itaətsizlikliri kəprək axkarlinip bilinsun dəp kirgüzülgənidi. Ləkin gunah kəyərdə kəpəygən bolsa, Hudaning mehir-xəpkitimu xu yərdə tehimu exip taxi.²¹ Xuningdək, gunah insaniyətnin üstidin həkümranlik qilip ularni ölümə elip barojinidək, Hudaning mehir-xəpkiti həkkaniylikqə asalinip həkümranlik qilip, insanni Rəbbimiz Əysa Məsih arkilik mənggülik hayatlikqə erixtüridu.

5:12 «Xuningdək, gunahning dunyəqə kirixi birla adəm arkilik boldi» — «birla adəm arkilik» bolsa, Adəm'atimiz arkilik, əlwəttə.

5:12 Yə. 2:17; 3:6; 1Kor. 15:21.

5:14 «... Xundaqtimu, ölüm Adəm'ata waqtidin Musa pəyojəmbər waqtiojqə insanlarøjimu həküm sürdi; ular gərqə Adəm'atining sadir qilojan itaətsizlikidək gunah sadir qilmiojan bolsimu, bu insanlarmu ölüm həkümidin haliy bolmidi» — rusulning gepi boyiqə, gunah pəkət öz-əzidin məlum boləqandila andin gunah hesablinidu. Bu məlum bolux ikki yol bilən bolidu: — (1) Hudaning insanoqə biwasitə eytkən səzləri, qanuni arkilik; (2) insanin wijdani arkilik. Adəm'atimiz Hudaning biwasitə buyruqini angliəjan wə uningəqə itaətsizlik kildi. Adəm'atimiz waqtidin Musa pəyojəmbər waqtiojqə, yəni Təwrat qanuni berilgüqə, insanlar Hudadin biwasitə kəlgən birər qanunni kermigən. Həlbuki, xu dəwrlərdiki adəmlərnin həmmisi əldi. Ularda Hudaning oquq kərsətkən qanuni bolmisimu, Pawlus yukirida eytkəndək, Hudaning qanunidiki əhləkiy tələplər öz qəlb-wijdanlirida məwjut idi. Xuning bilən xu dəwrlərdiki «Adəm'atimizning itaətsizliki» (yəni Hudaning biwasitə bir əmrigə hiləplik qilojan itaətsizliki)dək gunah qilmiojan bolsimu, ular gunah sadir qiləninida wijdani arkilik uni enik bilip yətkən wə gunah səwəbidin əlup ketiwatqanidi.

«Adəm'atining əzi — keyin kelidojan Məsihning bir bexarətlik ülgisidir» — Adəm'atimizning birla qetimlik gunahı pütkül insanoqə yaman təsir yətküzgəndək, Məsihning xu bir qetimlik itaətkiləni (qurbanlik qiləni) pütkül ixəngən insanoqə dəl uning əksini yətküzidu.

5:17 «xu Əysa Məsih arkilik hayatta xunqə ojalibanə həkümranlik qiloquqlar bolmamdu!» — «həkümranlik qiloquqlar» dəgən ibarə: — bu dunyada gunah üstidin, ölüm üstidin, Xəytan katarliklar üstidin əqlibə qilip həkümran boluxni kərsətsə kərək. Kəlgüsida, Hudaning padixəhlik kəlgəndə xu həkümranlikning baxkə tərəplirimu bolidu.

5:19 «Bir adəmnin bir qetimlik itaətsizliki arkilik nurojun kixilər dərwəqə gunahkar kilinip bekitilgəndək, bir adəmnin bir qetimlik itaətmənliki bilənmu nurojun kixilər həkkaniy kilinip bekitilidu» — bu intayin muhim ayət, Adəm'ata «öz iqiğə ələjan» barlik insanlarəqə gunahlik təbiətni yətküzgəndək, ohxaxla Məsih Əysamu etiqad arkilik «Öz iqiğə ələjan» barlik insanlarəqə yəngi həkkaniy təbiətni yətküzidu. Adəm'ata gunahkar insan ailisining bəxi boləjan; Məsih Əysa yəngi birhil insan ailisining bəxi wə uning tunji əzasi həm wəkili boldi.

5:20 Luqə 7:47; Yə. 15:22; Rim. 4:15; 7:8; Gal. 3:19

Gunahñin kutulup Məsiñ arkilik hayatlikqa erix

6¹ Undakta, nemə degülük? Hudaning meñir-xəpkiti tehimu axsun dəp gunah iqidə yaxawerəmdük? ² Yak, hərgiz! Gunahqa nisbətən əlgən bizlər kandaqmu uning iqidə yaxawerimiz?³ Yaki silər bilməmsilər? Hərqaýsimiz Məsiñ Əysaqə kirixkə qəməldürülgən bolsaq, Uning əlümi iqidə qəməldürüldük?.....⁴ Biz qəməldürüx arkilik Uning əlümi iqidə kirip, Uning bilən billə kəməldük; buning məqsiti, Məsiñ Atining xan-xəripi arkilik əlümdin tirilginidək, bizningmu yengi hayatta mengiximiz üqündur.....

⁵ Qünki Məsiñning əlümiğə ohxax bir əlümdə Uning bilən birgə baqlanojanikənmiz, əmdi biz qoqum Uning tirilixigə ohxax bir tirilixtimu Uning bilən birgə bolimiz.....⁶ Xuni bilimizki, gunahning makani boləjan tenimiz kardin qikirilip, gunahning kullukida yəne bolmaslikimiz üqün, «kona adəm»imiz Məsiñ bilən billə krestlinip əlgən.⁷ (qünki əlgən kixi gunahñin halas boləjan bolidu).....⁸ Məsiñ bilən billə əlgən bolsaq, uning bilən təng yaxaydiojanlikimizəoqumu ixinimiz.....⁹ Qünki Məsiñning əlümdin tirilgəndin keyin kayta əlməydiajanliki, əlümning əmdi Uning üstidin yəne həkümranlik kılalmaydiajanliki bizgə məlum.....¹⁰ Qünki Uning əlümi, U gunahni bir tərəp kilix üqün pəkət bir ketimlik əldi; Uning hazır yaxawatқан hayati bolsa, U Hudaqə yüzlinip yaxawatқан hayattur.....¹¹ Xuningə qə ohxax, silərmu özünqlarni gunahqa nisbətən əlgən, əmma Məsiñ Əysada bolup Hudaqə yüzlinip tirik dəp hesablanglar.

¹² Xunga gunahning əlidiəjan teninglarda həkümranlik kilixiqə yol qoymanqlar, uning rəzil arzu-həwəslirigə boysunmanqlar,¹³ xuningdək teninglarning heq əzasini həkkanıyətisizlikqa koral kilip gunahqa tutup bərmənglar. Əksiqə, əlümdin tirildürülgənlərdək, özünqlarni Hudaqə atanglar həmdə teninglardiki əzalarni həkkanıyətning korali kilip Hudaqə atanglar.....

¹⁴ Gunah silərnin üstünqlarə qə heq həkümranlik kılmaydu; qünki silər Təwrat qanunining astida əməs, bəlkı Hudaning meñir-xəpkiti astida yaxawatisilər.

6:3 «Hərqaýsimiz Məsiñ Əysaqə kirixkə qəməldürülgən bolsaq, Uning əlümi iqidə qəməldürüldük?» — «Məsiñ Əysaqə kirixkə qəməldürülx» suə qəməldürüp etiəadni etirap kilixni kərsitəmdı, yaki Muəəddəs Rohqa qəməldürülxni kərsitəmdı? Bizningə hər ikisini kərsitidu. Qünki Huda aldida pəkət «bir qəməldürülx» bar («Əf.» 4:5); Hudaning adəmnin suə qəməldürülxidə boləjan məqsiti, bu qəməldürülx arkilik Öz Rohiqə qəməldürülxni elip berixidin ibarət. Birsı suə qəməldürülp Muəəddəs Rohqa qəməldürülməgə bolsa tehi toluq «Məsiñ iqidə qəməldürülgən» bolmaydu (İnjil, «Ros.» 19:1-6, «Əf.» 4:5, «Kol.» 2:11-13, «1Pet.» 3:21 wə izahatları kəring).

6:3 Gal. 3:27.

6:4 «Biz qəməldürüx arkilik uning əlümi iqidə kirip» — grek tilida «qəməldürülx» «xu qəməldürülx» deyilidu. Yukiriki izahatni kəring. «Məsiñ Atining xan-xəripi arkilik əlümdin tirilginidək...» — «Ata» Huda'Atini kərsitidu.

6:4 Rim. 8:11; Əf. 4:23; Fil. 3:10,11; Kol. 2:12; 3:10; İbr. 12:1; 1Pet. 2:2.

6:5 «Qünki Məsiñning əlümiğə ohxax bir əlümdə Uning bilən birgə baqlanojanikənmiz, əmdi biz qoqum Uning tirilixigə ohxax bir tirilixtimu uning bilən birgə bolimiz» — «Uning əlümiğə ohxax bir əlüm» suə qəməldürülxni kərsitidu; «Uning tirilixigə ohxax bir tirilix» bizningə (1) yengi hayatqa erix; wə (2) kıyamət künidiki tirilixnimu kərsitidu.

6:5 Rim. 8:11; Kol. 3:1.

6:6 Gal. 2:20; 5:24; Fil. 3:10; 1Pet. 4:1, 2.

6:7 1Pet. 4:1.

6:8 2Tim. 2:11.

6:9 Wəh. 1:18.

6:10 «Uning hazır yaxawatқан hayati bolsa, U Hudaqə yüzlinip yaxawatқан hayattur» — «Hudaqə yüzlinip yaxawatқан hayattur»; bu ibarining bəlkim üq mənişi bar boluxi mumkin; (1) Hudaning xan-xəripi üqün yaxax; (2) Hudaqə pütünləy tayinip yaxax (xundək kıloqanda əlüm bolmaydu); (3) Hudaning yetəklikli astida yaxax. Rosul bəlkim ixəngüqilərnin yaxawatқан yengi hayatimu əzining xəsiy niyətliri üqün əməs, bəlkı «Hudaqə yüzlinip yaxawatқан» boluxi kərək, deməkqi bolidu (11-ayətni kəring).

6:10 1Pet. 2:24.

6:13 Luqa 1:74; Rim. 12:1; Gal. 2:20; İbr. 9:14; 1Pet. 4:2.

Həkkaniylikning quli bolux hayatlik yolidur

¹⁵ Undakta, qandak kilix kerək? Qanunning astida əməs, mehir-xəpəkət astida boləjanlikimiz üqün gunah sadir kiliwərsək bolamdu? Yak, hərgiz! ¹⁶ Əzliringlarni itaətmən kullardək birigə tutup bərsənglar, xu kixining quli boləjanlikinglarni bilməmsilər — yaki ölümə elip baridiojan gunahning kulliri, yaki Huda aldida həkkaniylikka elip baridiojan itaətmənlikning kulliri boluxunglar mukərrər? ¹⁷ Huda oja təxəkkür! Burun gunahning quli boləjansilər, birak Məsihning təlimigə baxlinip, bu təlim kərsətkən nəmunigə qin dilinglardin itaət kildinglar. ¹⁸ Silər gunahning küqidin kutuldurulup, həkkaniylikning kulliri boldunglar. ¹⁹ Ətliringlar ajiz boləjaqka, silərgə insanqə səzləwatimən: — ilgiri silər tən əzayinglarni napak ixlarəja wə əhlaksizlikka kullardək tutup berixinglar bilən tehimu əhlaksizliklarni kiləjandək, əmdi hazır tən-əzaliringlarni pak-mukəddəslikkə baxlaydiojan həkkaniylikka kullardək tutup beringlar. ²⁰ Silər gunahning kulliri boləjan wahtinglarda, həkkaniylikning ilkidə əməs idinglar. ²¹ Hazir nomus dəp kəriojan burunki ixlardin xu qəojda silər zadi qandak mēwə kərdüinglar? U ixlarning aqiweti əlümdür. ²² Birak, hazır silər gunahtin ərkin kilinip, Hudaning kulliri boləjan ikənsilər, silərdə əzüinglarni pak-mukəddəslikkə elip baridiojan mēwə bar, uning nətijisi mēnggülik hayattur. ²³ Qünki gunahning ix həkkə yənila əlümdür, birak Hudaning Rəbbimiz Məsih Əysada boləjan sowqiti bolsa mēnggülik hayattur.

Nikah munasiwitidin misal

7 ¹ I kəringdaxlar, mən hazır Təwrat qanunini bilgənlərgə səzləwatimən; silər qanunning pəkət hayat wahtidila insan üstigə həkümran bolidiojanlikini bilməmsilər? ² Məsilən, eri bar ayal, eri hayatla bolidikən, qanun boyiqə erigə baoləjan; lekin eri əlüp kətsə, ezini erigə baqliəjan nikah qanunidin azad kilinidu. ³ Xuning üqün, bu ayal eri hayat wahtida baxka bir ərgə baqlansa, zinahor ayal dəp atilidu. Lekin eri əlüp kətsə, u nikah qanunidin ərkin bolidu; xu qəojda baxka bir ərgə təgsə, zina kiləjan bolmaydu. ⁴ Huddi xuningdək, kəringdaxlar, silər Əysa Məsihning qurbanlik teni arkilik Təwrat qanunioja nisbətən əldüinglar. Buning məksiti silərnin baxka birsigə, yəni əlümdin Tirilgüqigə baqlinixinglar wə xuning bilən Huda oja mēwə berixinglardin ibarəttur. ⁵ Qünki biz «ət»ning ilkidə wahtimizda, Təwrat qanuni gunahning arzu-həwəsirini tehimu kəzojap, tenimizdiki əzalarda əlümgə elip baridiojan mēwini qikərojanidi; ⁶ lekin, hazır biz Təwrat qanunining ilkidin ərkin bolduk. Qünki əzimizni boojup turidiojan bu qanunioja

6:16 Yh. 8:34; 2Pet. 2:19.

6:18 Yh. 8:32; Gal. 5:1; 1Pet. 2:16.

6:19 «ətliringlar ajiz boləjaqka, silərgə insanqə səzləwatimən...» — «mən insanqə səzləwatimən» degən ibarə toojruluk 3:5tiki izahatni kəring.

6:20 Yh. 8:34.

6:23 Yar. 2:17; Rim. 5:12; 1Kor. 15:21; Yak. 1:15.

7:2 1Kor. 7:2,10,39.

7:3 Mat. 5:32.

7:4 «Buning məksiti silərnin baxka birsigə, yəni əlümdin Tirilgüqigə baqlinixinglar wə xuning bilən Huda oja mēwə berixinglardin ibarəttur» — birdinbir «əlümdin Tirilgüqi» Məsihdur, əlwəttə. «Huda oja mēwə berix»ning hər tərəplimə mənis bar; «nikahning mēwis» adəttə balilar bolidu; Məsihkə baqlinixning nətijisi bəlkim baxkilarning biz arkilik Huda oja etiqaad baqlap Uningə parzənt boluxidin ibarət bolidu; bu, xübhəsiszki, rosul muxu yərdə kərsətkən «mēwə»ning bir qismi. «Gal.» 5:22nimu kəring.

7:4 Gal. 2:19; 1Pet. 4:1.

7:5 «Qünki biz «ət»ning ilkidə wahtimizda, Təwrat qanuni gunahning arzu-həwəsirini tehimu kəzojap, tenimizdiki əzalarda əlümgə elip baridiojan mēwini qikərojanidi» — «ət» degən səznin muxu yərdiki mənis toojruluk «kixir səz»imizni kəring. «Təwrat qanuni gunahning arzu-həwəsirini tehimu kəzojap» degən səzlər qanunning insanning təbiitidə payda kiləjan təsiririni kərsitidu. Buning üq tərapi bar: (1) insanning nuroqun kilmixliri angsiz; (2) insanning təbiiti bək tətür bolup, Huda buni kil desə, u baxkiqə kilidu; (3) (əng muhim) nuroqun kixilər xu guwahlikni beriduki, ezining Hudaning qanunlirioja əməl kilixkə tirixkanseri öz gunahliri tehimu əkkarilididu, həttə kəpiyip ketidu. Təwəndiki 7-25-ayətlərdə Pawlus ezining bu toojruluk təjribisini biz üqün kışkiqə bayan kilidu.

«Rimliklarq»

nisbətən olgən bolup, qanunning dasturining kona yolida əməs, bəlki Rohning yengi yolida Hudaning kullukida bolimiz...

Mukəddəs qanun wə gunah

⁷ Undaқта nemə degülük? Təwrat qanunining əzi gunahmu? Hərgiz undaқ əməs! Dərwəкə, qanunning kərsətmiliri bolmisa, gunahning nemə ikənlikini bilməyttim. Qanun «nəpsaniyətqilik kılma» demigən bolsa, nəpsaniyətqilikning nemə ikənlikini bilmigən bolattim... ⁸ Ləkin gunah qanunning əmri arқılık pürsət tepip, iқimdə hərhil nəpsaniyətqiliklərni kəzoқidi. Təwrat qanuni bolmisa, gunahmu əlüktək jansiz bolatti... ⁹ Bir qaoqlarda qanunning sirtida yaxioјnimda həyat idim, ləkin qanun əmrini bilixim bilənla, gunahmu janlinip, meni əlümgə elip bardi... ¹⁰ Əslidə kixigə həyatlık elip kəlsun dəp buyruloqan qanunning əmri əksiqə manga əlüm elip kəldi... ¹¹ Qünki gunah qanunning əmri bilən hujum pürsitini tepip, meni azdurdı wə əmr arқılık meni əltürdi.

¹² Buningdin karioqanda qanun həqikətən pak-mukəddəstur, uning əmrimu mukəddəs, toqra-adalətlilik wə yaxxidur... ¹³ Undaқта, yaxhi bolojini manga əlüm boldimu? Hərgiz undaқ əməs! Bəlki, gunahning kəwətlə kəbih ikənlik əmr arқılık oқuқ axkarilinixi üqün, bu yaxhi əmrning wasitisi bilən gunah məndə əlüm pəyda kildi.

Gunahning dəhxətlilik küqi

¹⁴ Təwrat qanunining «rohқа təwə» ikənlikini bilimiz. Birəк mən bolsam «ətkə təwə»durmən, deməк gunahқа küldəк setiloqanmən... ¹⁵ Qünki nemə kiliwatқinimni əzümму bilməymən. Qünki əzüm niyət kiloqan ixlarni kilməymən; əksiqə, nəprətlinidioјnimni kilmən... ¹⁶ Ləkin əgər əzüm halimioqan ixlarni kilsam, əzüm qanunning yaxhi ikənlikini etirəp kiloqan bolimən. ¹⁷ Xundaқ ikən, bu ixlarni mən əməs, bəlki iқimdə məwјut boləqan gunah kilduridu... ¹⁸ Iқimdə, yəni mening ətlirimdə həq yaxhilikning məwјut əməslikini bilimən; qünki yaxhilik kiliх ni-yitim bar bolsimu, uni kilməymən... ¹⁹ Xuning üqün əzüm halioqan yaxhilikni kilməy, əksiqə halimioqan yamanlikni kilmən. ²⁰ Əzüm niyət kilmioqan ixni kilsam, buni kilidioqan mən əməs, bəlki iқimdə məkən kiloqan gunahtur.

²¹ Buningdin əzүmdiki xundaқ bir qanuniyətni bayқaymənki, yaxhilikni kilməқqi bolojinimda, yamanlik həman iқimdə manga həmrəh bolidu... ²² Qəlbimdə Hudaning qanunidin səyünimən;...

7:6 «ləkin, hazır biz Təwrat qanunining ilkidin ərkin bolduқ. Qünki əzimizni booqup turidioqan bu qanunoја nisbətən olgən bolup, qanunning dasturining kona yolida əməs, bəlki Rohning yengi yolida Hudaning kullukida bolimiz» — oқurmən «Təwrat qanuni»oја əməl kilaу dəsə, uningda 613 maddilik əmr-bəlgiliminin bar ikənlikini bilixi kərək. Ularqə əməl kiliх biryaқта tursun, ularni esidə qing tutuxla kəp adəmlərgə қiyin kəlixi mumkin.

—«Roh» — Hudaning Mukəddəs Rohi.

7:6 Rim. 2:29; 2Kor. 3:6.

7:7 Mis. 20:17; Kan. 5:21; Rim. 3:20; Ibr. 7:18.

7:8 Yh. 15:22; Rim. 4:15; 5:20; Gal. 3:19.

7:9 «bir qaoqlarda qanunning sirtida yaxioјnimda ...» — buning mənisi bəlkim: «Təwrat qanunining məndin nemini tələp kilidioqanlikini qüxənməydioqan waқtimda,...». «qanun əmrini bilixim bilənla...» — grek tilida «qanun əmri manga kəlgəndila,...». «...gunahmu janlinip, meni əlümgə elip bardi» — muxu ayəttiki «əlüm» xübhisizki, rohiј həhəttiki əlümini kərsətidu.

7:10 «Əslidə kixigə həyatlık elip kəlsun dəp buyruloqan qanunning əmri ...» — məsələn, «Kan.» 4:1ni kərүng.

7:12 1Tim. 1:8.

7:14 «birəк mən bolsam «ətkə təwə»durmən, deməк gunahқа küldəк setiloqanmən» — «ətkə təwə» yaқi «əttə boləqan» toqru-luқ kiriх səzni kərүng.

7:14 Yəх. 52:3.

7:15 Gal. 5:17.

7:18 Yar. 6:3,5; 8:21.

7:21 «Buningdin əzүmdiki xundaқ bir qanuniyətni bayқaymənki, yaxhilikni kilməқqi bolojinimda, yamanlik həman iқimdə manga həmrəh bolidu» — grek tilida «qanuniyət» wə «qanun» birlə səz bilən ipadilinu.

7:22 Əf. 3:16.

²³ biraq tenimdiki əzalirimda baxka bir kanuniyətəni sezimən. Bu kanuniyət kəlbimdiki kanun bilən jəng kilipl, meni tenimdiki əzalirimdiki gunah sadir kilduroquqi kanuniyətəə əsir kilidu...
²⁴ Nemidegən dərđmən adəmmən-hə! Əlümğə elip baridioqan bu tenimdin kimmu meni kütquzar?
²⁵ Rəbbimiz Əysa Məsih arkiplik Hudaqə təxəkkür bolsun! Xundak kilipl, kəlbim bilən Hudaning kanunioqə itaət kiliplmən, lekin ətlirimdə gunah sadir kilduroquqi kanuniyətəə itaət kiliplmən...

Mukəddəs rohtiki həyatlik kanuniyiti

8¹ Hulasilisak, Məsih Əysada boləqanlar gunahning jazasioqə məhkum bolmaydu.² Qünki Məsih Əysada boləqan həyatlikni bəhx etidioqan Rohning kanuniyiti adəmmi gunahka wə əlümğə elip baridioqan kanuniyəttin siləni halas kildi...³ Qünki gunahlik ət elip kelidioqan ajizlik tüpəylidin Təwrat kanuni kılalmioqanni Hudaning Əzi kildi; U Əz Oqlini gunahkar ətlik kiyapəttə gunahni bir tərəp kiliqka əwətip, əttiki məwjut gunahni əlümğə məhkum kiliwətti;...⁴ buning bilən mukəddəs kanunning həkkanıy təlipi ətkə əgəxməydidioqan, bəliki Rohka əgixip mangidioqan bizlərdə əməlgə axurulidu...
⁵ Qünki ətkə boysunidioqanlar ətkə has ixlarning oyida yüridu; Mukəddəs Rohka boysunidioqanlar bolsa, xu Rohka ait ixlarning oyida yüridu...⁶ Əttiki oy-niyətlər adəmmi əlümğə elip baridu; Mukəddəs Rohka ait oy-niyətlər həyatlik wə hatirjəm-amanliktur; qünki əttiki oy-niyətlər Hudaqə düxmənliktur; qünki ət Hudaning kanunioqə boysunmaydu həm həttə uningqə boysunuxi mumkin əməs;⁸ əttə boləqanlar Hudani hursən kılalmaydu.
⁹ Əmma silərgə kəlsak, pəkət Hudaning Rohi dərəwəə iqinglarda yaxawatqan bolsa, silər əttə əməs, bəliki Rohə yaxaysilər. Əmma Məsihning Rohioqə igə bolmioqan adəmmi bolsa, u Məsihka mənəsuplardin əməs...¹⁰ Lekin Məsih kəlbinglarda bolsa, teninglar gunah tüpəylidin əlümning ilkidə bolsimu, həkkanıylik tüpəylidin rohinglar həyattur...¹¹ Həlbuki, əlgən Əysani əlümədin Tirildürgüqini Əzidiki Roh silərdə yaxisa, Məsihni əlümədin tirildürgüqi kəlbinglarda yaxawatqan Rohi arkiplik əlidiqan teninglarnimu həyati küqkə igə kilipl...
¹² Xuning üqün, kərindaxlar, biz ətkə kərzdar əməs, yəni uningqə əgixip yaxaxka kərzdar

7:23 Gal. 5:17.

7:25 «Rəbbimiz Əysa Məsih arkiplik Hudaqə təxəkkür bolsun!» — demək, u əzi kılalmaydidioqan ixni Huda Əzi kıləqan; baxkiqə eytkəndə, «Rəbbimiz Əysa Məsih arkiplik adəmmi kütquzidioqan Hudaqə təxəkkür!». «xundak kilipl, kəlbim bilən Hudaning kanunioqə itaət kiliplmən, lekin ətlirimdə gunah sadir kilduroquqi kanuniyətəə itaət kiliplmən» — təwəndiki 8-bab, 8-9-ayətni kərüng.

8:2 «siləni halas kildi» — bəzi kona kəqürmə oram yazmılarda «meni halas kildi» dəp yezilidu.

8:2 Yh. 8:36; Rim. 6:18, 22; Gal. 5:1.

8:3 «U Huda Əz Oqlini gunahkar ətlik kiyapəttə gunahka kurbənlilik süpitidə gunahni bir tərəp kiliqka əwətip» — Əysa Məsih pütünləy insan boldi, uning tənini bizning tenimizgə ohxax, biraq uning eti «gunahkar ət» əməs idi; xunga Pawlus uning: «gunahkar ətkə ohxaydidioqan ətlik kiyapətlilik tənə dnyaqə kəlgənlilini bayan kilipl.

8:3 Ros. 13:39; Rim. 3:28; Gal. 2:16; Ibr. 7:18.

8:4 «mukəddəs kanunning həkkanıy təlipi... Mukəddəs Rohka əgixip mangidioqan bizlərdə əməlgə axurulidu» — «kanunning həkkanıy təlipi» — kiritə sezimizdə «ixəngüqlərlə Təwrat kanuni bilən munasiwiti toqruluk» yazojinimizni kərüng.

8:5 «Mukəddəs Roh» — grek tilidə «Roh». 6-, 13-, 23-, 26- wə 27-ayəttimu xundak.

8:5 1Kor. 2:14.

8:9 1Kor. 3:16.

8:10 «Lekin Məsih kəlbinglarda bolsa, teninglar gunah tüpəylidin əlümning ilkidə bolsimu, həkkanıylik tüpəylidin rohinglar həyattur» — demək, birci etikaq arkiplik Hudaning həkkanıylikioqə erixən bolsa, xu həman mənəgülik həyat uning rohidə baxlinidu. Baxka birci təjimi: «həkkanıylik tüpəylidin (Mukəddəs Roh silərləni həyatinglar boldi).

8:11 «Məsih Əysani əlümədin Tirildürgüqi» — Huda, əlwəttə. «Həlbuki, əlgən Əysani əlümədin Tirildürgüqini Əzidiki Roh silərdə yaxisa, Məsihni əlümədin Tirildürgüqi kəlbinglarda yaxawatqan Rohi arkiplik əlidiqan teninglarnimu həyati küqkə igə kilipl» — bu bayanni ikki tərəpə qüxəngili bolidu: (1) Huda kiyamət künidə bu dnyada əlidiqan tenimizni tirildürdu; (2) tenimiz bu dnyada gunah tüpəylidin «əlümğə məhkum boləqan» (10-ayət), lekin Huda bizgə Əz Rohi arkiplik həyat ətküzüpl, tenimizni küqəytp janlanduridu. Bizningqə hər ikki mənisi toqrurdu.

8:11 Rim. 6:4, 5; 1Kor. 6:14; 2Kor. 4:14; Əf. 2:5; Kol. 2:13.

«Rimliklarqo»

əməsmiz. ¹³ Qünki ətkə əgixip yaxisanglar, həlak bolisilər; lekin Mukəddəs Rohқа tayinip əttiki kilmixlarni ölümə məhkum kılsanglar, yaxaysilər. ¹⁴ Qünki kimlərkı Hudaning Rohıning yetəqıllıkıdə yaxisa, xularning həmmisi Hudaning pərzəntlırıdur. ¹⁵ Qünki silər qobul kılojan roh kullukқа ait əməs, xundakla silərnı qayta qorkunqқа saloquqı birhil roh əməs, bəlki silər oqullukқа elip barıdıojan Rohnı qobul kılojansilər; U arkılik «Abba, ata!» dəp nıda kılımız. ¹⁶ Roh bızning öz rohmız bılən bılə bızning Hudaning balılrı ikənlikimizgə guwahlık berıdu. ¹⁷ Hudaning balılrı ikənımız, əmdı mirashorlarmu bolımız — Hudaning mirashorlırı həmdə Məsih bılən təng mirashor bolımız — pəkətlə uning bılən təng azab-okubət tartsakla, uning bılən xan-xərəptın təng bəhrımən bolımız.

Kəlgüsidiki xan-xərəp

¹⁸ Qünki mən hazırkı azab-okubətlərnıng kəlgüsıdə bızdə axkarılınıdıojan xan-xərəplərgə heq selixturoquqlıqı yox dəp həsabləymən. ¹⁹ Qünki pütkül kainat Hudaning oqullırınıng ayan kılınıxını intizarlık bılən kütməktə. ²⁰⁻²¹ Qünki yarıtılójan kainat Hudaning ləniti astıda kəlip, bımənıllıkkə qəktürıldı. Bu, kainatning öz ihtıyarı bılən əməs, bəlki unı qəktürgüqıning iradıslı bılən boldı wə xundak ümıdı bılən boldıki, kainat əzımu qırıxtın bolójan kulluktın kütqızulup, Hudaning pərzəntlırığa beoqlınıdıojan xan-xərəpkə təwə bolójan hərlükkə erıxtürülüxtın ıbarət ıdı. ²² Qünki pütkül kainatning həziroqıqə nalə-pəryad kətürüp, tuóut toloqıkıning azabını birlıktə tartıwatqanlıkıni bılımız. ²³ Yaloqız kainat əməs, həttə bızmu, yəni mukəddəs Rohning tunji qıkarójan mewısidın bəhrımən bolójan bızlərmu dılımızda nalə-pəryad kətürməktimiz həmdə Hudaning oqullırı süpitıdə qobul kılınıxımızni, yəni tenimizning nıjatning hərlükıgə qıqırılıxını intizarlık bılən kütməktimiz. ²⁴ Biz ümıdkə baólanóyaqқа tkuzulójanıkenımız. Lekın ümıd kılınojan nərsə kərülgən bolsa, u yənə ümıd bolamdu? Kimmu kəz aldidiki nərsını ümıd kılsun? ²⁵ Bırak, tehi kərmiginimizgə ümıd baólıojanıkenımız, unı səwrqanlık bılən kütüximiz kərəktur.

8:13 «... Ətkə əgixip yaxisanglar, həlak bolisilər» — grek tilida «... Ətkə əgixip yaxisanglar, olisilər».

8:14 Gal. 5:18.

8:15 «...silər oqullukқа elip barıdıojan Rohnı qobul kılojansilər» — «oqullukқа elip barıdıojan» — «Hudaqə oqul boluxқа elip barıdıojan», demək. Grek tilida bu sez adəttə bırsıning yetim balını öz oqlum dəp qobul kılıp bekiwəlixini kərsıtdı. «U arkılik «Abba, ata!» dəp nıda kılımız» — «Abba» dəgən sez ıbranıy tili bolup, «səyümlük ata» dəgən mənidə. «Abba» həm səyümlük munasıwətnı həm hərmətnı bılırdı. Pawlus ıbranıy tilidiki bu səzni grek tilida səzləyđiojan Rim xəhıridiki etıqadqılaraq muxu yərdə tonuxturıdu.

8:15 Yəx. 56:5; 1Kor. 2:12; Gal. 3:26; 4:5, 6; 2Tim. 1:7.

8:16 2Kor. 1:22; 5:5; Əf. 1:13; 4:30.

8:17 2Tim. 2:11,12.

8:18 «Kəlgüsıdə bızdə axkarılınıdıojan xan-xərəplərgə heq selixturoquqlıqı yox» — «heq selixturoquqlıqı yox» grek tilida «selixturuxқа ərzıməydu». «Bızdə axkarılınıdıojan xan-xərəplər» — baxқа birlıl təjımsı: «bızgə axkarılınıdıojan xan-xərəplər...». Bırak keyınkı ayətkə qarıoıanda təjımsı bızdə toqırdur.

8:18 Mat. 5:12; 2Kor. 4:10, 17; Fil. 3:20; 1Pet. 4:13; 1Yuhə. 3:1, 2.

8:22 Wəh. 5:13

8:23 «...Hudaning oqullırı süpitıdə qobul kılınıxımız...» — grek tilida «oqullukқа qobul kılınıxımızni». «yaloqız kainat əməs, həttə bızmu, yəni Mukəddəs Rohning tunji qıkarójan mewısidın bəhrımən bolójan bızlərmu dılımızda nalə-pəryad kətürməktimiz həmdə Hudaning oqullırı süpitıdə qobul kılınıxımızni, yəni tenimizning nıjatning hərlükıgə qıqırılıxını intizarlık bılən kütməktimiz» — bu ayəttiki üq nıktə toqruluk tohtılımız: (1) «Mukəddəs Rohning tunji qıkarójan mewısı»; bu ıbarınıng bəlkim ikki həjəti bar: (a) Mukəddəs Roh barlık ıxəngüqılərdə Hudaning mewısını, yəni muhəbbət, xadlık, hatırəmlik qatarlıqlarnı qıqırıdu; bu mewə bolsa Hudaning padıxahlıkıning bu dunyada qıkarójan tunji mewısıdur wə xundakla uning reallıqıqə ıspat bolıdu (14:17ni kərüng); (ə) ıxəngüqılər əzlırıda qıqırılójan bu mewıdın bəhrımən bolup, uningdın Hudaning padıxahlıkıning kəlgüsıdə pütkül dunyaoqə, jümlıdın əzlırınıng həmmisi üstıgə toluq həkümranlık kılıdıojanlıqıqə ıspat həm kapalet dəp bılıdu; (2) «oqul süpitıdə qobul kılınıxı» — kónə zamanlarda mətıwər adəm məlum namrat yaki «jəmiyəttə ornı yox» bır yax kixini bekiwəlməqıqə jamaatnı qong sorunoqə qakırıp unı «öz oqlum», «öz kızım» dəp jakarlayttı. Rosul Hudamu kəlgüsıdə aləm alıdıda ıxəngüqılərnı «Əz oqlum» dəp xundak jakarlaydıojanlıkıni kərsətməqı. (3) «tenimizning nıjattiki hərlükkə qıqırılıxı» — hazır ıxəngüqılərgə Hudaning nıjat-ıltıpatı bılən yengı rohi, yengı kəlbı bar; Məsih Əysə bız üqün erıxkən nıjattə yənə «yengı tenimiz»mu bar, kıyamət kününi unı U bızgə berıdu.

8:23 Lukə 21:28.

²⁶ Xuningdök, insaniy ajizlikimizda Mukəddəs Roh kelip bizgə yardım kilidu; qünki qandak dua kiliximiz keraklikini bilməymiz. Lekin Rohning Özi ipadiligüsiz nalə-pəryad bilən biz üqün Hudaning aldida turup dua-tilawət kilmaқта...²⁷ İnsanlarning qəlbini inqikiləp kəzitip Karioquqi bolsa, Mukəddəs Rohning oy-niyətlirining nemə ikənlikini bilidu; qünki U Hudaning iradisi boyiqə mukəddəs bəndiliri üqün Hudaning aldida dua kilip ətünməktə.²⁸ Xundakla xuni bilimizki, pütkül ixlar Hudani səyidiqanlarning, yəni uning məxsət-muddiasi boyiqə qaqiriloqanlarning bəht-bərikitigə birliktə hizmət kilmaқта.²⁹ Qünki Huda aldın kəngligə pükkenkixiləni, ularning kəlgüsida Öz Oqlining obrazioqa ohxax bolidiqinini, Oqlining nuroqun kərinaxliri arisidiki tunji oqlı bolidiqinini aldın bəlgiligən...³⁰ Aldın bekitkən kixiləni U qaqirdi, qaqiroqan kixiləni U həkkanıy kildi; həkkanıy kילוanlaroqa U xan-xərap ata kildi.

Hudaning mehır-muhəbbitining küllüklıki

³¹ Undaқта, bu ixlaroqa yənə nemə dəyli? Huda biz tərəptə turoqanikən, kimmu bizgə qarxi qik alisun?!³² Öz Oqlinimu ayımay, Uni həmmimiz üqün pida yolioqa tapxuroqan Huda, Uningoqa koxup həmmını bizgə xərtsiz ata kilmay qalarmu?..³³ Kimmu Hudaning tallioqanliri üstidin xikayət kilalisun?! Huda həkkanıy kילוan yərdə,³⁴ kimmu gunahқа məhkum kilalisun? Ölgən, xundakla tirilgən wə Hudaning ong yenida turuwatқан, həmdə biz üqün Hudaning aldida turup dua-tilawət kiliwatқан Məsih xundak qalarmu?!..³⁵ Kim bizni Məsihning mehır-muhəbbitidin ayriwətelisun? Japa-muxəkkətmu, dərd-ələmmu, ziyankəxlıkmu, aqarqılıkmı, yalingaqılıkmı, heyim-hətərmu yaki kiliqımu?..³⁶ Mukəddəs yazmılarda eytiloqinidək: —

«Seni dəp kün boyi kirilməktimiz, boquzlinixni kütüp turoqan qoylardək hesablanmaqtimiz»..

³⁷ Birəq bizni Səygüqigə tayinip bularning həmmisidə oqalıplarning oqalıpi bolmaqtimiz;

³⁸ Xuningoqa kət'iy qayıl kilindimki, məyli ölüm bolsun həyatlik bolsun, pərixtilər bolsun jin-xəytan həkümranlar bolsun, hazırki ixlar yaki kəlgüsidiiki ixlar bolsun, hərəkəndək rohiy küqlər bolsun,³⁹ pələk bolsun həng bolsun, xundakla pütkül kainatta yaritiloqan hərəkəndək baxқа bir xəy'i bolsun, bizni Rəbbimiz Məsih Əysada boləqan Hudaning mehır-muhəbbitidin həqқаqan ayriwətküqi bolalmaydu.

8:26 «...insaniy ajizlikimizda Mukəddəs Roh kelip bizgə yardım kilidu...» — «Mukəddəs Roh» — grek tilida pəket «Roh» deyilidu.

8:26 Mat. 20:22; Yəq. 4:3.

8:29 «Huda... Oqlining nuroqun kərinaxliri arisidiki tunji oqlı bolidiqinini aldın bəlgiligən» — «tunji oqlul» birinqi orunda, muxu yərdə pütkül ələmdə birinqi orunda turidu, əlwəttə. «Zəb.» 89:27ni kəring.

8:29 Kol. 1:18.

8:31 Qəl. 14:8.

8:32 Yar. 22:12; Yəx. 53:5; Yh. 3:16.

8:33 Yəx. 50:8.

8:34 «Ölgən, xundakla tirilgən wə Hudaning ong yenida turuwatқан, həmdə biz üqün ... dua-tilawət kiliwatқан Məsih» — «Hudaning ong yenida» bolsa ələmning əng yukiri jayı, həmmını baxқuridiqan yər.

8:34 İbr. 7:25.

8:36 «Seni dəp kün boyi kirilməktimiz, boquzlinixni kütüp turoqan qoylardək hesablanmaqtimiz» — «Zəb.» 44:22 — nəkil kəltürilgən bu ayət boyiqə ixəngüqilər Hudaning yolida, Hudani dəp kəp japa-muxəkkətlərgə wə ziyankəxlıkkə uqrixi mumkin.

8:36 Zəb. 44:22; 1Kor. 4:9; 2Kor. 4:11.

8:38 «pərixtilər bolsun jin-xəytan həkümranlar bolsun,...» — «jin-xəytan həkümranlar» bolsa grek tilida pəket «həkümranlar»la deyilidu. İnşilda bu sez adəttə jin-xəytanlarnı kərsitidu («Əf.» 6:12ni kəring). «hərəkəndək rohiy küqlər bolsun» — grek tilida «hərəkəndək küqlər bolsun».

«Rimliklarq»

Huda wə Uning talliqini Israil

9¹ Mən Məsihtə həqiqətni səzləymən, yaloqan gəp eytməymən, wijdanim Mukəddəs Rohning ilkidə bolup özəmgə guwahlik kilmakta — ² Qəlbimdə zor dərd-ələm wə tügiməs azab bar.³⁻
⁴ Qünki mening buradərlirim, yəni jismaniy jəhəttiki kərinədxlirim boləqan Israillarni nijat tapkuzalisam Hudaning lənitigə kelip Məsihtin məhrum kiliniximni tiləxkə razi idim; ular Israillar! — ularqə oqulluk həkukı, Hudaning xan-xəripining ayan kilinixi, əhdiliri, Təwrat kanunining amanət boluxi, ibadət hizmətliri wə Təwrat wədiliri nesiwə kilindi.⁵ Uluq ibraniy ata-bowiliri ularningkidur; jismaniy jəhəttə Məsih ularning əjdadidur. U barlik məwjudat üstidin həküm sürgüqi, mənggü mubarak Hudadır. Amin!
⁶ — Birək Hudaning Israilqə boləqan səzi bikar boldi, deməymən; qünki Israildin boləqanlarning həmmisilə həqiqiy Israil hesablanmaydu; ⁷ xuningdək, İbrahımning əwladliri bolsimu, həmmisilə uning pərzənliri hesablanmaydu. Qünki mukəddəs yazmilarda İbrahımqə: «İshəktin tərəlgənlərlə sening nəsling hesablinidu» — deyilgən.
⁸ Demək, jismaniy jəhəttin İbrahımdin tərəlgən pərzəntlər Hudaning pərzənliri bolıwərməydu, bəlki Hudaning wədisi arqilik tərəlgənlər İbrahımning həqiqiy nəslı hesablinidu.⁹ Qünki Hudaning bərgən wədisi mundaq idi: «Kələr yili muxu qaoqda qaytip kelimən, Sarəh bir oquloqə ana bolıdu».
¹⁰ Uning üstigə, Riwkəh bir ərdin, yəni əjdadimiz İshəktin qoxkezkəgə həmilidar boləqanda,¹¹⁻
¹² Pərzənliri tehi tuqulmiqanda, heqkəndə yəxı yəki yaman ixnimu kilmasta, Huda Özining adəmlərlə talləxtiki muddiasining ularning kıləqan ix-əməllirigə əməs, pəkət Qəqiroquqi boləqanning iradisigə əsaslanəqlinikini kərsitix üqün, Riwkəhə: «Qongı kiqikining hizmitini kılıdu» — deyilgənidi.¹³ Huddi yənə mukəddəs yazmilarda eytiləqinidək: «Yəqupni səydüm, əsawdin nəprətləndim».
¹⁴ Undəqta, bularqə nemə dəyli? Hudada adalətsizlik barmu? Hərgiz yok!¹⁵ Qünki Huda Musəqə mundaq dəgən: —

9:1 «mən Məsihtə həqiqətni səzləymən» — «Məsihtə»: «Məsihgə mənəsup bolup, Uning yetəqkılıkida, Uningdin iltipət, kük-qüdrətni aləqanda.....» dəgən mənida, «Kirix səz»iminzimu kərling.

9:1 Rim. 1:9; 2Kor. 1:23; 11:31; Gal. 1:20; Fil. 1:8; 1Tes. 2:5; 5:27.

9:3-4 «ularqə oqulluk həkukı, wə Təwrat wədiliri nesiwə kilindi» — «oqulluk həkukı» dəgəklık, Məsih arqilik Hudəqə oqul boluxitiki imtiyaz.

9:3-4 Mis. 32:32; Rim. 10:1; Mis. 4:22; Kan. 7:6; Rim. 2:17; 3:2; Əf. 2:12.

9:5 «uluq ibraniy ata-bowiliri» — demək, İbrahım, İshək, Yəqup, Yüsüp wə Yəhuda kətarliklər. «jismaniy jəhəttə Məsih ularning əjdadidur» — demək, Məsihning tuquluxining rohiy jəhətimu bar idi — U həm insandin (pak Israillik kiz Məryəmdin) həm Mukəddəs Rohdin tuquloqan. «...məsih ularning əjdadidur. U barlik məwjudat üstidin həküm sürgüqi, mənggü mubarak Hudadır. Amin!» — rosul Pawlusqə əng dərd yətküzidəqan ix — Məsih Israilda tuquloqan wə toluk Hudəlik təbiiti bolsimu, Israillar əzliri uni, yəni öz Məsihini heq tonumaytti.

9:5 Yər. 23:6; Yh. 1:1; Ros. 20:28; Rim. 1:4; İbr. 1:8,9,10.

9:6 Qel. 23:19; Yh. 8:39; Rim. 2:28; 3:3; 2Tim. 2:13.

9:7 «İshəktin tərəlgənlərlə sening nəsling hesablinidu» — («Yar.» 21:12). Bu səz intayin kışka bolup, toluk mənisi: «Mən sanga wədə kıləqan əwladliring, yəni pütkül dunyəqə bəhtimni yətküzidəqan əwladliring İsməildin əməs, İshəktinlə kelip qikidə» dəgəndək.

9:7 Yər. 21:12; Gal. 3:29; 4:23; İbr. 11:18.

9:8 Gal. 4:28.

9:9 «Kələr yili muxu qaoqda qaytip kelimən, Sarəh bir oquloqə ana bolıdu» — («Yar.» 18:10, 14). Bu ayəttə deyilgən «oqul» İshək bolıdu.

9:9 Yər. 18:10.

9:10 Yər. 25:21.

9:11-12 «Huda Özining adəmlərlə talləxtiki muddiasining ularning kıləqan ix-əməllirigə əməs, pəkət Qəqiroquqi boləqanning iradisigə əsaslanəqlinikini kərsitix üqün...» — «Qəqiroquqi boləqan» — Huda Əzi, əlwəttə. «Qongı kiqikining hizmitini kılıdu» — («Yar.» 25:23). Qoxkezkəning kiqiki Yəqup, qongı əsaw bolıdu.

9:11-12 Yər. 25:23.

9:13 «Yəqupni səydüm, əsawdin nəprətləndim» — Təwrat, «Mal.» 1:2-3.

9:13 Mal. 1:2-3.

9:14 Kan. 32:4; 2Tar. 19:7; Ayup 34:10.

«Kimga rahim qiloum kalsə, xuningoʻra rahim kilimən,
Kimgə iq aorritkum kalsə, xuningoʻra iq aorritimən»...¹⁶

¹⁶ Demək, bu ix insanning iradisigə yaki ularning tirixqanlikioʻra əməs, bəlki rahimdillik kərsətküqi Huda oʻra baoliktur. ¹⁷ Qünki Huda mukəddəs yazmilarda Pirəwngə mundak degən: — «Mening seni tikliximdiki məksət dəl xuki, kudritimni üstüngdə kərsitix həmdə namimning pütkül jahan oʻra jakarlinixi»...¹⁸

¹⁸ Demək, Huda haliojini oʻra rahim kilidu, haliojinini tax yürək kilidu.

Hudaning oʻzəzipi wə xapaiti

¹⁹ Əmdi bəlkim sən manga: «Hudaning iradisigə həqkim karxi qikalmaydioʻran tursa, undakta Huda nemə üqün insanni əyibləydu?» — deyixing mumkin.

²⁰ Biraq, əy insan, Huda bilən takallaxkudək kimsən? Qelipta xəkilləndürüliwatkan nərsə əzini xəkilləndürgüqigə: —

«Meni nemə üqün bundak yasiding?» — deyələmdü? ²¹ Humdanqining ohxax bir kallək laydin esil orunoʻra ixlitidioʻran qaqimu, xundakla adəttiki orunoʻra ixlitidioʻran qaqimu yasax həkuki yokmu? ²² Huda Əz oʻzəzipini kərsitixni wə küq-kudritini tonutuxni niyət kiləʻan bolsa, oʻzəzipigə layik boləʻan, həlakətkə təyyarlanəʻan «qaqilar» oʻra adəttin taxkiri səwrqanlik bilən kəksi-kərnini kəng kilip kəlgən bolsa, uning oʻra nemə boptu? ²³⁻²⁴ Wə xuning bilən Əzining rahim-xəpkitining nixani kiləʻan wə xan-xərpəkə muyəssər boluxkə aldin'ala təyyarlioʻran «qaqilar»da, yəni Əzi Yəhudiylar arisidinla əməs, bəlki əllər arisidinmu qaqiroʻan bizlərdə xan-xəripining qəksizlikini namayan kilix üqün xundak kilixni halioʻan bolsa, buning oʻra nemə boptu?.

²⁵ Bu huddi Hudaning Həxiya pəyoʻəmbər arkilik eytkinidək: —

«Əsli həlkim hesablanmioʻran həlkni həlkim,
Əsli səymiganlarni səyganlirim dəymən»;

²⁶ wə yəne: — «Burun ular oʻra: «Silər Mening həlkim əməssilər» deyilgən jayda,

9:15 «Kimgə rahim qiloum kalsə, xuningoʻra rahim kilimən, kimgə iq aorritkum kalsə, xuningoʻra iq aorritimən» — «Mis.» 33:19.

9:15 Mis. 33:19.

9:17 «Qünki Huda mukəddəs yazmilarda pirəwngə mundak degən:...» — Pirəwn Misirdiki padixah bolup, Israillarni kullukka saləʻan. U Hudaning Musa pəyoʻəmbər arkilik kəlgən pərmanlirioʻra zor qarxilik kərsətkən wə barəʻanseri Huda oʻra karap əz kənglini tax kilip Uning səzini anglimioʻan. Biraq ahir berip Huda Əzining xan-xəripini kərsitix üqün, «Misirdin qixix»ta hatiriləngəndək, «Huda Pirəwning kənglini kattik kildi» (9:12) wə xuning bilən Israilni uning kəlidin kutkuzux üqün nuroʻan məjzilərnı yaratti. «Mening seni tikliximdiki məksət dəl xuki, kudritimni üstüngdə kərsitix həmdə namimning pütkül jahan oʻra jakarlinixi» — «Mis.», 9:16.

9:17 Mis. 9:16.

9:20 Yəx. 29:16, 45:9; Yər. 18:6.

9:21 «Humdanqining ohxax bir kallək laydin esil orunoʻra ixlitidioʻran qaqimu, xundakla adəttiki orunoʻra ixlitidioʻran qaqimu yasax həkuki yokmu?» — «esil orunoʻra ixlitidioʻran qaqimu... adəttiki orunoʻra ixlitidioʻran qaqimu...» nemini kərsitidu? Məsilən, bir qaqida əy hojayini xarab iqidu, baxkə bir qaqioʻra balining tərətlini elinidu. Ikksining əz ixlitix orni bar, biraq bularning biri «esil» biri «adəttiki» dəp hesablinidu.

9:21 2Tim. 2:20.

9:22 «Həlakətkə təyyarlanəʻan «qaqilar»» — yaki «əzlini həlakətkə təyyarlioʻran «qaqilar»».

9:23-24 «Huda Əz oʻzəzipini kərsitixni wə küq-kudritini tonutuxni niyət kiləʻan bolsa, oʻzəzipigə layik boləʻan, həlakətkə təyyarlanəʻan «qaqilar» oʻra adəttin taxkiri səwrqanlik bilən kəksi-kərnini kəng kilip kəlgən bolsa, uning oʻra nemə boptu? Wə xuning bilən əzining rahim-xəpkitining nixani kiləʻan wə xan-xərpəkə muyəssər boluxkə aldin'ala təyyarlioʻran «qaqilar»da, yəni Əzi Yəhudiylar arisidinla əməs, bəlki əllər arisidinmu qaqiroʻan bizlərdə xan-xəripining qəksizlikini namayan kilix üqün xundak kilixni halioʻan bolsa, buning oʻra nemə boptu?» — (22-24-ayət) oqurmanlər dikət kilsə biliduki, Pawlus əzining uxbu muhim soalioʻra jawab bərməydu. Soalning omumiy xəkli: «Huda xundak kilixni halioʻan bolsa əmdi bizning qandakmu uning bilən takallixix həkukimiz bar?» degəndək. Əyni əhwal uning deginidək bolsun yaki bolmisun, bu bizning iximiz əməs, bəlki Hudaningkidur. Bizgə nisbətən əng muhimi xuki, gunahimizdin kutuluxni halisakla, Huda Əzi Məshihning kurbanlikı arkilik təyyarlioʻran towa kilix etikadlik yolini aldimoʻra oquk kildi.

9:25 «Əsli həlkim hesablanmioʻran həlkni həlkim, əsli səymiganlarni səyganlirim dəymən» — «Həx.» 2:23.

9:25 Həx. 2:25

Kəlgüsida dəl xu jayda ularq» «Tirik Hudaning oqulliri!» degən nam berilidu»...

²⁷ Yəxaya pəyoqəmbərmu Israil toqıruluk mundaq jakarlioqanidi: —

«Israillarning sani dengiz sahilidiki kumdək kəp bolsimu, lekin pəkət birla «kaldi» kütquzulidu;»

²⁸ qünki, Pərwərdigar Öz ixini tügitiwetip, həkəkaniylik bilən tezdin uni ijrə kildu; qünki U yər yüzidə həkəmini təltəküs wə tez ijrə kildu»...

²⁹ Yəxaya pəyoqəmbər yənə aldin eytkinidək: — «Əgər samawi koxunlarning Sərdari boləqan Pərwərdigar bizgə bir nəsil kəldurmioqan bolsa, Sodom xəhəridək, Gomorra xəhəridək yəqəloqan bolattuk»...

Israillarning putlixip ketixi

³⁰ Undaqtə, bularqə nemə deyiximiz kerək? Həkəkaniylikqə intilmigən əlliklər həkəkaniylikqə, yəni etikaqə asalanəqan birhil həkəkaniylikqə erixti. ³¹ Ləkin Israil həkəkaniylikni kərsətkən Təwrat kənunioqə intilgini bilən kənunning təlipigə yətəlmidi.

³² Nemə üqün? Qünki ularning həkəkaniylikqə intilixi etikaqə bilən əməs, bəlki «sawablik ixlar» bilən idi. Ular «putlixaxang tax»qə putlixip yikilip qüxti; ³³ huddi muqəddəs yazmılarda yeziləqinidək:

«Həlkni putlixidioqan putlixaxang taxni,

Adəmnı yikətidioqan kəram taxni Zionəqə kəydum,

Uningəqə etikaqə kəloquqi hərgiz yərgə kəritilip kəlmas»...

10¹ Kərindaxlar, yürək intizarim, xundaqla Hudaqə yelinixim Israillarning kütquzuluxi üqündur. ² Qünki xuningəqə guwahlik berimənkı, ularning Hudaqə həkəkətanmu kizəqin intilixi bar, birək ularning intilixi həkəkıy bilim üstigə kəruəloqan əməs. ³ Qünki ular Hudaning həkəkaniylikini bilmigəqkə, uning ornioqə əzlrining həkəkaniylikini tikləxkə tirixip, Hudaning

9:26 «Burun ularqə: «Silər Mening həlkni əməsələr» deyilən jayda, kəlgüsida dəl xu jayda ularqə «Tirik Hudaning oqulliri!» degən nam berilidu» — «Həx.» 1:10.

9:26 Həx. 2:1; 1Pət. 2:10.

9:27 Yəx. 10:22.

9:28 «Israillarning sani dengiz sahilidiki kumdək kəp bolsimu, lekin pəkət birla «kaldi» kütquzulidu; qünki, Pərwərdigar Öz ixini tügitiwetip, həkəkaniylik bilən tezdin uni ijrə kildu; qünki U yər yüzidə həkəmini təltəküs wə tez ijrə kildu» — (27-28-ayət) «Yəx.» 10:22-23. Bəzi kəna kəqürmə yazmılarda Yəxayaning bəxariti səl kışkırək: «Pərwərdigar bu yər yüzü üstidin qışkəroqan həkəmini təltəküs wə tez ijrə kildu» dəp nəkil kəltürilidu.

9:28 Yəx. 10:22, 23.

9:29 «Əgər samawi koxunlarning Sərdari boləqan Pərwərdigar bizgə bir nəsil kəldurmioqan bolsa, Sodom xəhəridək, Gomorra xəhəridək yəqəloqan bolattuk» — «Yəx.» 1:9. Okurmənləning esidə barki, Huda Sodom wə Gomorra xəhərlirini rəzilili təpəylidin üstigə ot wə güngürt yəqədurup yəqətkən («Yər.» 19-bab).

9:29 Yər. 19:24; Yəx. 1:9; 13:19; Yər. 50:40; Əz. 16:46.

9:30 «əlliklər» — yəni «Yəhədiy əməslər».

9:31 Rim. 10:2; 11:7.

9:32 «ularning həkəkaniylikqə intilixi etikaqə bilən əməs, bəlki «sawablik ixlar» bilən idi» — «sawablik ixlar»: — okurmənlərgə muxu məktuptin həzir ayan boliduki, Huda aldidə bizgə həq ix «sawab» hesablanmaydu; həkəkaniylik pəkət u əwətkən Məsihqə bəqəloqan etikaqətin kəlidu. Xunga «sawablik ixlar» («Huda bu ixlar arkilik mənə sawab kəxup beridu» degən mənədə qüxəngən bəlsək) Huda aldidə kət'iy məwjut əməstur.

9:33 «Adəmnı yikətidioqan kəram taxni Zionəqə kəydum» — «Zion» degən, Yərusəlemning yəki Israilning bir xəiriy nemi. «Həlkni putlixidioqan putlixaxang taxni, adəmnı yikətidioqan kəram taxni Zionəqə kəydum, uningəqə etikaqə kəloquqi hərgiz yərgə kəritilip kəlmas» — toluq bəxarət «Yəx.» 8:14, 28:16də tēpilidu. Okurmən bu ayətlərnı əzi okusa uningdin bu taxning əysə Məsihqəning ikənlikini kəreləydu. Uni kəbul kilmioqanlar həkəkaniylikqə erixməy yikilidu; uni kəbul kəloqanlar həkəkaniy kəlinip tik turidu.

9:33 Zəb. 2:12; 118:22; Pənd. 16:20; Yəx. 8:14; 28:16; Yər. 17:7; Mat. 21:42; 1Pət. 2:6.

10:2 «ularning Yəhədiylarning Hudaqə həkəkətanmu kizəqin intilixi bar, birək ularning intilixi həkəkıy bilim üstigə kəruəloqan əməs» — «həkəkıy bilimə üstigə kəruəloqan əməs»: Yəhədiylarning kəp diniy məzhəpidikilərgə nisbətən əng muhqin ix Təwrat kənunı üstidiki «bilim» wə «bilim axurux» idi. Xuning bilən Pawlusning bu səzi ixənmigən Yəhədiylarqə bək əqir kəlixı məkmin idi.

10:2 Ros. 22:3; Rim. 9:31; Gal. 4:17.

həkkaniylik o'ra bo'sunmide.⁴ Qünki Təwrat kanunining nixan-məksiti Məsihning Əzidir; xuning bilən etiqa kəloquqlarning hər biri üqün həkkaniylik bar boldi...

⁵ Qünki Təwrat kanunio'ra əməl kəlixin kəlgən həkkaniylik həkkidə Musa pəyoqəmbər mundak yaz o'ran; «Kanunning əmrlirigə əməl kəloqanlar xu ixliridin həyatlik tapidu»...

⁶ Lekin etiqa din bol o'ran həkkaniylik mundak dəydu: — «Kənglündə: — «Kim asmano'ra qəkar?» (yəni «Kim Məsihni asmandin elip qūxūrər?»).⁷ wə yaki «Həng tegigə kim qūxər?» (yəni «Məsihni əlūmdin kim qəyturər?») — demigin»...

⁸ Əmdi xu həkkaniylik nemə dəydu? — «Səz-kalam sanga yəkəndur, tilingda wə dilingdidur!» — bu səz-kalam dəl biz jakarlayd o'ran etiqa dning səzidur...⁹ Demək, «Əysaning Rəb ikənlikini əozing bilən etirap kəlsang wə kəlbəndə Hudaning uni əlūklər arisidin tirildürgənlikigə ixənsəng, kətkuzuləsən!»¹⁰ Qünki insan kəlbidə etiqa kəlix bilən həkkaniy kəlinidu, əozidə etirap kəlix bilən nija tka erixidu.¹¹ Məkəddəs yazmilar dəyilgəndək; «Uning o'ra etiqa kəloquqning hər biri hərgiz yərgə kəritilmas»...¹² Qünki bu jəhəttə Yəhudiylar bilən Greklarning pərki yok; hər ikkisinin Rəbbi həmmening Rəbbidur wə Əzigə nida kəloqanlarning həmmisigə mol bayliklrini ayimaydu...¹³ Qünki: «Kimdikim Rəbning namini qəkirip nida kəlsə kətkuzulidu»...

¹⁴ Lekin Rəbgə ixənmigən kixi kəndəkmə Uning o'ra nida kəlalisun? U to'qruluk anglimio'ran kixi kəndəkmə Uning o'ra ixənsun? Hux həwər jakarlioquqi bolmisa, ular uni kəndəkmə angliyalisun?

¹⁵ Xu jakarlioquqlar əwətilmigən bolsa, hux həwərni kəndəkmə yətküzəlisun? Məkəddəs yazmilar dəyilgəndək: «Aman-hatirjəmlək to'qruluk hux həwərni, bəht-saadət to'qruluk hux

10:4 «Təwrat kanunining nixan-məksiti Məsihning Əzidir» — grek tilidə «nixan-məksət» degənnin «hatimə» degən yənə bir mənisimə bar. Demək, ayətnin mənis: (1) Hudaning Təwrat kanunida bol o'ran məksiti insano'ra əz gunahini tonutup, Məsihning kətkuzuxio'ra mohtaj bol o'ranlikini bildürüxtin ibarət idi; xunga Huda kanunni bərgən waqtida Məsihning dunyo'ra kəlixini kəzligənidi; (2) Məsih Əzi Təwrat kanunini məkəmməl əməlgə axurdi, jümlidin Təwrat kanunni tələp kəloqan, xundəklə bəxarat bərgən gunahni yuyid o'ran kərbənləkn kəldi; (3) Məsih Təwrat kanunini toluq əməlgə axuro'randin keyin, etiqa kəloquqlar üqün uning həq təlipi kəlmidi (7:4ni kəring). Məzkur ayət bu mənilirinin həmmisini əz iqiğə alidu.

10:4 Mat. 5:17; Ros. 13:38; 2Kor. 3:13; Gal. 3:24.

10:5 «Kanunning əmrlirigə əməl kəloqanlar xu ixliridin həyatlik tapidu» — «Law.» 18:5 wə yənə «Kan.» 4:1, 6:24.

10:5 Law. 18:5; Əz. 20:11; Gal. 3:12.

10:6 Kan. 30:12.

10:7 Lekin etiqa din bol o'ran həkkaniylik mundak dəydu: — Kənglündə: — «Kim asmano'ra qəkar?» yəni «Kim Məsihni asmandin elip qūxūrər?» wə yaki «Həng tegigə kim qūxər?» yəni «Məsihni əlūmdin kim qəyturər?» — demigin — (6-7-ayət) nəkil kəltürilgən ikki ayət: — «Kan.» 30:12-13.

— Bu sirlik gəplərinin əjayib məniliri bəlkim mundak;

— (1) «Kimmə asmano'ra qəkar?» — «Kimmə Hudaning asman pələktək yukiri tələp kəloqan həkkaniylik o'ra yətləlisun?» degənlikdur. Lekin əgər birsi: «Həkkaniylikim məkəmməl, «asmano'ra qəkkəndəkmən»» degən bolsa, bu degini «Mən Məsih kə ohxax həkkaniy» degəngə barəwər bolup, Hudaning Məsihtə kərsətkən məkəmməl həkkaniylik o'ra ahanət kəloqan bolidu. Bundək dəyxi bəribir Məsihni əzining pəskəx «həkkaniylik»ning dərjisigə qūxūrəp, «Məsihni asmandin qūxūrəmqi» bol o'ran.

— (2) «Kimmə həngning tegigə qūxər?» dəyxi, bir kixi əz gunahining bədilini təliməmqi bolup dozahta bir məzgil tursam andin gunahimdin halas bolimən» deməmqi bol o'ran; bu, Məsihning əlūmidə gunahimiz üqün jəza tartip bədəl təlixining mənə (xundəklə həqkimə) keriki yok; muxundək degən kixi «Məsihni əlūmdin kim qəyturər» degən bolidu, yəni «Məsihni əlūm yolidin qəyturux kerək, uning əlūxi kərəksiz, əhmikənə ixtur» degi q bolidu.

— Yəni ey tka, həqkim əzigə tayinip Hudaning məkəmməl həkkaniylik o'ra yətləməydu; həqkim əz gunahni üqün əzi bədəl təliyəlməydu.

10:7 Kan. 30:13

10:8 «Səz-kalam sanga yəkəndur, tilingda wə dilingdidur!» — «Kan.» 30:14.

10:8 Kan. 30:12-14.

10:11 «Uning o'ra etiqa kəloquqning hər biri hərgiz yərgə kəritilmas» — «Yəx.» 28:16.

10:11 Yəx. 28:16; Rim. 9:33.

10:12 «Qünki bu jəhəttə Yəhudiylar bilən Greklarning pərki yok» — demək, «bu jəhəttə (Məsih ar kəlik nija tka erixəttə) Yəhudiylar bilən Yəhudi əməslərinin pərki yok».

10:12 Ros. 15:9; Rim. 3:22.

10:13 «Kimmə Rəbning namini qəkirip nida kəlsə kətkuzulidu» — «Yo.» 2:32.

10:13 Yo. 2:32; Ros. 2:21.

hawærni yatküzgänlärning ayaqliri nemidegän güzäl-həl!...»

¹⁶ Biraq, huddi Yəxaya pəyoqəmbərning «I Pərwərdigar, bizning hawirimizgə kimmu ixəndi?» deginidək həmmə adəm hux hawərgə itaət kıləjan əməs...¹⁷ Xunga etiqad hawærni anglaxtin kelidu wə xu hawər Məsih toqruluk səzdə anglitilidu...»

¹⁸ Lekin xuni soraymənki, ular xu hawærni anglimiojanmidu? Əlwəttə anglidi: — «Ularning sadasi pütkül dunyaqo,

Səzliri yər yüzining qarlırigə yətti»...

¹⁹ Yənə xuni soraymənki, Israillar xu hawərdin waqip bolmiojanmidu? Aldi bilən, Musa Israiloqa mundak bexarət bərgən: —

««Həq həlk əməs» boləjan bir həlk arkilik silərdə həsət kəzoqaymən,

Nadan bir həlk arkilik oəzipinglarni kəzoqaymən»...

²⁰ Keyin, Yəxaya pəyoqəmbər intayin yürəklik halda xu bexarətni berip: —

«Əzümgə intilmigənlərgə Əzümni tapkuzdum,

Meni sorimiojanlarqo Əzüm kəründüm» — dedi...

²¹ Lekin, U Israillar həkkidə: —

«Mən kün boyi bu itaətsiz wə tərsa həlkə qollirimni uzitip intilip kəldim!» — dəydu...

Hudaning Israil toqruluk məksitining ahirida əməlgə axuruluxi

11¹ Undakta, xuni soraymənki: — Huda Əz həlkidin waz kəqtimu? Hərgiz undak əməs! Mənmu İbrahim əwladidin, Binyamin kəbilisidin boləjan bir Israiloqlu!

² Huda aldın kəngligə pükən Əz həlkidin waz kəqkini yok, Muxəddəs yazmilarda İlyas pəyoqəmbər həkkidə nemə deyilgənlik silərgə ayan əməsmu? U Israillardin azar qəkip Hudaqo yelinip: —³ «I Pərwərdigar, ular Sening pəyoqəmbərlirini oltürüxti, kurbangahlırini

10:15 «Aman-hatirəmlik toqruluk hux hawærni, bəht-saadət toqruluk hux hawærni yatküzgänlärning ayaqliri nemidegän güzäl-həl» — «Yəx.» 52:7; «Nah.» 1:15. Mənisi bəlkim «hux hawər yatküzgänlər kəlgəndək waqtida kəlgən!» degənni öz iqiğə alidu.

— Bəzi kona kəqürmə yazmilarda «bəht-saadət toqruluk hux hawærni...» degən səzlər tepilmaydu.

10:15 Yəx. 52:7; Nah. 2:1.

10:16 «I Pərwərdigar, bizning hawirimizgə kimmu ixəndi?» — «Yəx.» 53:1.

10:16 Yəx. 53:1; Yh. 12:38.

10:17 «... etiqad hawærni anglaxtin kelidu wə xu hawər Məsih toqruluk səzdə anglitilidu» — bəzi kona kəqürmə yazmilar: «... etiqad hawærni anglaxtin kelidu wə xu hawər Hudaning səzidə anglitilidu» deyilidu.

10:18 «Lekin xuni soraymənki, ular xu hawærni anglimiojanmidu? Əlwəttə anglidi...» — bəzi alimlar muxu yərdiki «ular»ni Israillarni kərsitidu, dəp qaraydu. Lekin keyinki ayət alahidə Israillarning «anglixi» toqruluk boləqəqə, «ular»ni dunyadiki barlik adəmlər, Yəhudiylar wə Yəhudi əməslərnimu kərsətsə kerək, dəp qaraymiz. Bu ayətni xundak qüxinimizki, «Həmmə adəm angliqan; xunga, Yəhudiylar həlkim qəqum angliqan». «Ularning sadasi pütkül dunyaqo, səzliri yər yüzining qarlırigə yətti» — «Zəb.» 19:4. Zəburdiki bu səzlər əsli asmandiki nurluk jisimlar Hudaning uluqlukini barlik ələmgə ipadiləgənlik toqruluk idi. Rosul Pawlus bu səzni nəkil kəltürüp İnjildiki hux hawər dunyadiki hər yərlərgə yorutuluq tərkitilməktə, deməqki.

10:18 Zəb. 19:4

10:19 ««Həq həlk əməs» boləjan bir həlk arkilik silərdə həsət kəzoqaymən, nadan bir həlk arkilik oəzipinglarni kəzoqaymən» — «Kən.» 32:21. Demək, baxqə əllər angliqan, qəbul kıləjan yərdə, Israil qəqum qüxəngən. Israillar əsli «nadan, bilimsiz, hudəsiz» dəp həsəbliqan Yəhudiylar bolmiojan hərəkəsi yat milləttin boləjan ixəngüqi kixilərnin hux hawərgə ixəngəqə «Hudaning yəngi həlki» boləjanlıqini, ularning bəhtini kərip həsət kılıdu, həttə ularqo oəzəplinidu. Musa pəyoqəmbərning «həq həlk əməs» degən səzi kəlgüsi zamanda hasil kılınıdiojan Məsihning jamaitini kərsitidu. Ularning kəpinqisi hərəkəsi millətlərdin kəlgəqə, birinqidin ular «bir həlk» yəki «bir əl» bolalmaydu; ikkinqidin, ularning arisida Yəhudiylar kəp bolmaydu. Ular hərhil kixilərdin tərki b tapqəqə, Yəhudiylar ularni «bir həlk» yəki «bir əl» həsəblimaydu həm «həq həlk əməslər» dəp qaraydu.

10:19 Kən. 32:21.

10:20 «Əzümgə intilmigənlərgə Əzümni tapkuzdum, Meni sorimiojanlarqo Əzüm kəründüm» — «Yəx.» 65:1.

10:20 Yəx. 65:1.

10:21 «Mən kün boyi bu itaətsiz wə tərsa həlkə qollirimni uzitip intilip kəldim!» — «Yəx.», 65:2.

10:21 Yəx. 65:2.

11:1 Yər. 31:37; 2Kor. 11:22; Fil. 3:5.

11:2 «Huda aldın kəngligə pükən Əz həlkidin waz kəqkini yok» — «Huda aldın kəngligə pükən (bilgən) həlki» — bəlkim:

«Rimliklarq»

qeqixti. Pəket özüm yaloqzla qaldim, ular yənə meningmu jenimni almakqi boluxwatidu», degən..⁴ Hudaning uningqə qayturoqan kalami qandək boldi? U: «Baaloqə tiz pükmiqən yəttə ming adəmni Özümqə elip qaldim» — degən..

⁵ Huddi xuningdək, bögünki kündimu Hudaning xapaiti bilən Israildin Əzi tallioqan bir «qaldi» bar..⁶ Ularining tallinixi xapaət bilən bolqan bolsa, undaqta əzlrining əjir-əмили bilən bolqan əməs. Əməllərdin bolqan bolsa, xapaət xapaət bolmay qalattı..

⁷ Nətiqədə qandək boldi? Israillar izdiginigə erixəlmidi, ləkin ulardın tallanoqanlar erixti. Qaloqanlarning bolsa, kəngülliri bihudlaxturuldi..⁸ Huddi mukəddəs yazmilarda eytiloqinidək: — «Huda ularning roq-qəlbini qəplətkə saldı, Bögüngə qədər kəzlrini kərməs, Qulaqlirini anglimas kildi»..

⁹ Xuningdək Dawut pəyoqəmbərmi mundaq degən: «Ularining dastihini əzlrigə qapqan wə tuzək bolup, Uları putlaxturup, qilmixlirini öz bexioqə qüxürsun!

¹⁰ Kəzlrini qəranqəqulixip, kərəlmisun; Bəllirini mənggü ruslatmay püküldürgəysən!»..

¹¹ Undaqta, xunimu sorayki: Israillar yikilip qaytidin turoquzulmasliqkə putlaxqanmu?

Hərgiz undək əməs! Ləkin ularning teyilip itaətsizlik qiloqanliqidin nıjat yat əlliklərgə yətküzüldi. Buningdin məqsət Israillarnı həsətkə qozqaxtin ibarəttur..

¹² Əmdi ularning teyilip itaətsizlik qilixi dunyaoqə asayixliq bəhx ətkən bolsa, xundakla ularning ziyan tartqini əllərnı beyitqan bolsa, undaqta kəlgüsidə ularning həmmisining toluq nıjatliqkə erixixi dunyaoqə tehimu zor bəht elip kəlməmdü?!

«Huda həmmidin burun Əz həlqi bolux üqün tallioqan həlk» degən mənida.

11:3 1Pad. 19:10,14.

11:4 «Baaloqə tiz pükmiqən yəttə ming adəmni özümqə elip qaldim» — «1Pad.» 19:10, 14.

— «Baal» bir but idi. «7000 adəm», ər kixilərnı kərsitidu.

11:4 1Pad. 19:18.

11:5 Rim. 9:27.

11:6 «Huddi xuningdək, bögünki kündimu Hudaning xapaiti bilən Israildin əzi tallioqan bir «qaldi» bar. Ularining tallinixi xapaət bilən bolqan bolsa, undaqta əzlrining əjir-əмили bilən bolqan əməs. Əməllərdin bolqan bolsa, xapaət xapaət bolmay qalattı» — (5-6-ayət) Huda Təwrattiki birnaqqə yərlərdə «Sən Israilni xapaitim bilən tallioqanmən» degənidi (məsilən, «Qan.» 7:7ni kəring). Muxu yərdə rosul Pawlus: Huda xapaiti boyiqə Israillar iqidin «bir qaldi»ni tallioqan, dəydu. İnsan Hudaning yardimigə erixixkə pütünləy layaqətsiz turup, Uningdin mədətkə erixsə, mana bu «Hudaning xapaiti» bolidu. Huda Israillarnı ularning məlum bir yahxi yaki uluoq əmiligə qarap tallioqan bolsa, undaqta Hudaning tallixi «xapaət»tin bolmioqan bolattı.

11:6 Qan. 9:4.

11:7 «Nətiqədə qandək boldi? Israillar izdiginigə erixəlmidi, ləkin ulardın tallanoqanlar erixti. Qaloqanlarning bolsa, kəngülliri bihudlaxturuldi» — demək, Israillar izdigən həqqaniylikkə həmmisilə erixəlmigən əməs; ularning iqidin Hudaning xapaəti bilən Huda tallioqan «qaldi»lar həqqaniylikkə erixkən.

11:7 Rim. 9:31.

11:8 «Huda ularning roq-qəlbini qəplətkə saldı, bögüngə qədər kəzlrini kərməs, Qulaqlirini anglimas kildi» — «Qan.» 29:4 həm «Yəx.» 29:10.

11:8 Qan. 29:2; Yəx. 6:9; 29:10; Əz. 12:2; Mat. 13:14; Mar. 4:12; Luqə 8:10; Yh. 12:40; Ros. 28:26.

11:9 Zəb. 69:22

11:10 «Ularining dastihini əzlrigə qapqan wə tuzək bolup, uları putlaxturup, qilmixlirini öz bexioqə qüxürsun! Kəzlrini qəranqəqulixip, kərəlmisun; bəllirini mənggü ruslatmay püküldürgəysən!» — (9-10-ayət) «Zəb.» 69:22-23. Bu, Dawut pəyoqəmbərnıng xundakla Hudaning sezi, Dawutning (wə xundakla Məshıning) düxmənləri toqruluk eytiloqan. Bu 69-küynıng həmmisi Məshiq toqruluk bexarəttur.

11:10 Zəb. 69:22-23

11:11 «... Hərgiz undək əməs! Ləkin ularning teyilip itaətsizlik qiloqanliqidin nıjat yat əlliklərgə yətküzüldi. Buningdin məqsət Israillarnı həsətkə qozqaxtin ibarəttur» — yukurida izahəttə deginimizdək, Israillar Məshiqkə etiqəd qiloqan «yat əllər»ning bəhtini kərip həsət qilidu.

11:12 «Əmdi ularning Yəhudiylarning teyilip itaətsizlik qilixi dunyaoqə asayixliq bəhx ətkən bolsa, xundakla ularning ziyan tartqini əllərnı beyitqan bolsa...» — «əllər» — Yəhüdiy əməslər, «yat əllər».

«Rimliklarqo»

Yəhudiylar əməllər təkəbburlaşması kerək

¹³ Əmdi silər əlliklərə səzləwatimən; mən əlliklərə rosul süpitidə bekitilgəndin keyin, wəzipəmni xan-xərəplik dəp uluqlaymənki, ¹⁴ janjigərlirim bolqanlarning həsitini kəzəp, ularning bəzilirini kətuldurarmənmikin dēgən ümidə bolimən. ¹⁵ Qünki ularning taxliwətilgənlikining nətijisi dunyadiki əllərnə Huda bilən inaklaxturux bolsa, undakta ularning kəbul kilinixi əlumdin tirilix bolmay nemə?

¹⁶ Həsuldin tunji bolup qikkən hemirdiki kallək məkəddəs həsablansa, pütün hemir məkəddəs dəp həsablınıdu. Dərəhning yiltizi məkəddəs bolsa, xahlirimu məkəddəs bolıdu...

¹⁷ Zəytun dərhihining birnəqqə xehi dərəkə sunduruwətilgənidi, wə sən yawa zəytun kəqiti bolup, ularning orniyə ulanding. Mana əmdi dərək yiltizidin ozukluk elip, mol xirnisidin bəhrimən boluqu bolqanikənsən, ¹⁸ əmdi sunduruwətilgən axu xahlardin əzüngni üstün kəlip mahtanma. Mahtansang, xuni untumioqinki, sən yiltizni əməs, yiltiz seni kətürüp kuwwətləwatıdu.

¹⁹ Sən əmdi: «Xahlar mening ulinixim üqün sunduruwətildi» — deyixing mumkin.

²⁰ Toqra, ular etiqadsizlikdin sundurıldı; sən bolsang, etiqading bilən tik turisən; birək uningdin məqrurlanma, əksiye Hudadin kərk! ²¹ Qünki Huda əyni waqtida bu dərəhning öz xahlirini ayimioqanikən, senimu ayimasliki mumkin. ²² Mana, bu ixlarda Hudaning məhrəbanlikiyə həmdə kəttik kəl ikənlikə kəra. U Öz yolidin yikəlip quxkənlərə kəttik kəl idi, ləkin sanga (məhrəbanlikida dawamlik tursangla) məhrəbanlik kərsətməktə. Undək bolmioqanda, sənmə kesip taxlinisən. ²³ Yəhudiylarmə etiqadsizlikdə qing turuwəlmisa, əslidiki dərəhkə ulınıdu. Qünki Huda ularni kəyta ulaxkə kədirur. ²⁴ Qünki əgər sən yawa zəytun dərhihidin kesip elinip, təbiy kənuniyətkə hilap həlda bəqədiki yaxxi zəytun dərhiyə ulanoqan yərdə, əslidiki bu təbiy xahlarning öz dərhiyə ulinixi təhimu mumkinoqu?!

Hudaning məhrəbanliki pütkül insan üqündur

²⁵ Kəridaxlar, əzünglarni üstün wə əkillik qəqlaxtin saklinixinglar üqün, wəhiy kəlianoqan xu sirdin həwərsiz kəlixinglarni halimaymənki, ta Huda tallioqan Yəhudiylar əməllərnin

11:13 «silər əlliklərə» — demək, «silər Yəhudiylar əməs bolqanlarqo». «mən əlliklərə rosul süpitidə bekitilgəndin keyin, wəzipəmni xan-xərəplik dəp uluqlaymənki, ...» — okurmənlərnin esidə barki, Huda rosul Pawlusni (gərqə u «Yəhudiyların Yəhudiysi» bolsimu) Yəhudiylar əməs bolqan əl-millətlərə hux həwərnə yətküzüxkə alahidə əwətkən.

11:13 Ros. 9:15; 13:2; 22:21; Gal. 1:16; 2:8; Əf. 3:8; 1Tim. 2:7; 2Tim. 1:11.

11:14 «janjigərlirim bolqanlarning həsitini kəzəp, ularning bəzilirini kətuldurarmənmikin dēgən ümidə bolimən» — «janjigərlirim bolqanlar» grek tilidə «mening ətlirim bolqanlar» — əzining Yəhudiylar həkini kərsitidu.

11:16 «Həsuldin tunji bolup qikkən hemirdiki kallək məkəddəs həsablansa, pütün hemir məkəddəs dəp həsablınıdu. Dərəhning yiltizi məkəddəs bolsa, xahlirimu məkəddəs bolıdu» — muxu yərdə «mekəddəs»ning birinji mənisə «Hudaqə ataloqan», xuning bilən «pak» dēgən mənidə. Birinji jümlining kəqmə mənisə bəlkim «əgər Israillarning əjdadlırı, yəni İbrahim, İshək wə Yakuplar Hudaqə ataloqan bolsa, ularning pərzəntlirimu Hudaqə ataloqan bolıdu» dēgən boluxi mumkin. Təwəndiki jümlilərdə Pawlus Israillni bir «zəytun dərhi»kə ohxitidu («Yər.» 11:16-19ni kəring).

11:16 Qel. 15:20

11:17 «Zəytun dərhihining birnəqqə xehi dərəkə sunduruwətilgənidi, wə sən yawa zəytun kəqiti bolup, ularning orniyə ulanding» — demisəkmə, «zəytun dərhi» Israiloqə, «ulanoqan yawa zəytun kəqiti» Məsihə etiqad kəlianoqan Yəhudiylar əməllərə, «zəytun dərhihining sunduruwətilgən xahliri» bolsa Israillar arisidin Məsihə etiqad kəlimioqəqə, Hudaning bəht-bərikətliridin üzülip kəloqan Yəhudiylarqə wəkil bolıdu. «Mana əmdi dərək yiltizidin ozukluk elip, mol xirnisidin bəhrimən boluqu bolqanikənsən,...» — buning kəqmə mənisə bəlkim: «Sən huddi dərəhning yiltizidin ozukluk elip, xirnisidin bəhrimən boluwətkən xehidək, Huda İbrahimqə wədə kəlianoqan bəhttin bəhrimən boluwətisən» dēgənlik bolsa kərk.

11:21 «Huda əyni waqtida bu dərəhning öz xahlirini ayimioqanikən» — «bu dərəhning öz xahliri» Yəhudiylarni kərsitidu, əlwəttə.

11:23 2Kor. 3:16.

sani toluqlanmoqchi, Israilning bir qismi tax yuraklikka kaldurulidu; ²⁶ andin putkul Israil kutkuzulidu. Bu to'qiruluk mukaddas yazmilarda mundaq yezilgan: —

«Kutkuzoqchi Ziondin kelip,
Iplasilikni Yakuptin yok qilidu...»

²⁷ Men ularning gunahlarini elip taxliwatinimda,
Mana bu ular bilan tuzidoqan ahdam bolidu»...

²⁸ Omda hux hawar jahattin kariqanda, silarning bahtinglar uqun Yehudiy halki hux hawarga duxmen kilip bekutilgan; biraq Hudaning tallixi jahattin kariqanda, ata-bowilirimiz sawebidin sayulgandur. ²⁹ Qunki Huda Ozi barginlarini wa qakirikini kayturuwalmaydu.

³⁰ Silar alliklarmu bir qaoqlarda Hudaoqa itaat kilmioqan bolsanglarmu, Yehudiylarning itaatsizlikining natijisida hazir rahim-xepketha erixinglar. ³¹ Yehudiylar bolsa itaat kilmay keliwatidu; Hudaning buningdiki maksiti, silarga kersatkən rahim-xepket arkilik ularnima rahim-xepketha erixturuxin ibarattur. ³² Qunki Huda putkul insanoqa rahim-xepket kersitix uqun, hammaylenni itaatsizlikka solap koydi...

³³ — Ah! Hudaning danaliki wa ilim-hekmitining bibaha bayliklari ham hesabsiz qongkurluki!
Uning hekumilirining tegiga yetkili bolmas!
Uning yollari izdop tepixtin xunqa yiraqtur!

³⁴ «Kimmu Pärwardigarning oy-muddialirini quxinip yetti?
Kimmu Uningoqa maslihetqi bolalidi?»...

³⁵ «Uningoqa kim awwal bir narsa berip,
Keyin uni kayturup bar deyelidi?»...

³⁶ Qunki barlik mawjudatlar Uningdin kalgan,
U arkilik mawjut bolup turidu,
Ham Uning uqun mawjut bolup turidu.
Barlik xan-xarap abedgiqa Uningoqa boloyay! Amin...

Etikaqining ezini Hudaoqa atixi

12 ¹ Xunga, oy kerindaxlar, Hudaning rahimdilliki bilan silardin xuni otunimanki, teninglarni mukaddas, Hudani hursan kilidoqan, tirik kurbanlik supitida Uningoqa beoqixlanglar.

11:25 «ezinglarni... ekillik qaoqlaxtin saklinixinglar uqun...» — grek tilida «ezinglarni ustun wa ekillik qaoqlaxlardin saklinixinglar uqun...» deyilidu. Yehudiy amaslar Yehudiylarning ahwaloqa karap: «Biz kutulduk, ular Hudaning liniti astida kalidu» dap takabburlixixi mumkin.

11:25 Luka 21:24.

11:26 «Kutkuzoqchi Ziondin kelip, iplasilikni Yakuptin yok qilidu» — «Yakup» muxu yarda Yakupning awladlari Israilni kersitidu. Bexarat «Yax.» 59:20, 21ni kerung.

11:26 Zab. 14:7; Yax. 27:9; 59:20; Yer. 31:31, 32, 33, 34; 2Kor. 3:16; Ibr. 8:8; 10:16.

11:27 «...Men ularning gunahlarini elip taxliwatinimda, mana bu ular bilan tuzidoqan ahdam bolidu» — 26-27-ayattiki bexarat sozlari «Yax.» 59:20, 21, 27:9tin wa «Yer.» 31:33-34tin nakil kalturilgan.

11:27 Yax. 59:20, 21; Dan. 9:24

11:31 «Yehudiylar bolsa itaat kilmay keliwatidu; Hudaning buningdiki maksiti, silarga kersatkən rahim-xepket arkilik ularnima rahim-xepketha erixturuxin ibarattur» — demak, yukirida izahloqinimizdak, Yehudiylar Yehudiy bolmioqan ixenguliklarning bahtiga kariqoqqa, ezlari towa kilip Masihni qobul kilsun.

11:32 «Qunki Huda putkul insanoqa rahim-xepket kersitix uqun, hammaylenni itaatsizlikka solap koydi» — «hammaylən» Yehudiylar wa Yehudiy amaslarni kersitidu.

11:32 Gal. 3:22.

11:34 «Kimmu Pärwardigarning oy-muddialirini quxinip yetti? Kimmu Uningoqa maslihetqi bolalidi?» — «Yax.» 40:13.

11:34 Yax. 40:13; 1Kor. 2:16.

11:35 «Uningoqa kim awwal bir narsa berip, keyin uni kayturup bar deyelidi?» — «Ayup» 41:11.

11:35 Ayup 41:3.

11:36 Pənd. 16:4; 1Kor. 8:6.

Mana bu silarning Hudaqo kilidioxan həkikiy ibaditnglardur..² Bu dunyaning kelipioja kirip kalmanglar, balki oy-pikringlarning yengilinixi bilən özgərtilinglar; undak qiloqanda Hudaning yahxi, qobul kilarlik wə mukəmməl iradisining nemə ikənlikini ispatlap bilələysilər...

³ Manga ata kilioxan xapaətkə asasen hərbinglarqo xuni eytimənki, özünglar toqruluk özənglarda bar boloxininin artuq oylimay, balki Huda hərbinglarqo təksim kiloqan ixənqning mikdarioja asasen salmaklik bilən özünglarni dəngsap kəringlar..⁴ Qunki tenimiz kəpligən əzalardin tərkib tapqan həmdə hərbi əzayimizning ohxax bolmiojan roli boloxandək,⁵ bizmu kəp boloxinimiz bilən Məsihtə bir tən bolup bir-birimizgə baqxlinixlik əza bolimiz..

⁶ Xuning üqün bizgə ata kilioxan mehir-xəpkət boyiqə, hərhil rohiy iltipatlirimizmu bar boldi. Birsigə ata kilioxan iltipat wəhiyni yətküzix bolsa, ixənqsinin dairisidə wəhiyni yətküzsun;⁷ baxqilarning hizmitini kilix bolsa, hizmət kilsun; təlim berix bolsa, təlim bərsun;⁸ rioxətləndurux bolsa, rioxətləndursun; sədikə berix bolsa, mərdlik bilən sədikə bərsun; yetəkləx bolsa, əstayidillik bilən yetəklisun; həyrhəhlik kərsitix bolsa, huxal-huramlik bilən kilsun..

⁹ Mehir-muəbbitinglar sahta bolmisun; rəzilliktin nəprətlininglar, yaxxilikqə qing baqxlininglar;¹⁰ Bir-biringlarni kəringdaxlarqə kizoxin mehir-muəbbət bilən səyünglar; bir-biringlarni hərmətləp yukiri orunoja koyunglar..

¹¹ intilixinglarda erinmənglar, roh-kəlbnglar yalkunlap keyüp turup, Rəbkə kullarqə hizmət kilinglar..

¹² Ümidə bolup xadlinip yürünglar; muxəkkət-kijinqiliklarqə səwr-takətlik bolunglar; duayinglarni hərəkəndək wəqitta tohtatmanglar..¹³ Mukəddəs bəndilərnin ehtiyajidin qikənglar; mehməndostlukqə intilinglar;¹⁴ Silərgə ziyənkəxlik qiloquqilarqə bəht tilənglar; pəkət bəht tilənglarki, ularni kəroximanglar..

¹⁵ Xadlanoxanlar bilən billə xadlininglar; kayoxurup yioqlioxanlar bilən billə kayoxurup yioqlanglar.

¹⁶ Bir-biringlar bilən inəkə otüp ohxax oy-pikirdə bolunglar; nəziringlarni üstün kilmanglar, balki təwən təbikiidiki kixilər bilən berix-kelix kilinglar. Özünglarni danixməən dəp qaoqlimanglar..

¹⁷ Həqkimning yamanliqioja yamanlik bilən jawab kayturmanglar. Barlik kixining aldidə

12:1 «Mana bu silərnin Hudaqo kilidioxan həkikiy ibaditnglardur» — «həkikiy ibaditnglar» grek tilidə yənə «yolluq, orunluq, tegixlik, əkilgə muwəpik hizmət» dəgən mənilərni öz iqigə alidu.

12:1 Rim. 6:13,16; 1Pet. 2:5.

12:2 «Bu dunyaning kelipioja kirip kalmanglar» — baxqə birhil ipadiləx xəkli: — «bu dunyaning ekimlirioja əgixip yürmənglar». Əyni səzlər «bu dunyadiki kelipqə xəkilləndürülmənglar».

12:2 Əf. 5:17; 1Tes. 4:3; 1Yuha. 2:15.

12:3 Rim. 1:5; 1Kor. 12:11; Əf. 4:7.

12:4 1Kor. 12:27; Əf. 1:23; 4:16; 5:23; Kol. 1:24.

12:5 1Kor. 12:4; 2Kor. 10:13; 1Pet. 4:10.

12:6 1Kor. 12:4.

12:7 1Kor. 12:10; 1Pet. 4:10, 11.

12:8 Kan. 15:7; Mat. 6:1, 2, 3; 2Kor. 9:7.

12:10 «bir-biringlarni hərmətləp yukiri orunoja koyunglar» — bu səzning: «bir-biringlarqə hərmət kərsitixdə birinqi bolunglar», «bir-biringlarqə bəs-bəstə hərmət kərsitinglar» dəgən baxqə bir məni bar. Rosul bəlkim kəstən ikki mənisini təng ixlətkən boluxi mumkin.

12:10 Əf. 4:2; Fil. 2:3; 1Pet. 5:5; Ibr. 13:1; 1Pet. 1:22; 2:17.

12:11 «roh-kəlbnglar yalkunlap keyüp turup,...» — «Mukəddəs Rohta, Mukəddəs Roh arkilik kizoxin bolup...» yəki «öz rohingdə kizoxin bolup...» dəgən mənilərnin kaysisini bildüridioxanlıqioja birnemə demək təs. Əməliyəttə nijəttə Mukəddəs Roh ixəngüqining rohi bilən bir bolup, u arkilik ixləydu, xungə bu ikki mənə arisidə qong pərk yok,

12:12 Luqa 18:1; Rim. 15:13; Əf. 6:18; Kol. 4:2; 1Tes. 5:16,17; Ibr. 10:36; 12:1; Yak. 5:7

12:13 1Kor. 16:1; Ibr. 13:2; 1Pet. 4:9.

12:14 Mat. 5:44; 1Kor. 4:12.

12:16 Pənd. 3:7; Yəx. 5:21; Rim. 15:5; 1Kor. 1:10; Fil. 2:2; 3:16; 1Pet. 3:8.

ixliringlar pəzilətlik boluxka kəngül qoyunglar...

¹⁸ Imkaniyətning bariqa kəpçilik bilən inak ötünqlar; ¹⁹ intikam almanglar, i səyümlüklirim; uni Hudaqa tapxurup Uning oşəzipigə yol qoyunglar, qünki muqəddəs yazmilarda mundak yezilojan: «Pərwərdigar dəyduki, intikam Meningkidur, yamanlik Mən kayturimən»...²⁰ Xunga əksiqa «Düxmining aq bolsa, uni toydur, ussiqan bolsa, qandur. Bundak kilix bilən «uning bexioqa kemür qooşini toplaş saloşan bolisən»...²¹ Yamanlik aldida bax əgmənglar, bəlki yamanlikni yaxxilik bilən yenginglar.

Hökümət aldidiki məs'uliyitimiz

13 ¹ Həmmə adəm əzliniri idarə kılquqi hokuk igilirigə boysunsun. Qünki Huda tiklimigən hokümət yok; kaysi hokuk-hokümət məwjut bolsila Huda tərpidin tikləngəndur...

² Xuning üqün, hokuk-hokümətkə qarxilik kılquqi kixi Hudaning orunlaxturuxioqa qarxilik kılqan bolidu. Qarxilik kılquqılar sorakka tartilidu. ³ (qünki hokümranlar yaxxilik kılquqılqaroqa əməs, bəlki yamanlik kılquqılqaroqa qorqunq kəltüridu). Həkülmanlardin qorqxunı halımaymən desəng, undakta yaxhi əməl kıl. U qaoşda hokümət tərpididin tərplinisən. ⁴ Qünki hokümranlar sening mənəpəiting üqün Hudaning hizmətqisidur. Lekin yamanlik kılşang, uningdin qorqxung kerək! Həkülman kılıqni bikaroqa esiwalmaydu, u yamanlik kılquqioqa Hudaning oşəzipini kərsitidioşan jaza bərgüqi süpitidə Hudaning hizmətqisidur.

⁵ Xuning üqün, hokümranlaroqa boysunux kerək. Bu, pəkət jazalinixtin saklinix üqünla əməs, bəlki pak wijdanlik bolux üqündur. ⁶ Muxu səwəbtinmu baj tapxurunglar; hokümranlar bolsa, Hudaning məhsus bu ixlarni baxkuruxka bekitkən hizmətkarlıridur.

⁷ Hərkingə öz tegixlik həkkini tələnglar; oşəllə-parak tapxuruwaləquqioqa oşəllə-parakni, baj yioşquqılqaroqa bajni tapxurunglar; ehtiraməqa tegixlik boləşanlaroqa ehtiram kilinglar, hərmət kılıxka tegixlik boləşanni hərmət kilinglar.

Baxqılar aldidiki məs'uliyitimiz

⁸ Bir-biringlarni səyüxtin baxka, həqkingə həqnərsidin kərzdar bolmanglar. Qünki baxqılarni səyşən kixi Təwrat qanunining təlipini əməlgə axuroşan bolidu...⁹ Qünki «zina kılma, qatillik kılma, oşrilik kılma, nəpsaniyətqilik kılma» degən pərhizlər wə bulardin baxka hərəkəndak pərzlərmu, «qoxnangni əzüngni səyşəndək səyşin» degən bu əmrgə yioşinqaklanəşan...

¹⁰ Mehır-muəbbətkə berilşən kixi öz yekiniəqa həqkəndak yamanlik yürgüzməydu; xuning üqün, mehır-muəbbət Təwrat qanunining təlipini əməlgə axuroşquqidur.

12:17 «Barlik kixining aldida ixliringlar pəzilətlik boluxka kəngül qoyunglar» — baxka birhil tərjimisı: «Kəpçilik yaxhi dəp karioşan ixlarni kəngül qoyup kilinglar».

12:17 Pənd. 20:22; Mat. 5:39; 1Kor. 6:7; 2Kor. 8:21; 1Tes. 5:15; 1Pet. 2:12.

12:18 Mar. 9:50; İbr. 12:14.

12:19 «Pərwərdigar dəyduki, intikam Meningkidur, yamanlik Mən kayturimən» — «Qan.», 32:35.

12:19 Qan. 32:35; Mat. 5:39; Luka 6:29; İbr. 10:30.

12:20 «Düxmining aq bolsa, uni toydur, ussiqan bolsa, qandur. Bundak kilix bilən «uning bexioqa kemür qooşini toplaş saləşan bolisən» — («Pənd.» 25:21-22). «Uning bexioqa kemür qooşini toplaş saləşan bolisən» degən mənisı: «uni kəttik uyaldirisən». Bu ibarə Misirdiki kona bir adətni kərsitidu. Adəmining towa kıləşanlikni bildürüş üqün bexida bir siwət qooşni kətürp mangatti. Xunga «uning bexioqa kemür qooşini toplaş saləşan bolisən» degini, uning towa kılıxioqa yardəm bəraləşən» «wijdanini oyoşitisən» degənliktur.

12:20 Pənd. 25:21-22; Mat. 5:44.

13:1 Pənd. 8:15; Dan. 4:29; Tit. 3:1; 1Pet. 2:13.

13:2 «Xuning üqün, hokuk-hokümətkə qarxilik kılquqi kixi Hudaning orunlaxturuxioqa qarxilik kılqan bolidu. Qarxilik kılquqılar sorakka tartilidu» — bundak jaza Huda tərpidin yaki hokümət tərpidin kəlgənlikini rusol deməydu, biraş muxu yərdə bəlkim hokümət tərpidin boluxı mumkin.

13:8 Gal. 5:14; 1Tim. 1:5.

13:9 Mis. 20:13-17; Law. 19:18; Qan. 5:17-19; Mat. 19:18; 22:39; Mar. 12:31; Gal. 5:14; Yak. 2:8.

¹¹ Həzirkə vaxtning jiddiqlikni bilip, xularni qilinglar. Qünki biz üqün allıqqaan uyqudin oyoqinix vaxit-saiti yetip kəldi. Qünki dəsəlpki etikađ qiloan vaxtimizəja nisbətən nijatimiz tehimu yekınlap kəldi. ¹² Keqə ötükə az kəldi, kündüz yekınlasti. Xunga, qarangoşulukning ixirini taxlap, yoruklukning koral-yaraqşirini kiyəyli. ¹³ Kündüzgə muwapıq diyanətlik həyat kəqürəyli, əyx-ixrət və xarabhorlukka, zina və kəyp-sapaqə, jedəl-majira və həsəthorlukka berilməyli. ¹⁴ Əksiqa özünglarqə Rəb Əysa Məsihni kiyiwelinglar və gunahkar əttiki arzu-həwəslərni qandaq qanduruxni heq oylimganglar..

Kerindaxlar üstidin həküm qilmanglar

14 ¹ Etikađi ajizlarni qəbul qilinglar, lekin ular bilən pikirdə talax-tartix qilmanglar.. ² Birsı hərəkandaq yeməklıknı yeyıxkə bolıdıoqınoqə ixınıdu; lekin yənə etikađi ajiz birsı pəkət kəktatlarınla yəydu.. ³ Hərəkandaq yeməklıklərnı yəydıoqan kixi yeməydıoqan kixini kəmsıtmısun; həmdə bəzi nərsini yeməydıoqan kixi hərəkandaq yeməklıklərnı yəydıoqan kixi üstidin həküm qılmısun. Qünki Huda uni qəbul qiloan. ⁴ Baxka birsining hizmətkari üstidin həküm qiloquci sən kim iding? Hizmətkarning tik turuxi yaki yikilip ketixigə pəkətlə öz ho-jayini məs'uldur. Həmdə xu hizmətkarmu tik turıdıoqan kılınıdu — qünki hujayini Rəb uni tik turoşuzuxka qadırdur..

⁵ Məlum birsı məlum bir künni yənə bir künden üstün kəridu, yənə birsı həmmə künni ohxax dəp qaraydu. Hərkim özining kəzqarixioqə toluk ixənqi bolsun... ⁶ Məlum künni kədirləydıoqan kixi buning bilən Rəbbining hərmitidə uni kədirləydu. Bir nərsini yəydıoqan kiximu Rəbbining hərmitidə yəydu, qünki u öz rizki üqün Hudaqə təxəkkür eytidu. Məlum nərsini yeməydıoqan kixi yeməydıoqanlıq bilən özining Rəbbining hərmitidə yeməydu, umu xundakla Hudaqə təxəkkür eytidu.. ⁷ Qünki heqkaysimiz əzimiz üqün yaxımaymız və heqkaysimiz əzimiz üqün əlməymiz; ⁸ Bəlki əgər yaxısək, Rəbbimiz üqün yaxaymız; əlsək, Rəbbimiz üqün əlimiz. Xuning üqün yaxısəkmu, əlsəkmu Rəbbimizə mənsupturmız. ⁹ Qünki Məsihning əlüxi və tirilixi dəl xu məqsət bilən boldiki, Uning əlüklərnıng həm tiriklərnıng Rəbbi boluxi üqündur.

¹⁰ Undakta, sən nemə üqün kerındixing üstidin həküm qilisən? Yaki nemə üqün kerındixingni

13:11 Əf. 5:14; 1Tes. 5:6.

13:12 Kol. 3:8; 1Tes. 5:5.

13:13 Luqa 21:34; 1Kor. 6:10; Əf. 5:5; Fil. 4:8; 1Tes. 4:12; 5:6; Yak. 3:14.

13:14 Gal. 3:27; 1Pet. 2:11.

14:1 «Etikađi ajizlarni qəbul qilinglar, lekin ular bilən pikirdə talax-tartix qilmanglar» — əyni zamanda Əysa Məsihkə etikađ qiloquqlar Yəhudıylardın həm hərhil oşayriy dinoqə əgəxkənlərdın qıqqan Yəhudıy əməslər idi. Ularınq kəp kışimlridə əslidə «Hudani hursən kılıx» üqün yemək-ıqməklik jəhəttə küqlük kaidilər bar idi. Ləkin, hux həwər bilən yətküzülqən wəhiylər boyıqə, Huda dunyadiki barlıq ozukluk nərsilərnı yaratqandın keyin, etikađqılar ularni yeyıxkə bolıdu (məsilən, «Mar.» 7:18-23ni kəring). Bırək bir kışim etikađqılar bu yengi ərkinlikni toluk qüxənmıgən yaki uninoqə ixənmiqən bolsa, kəna adətliri boyıqə yaxaxni dawam kılatti. Xuning bilən Pawlus ularni «etikađi ajizlar» dəp atıdı. Kızık bir yeri xuki, «etikađi ajiz» adəmnıng bəzi intayın küqlük pikirliiri boluxi mumkin!

14:2 Pənd. 15:7

14:4 Yak. 4:12.

14:5 «Məlum birsı məlum bir künni yənə bir künden üstün kəridu, yənə birsı həmmə künni ohxax dəp qaraydu. Hərkim özining kəzqarixioqə toluk ixənqi bolsun» — etikađqılarning bir kışimi Yəhudıy bolup, ular yənıla Təwratta bəlgiləngən, Yəhudıylar ətküzülp kəlgən heyət-bayramlarıni tutuxka, bolupmu «xabat küni» (dəm elix küni, yəni xənbə küni)ni tutuxka adətləngən, xundakla bularnı burunkidək dawamlaxturux kərək, dəytti.

14:5 Gal. 4:10; Kol. 2:16.

14:6 1Kor. 10:31; 1Tim. 4:3.

14:7 2Kor. 5:15; Gal. 2:20; 1Tes. 5:10; 1Pet. 4:2.

mənsitməysən? Qünki həmmimiz Hudaning sorak təhti aldida turiximiz kerək bolidu...¹¹ Qünki mukəddəs yazmilarda eytilojinidək: —

«Pərwərdigar dəyduki: —

Öz həyatim bilən kəsəm iqimənki,

Manga barlik tizlar pükülidu,

Barlik tillar Meni etirap kilip mədhıyə okuydu»...

¹² Xunga, hər birimiz Huda aldida özimiz toʻqʻruluk hesab berimiz..

Ajiz kerindixinglarni Huda yolidin qətnitip qoymanglar

¹³ Xuning üqün, bir-birimizning üstidin həküm qiloquqi ikkinqi biri bolmayli. Buning ornioʻra xundak həküm-qararoʻra kelinglarki, hər kəndak kerindaxka gunahka yikıtıdıoʻran bir nərsini yaki tuzakni qoymaslik kerək...¹⁴ Rəbbimiz Əysada bolojanlikimdin xuningoʻra qəʻiy ixəndürölüp bilimənki, hər kəndak nərsə əzlikidin haram əməstur; lekin bir nərsini haram dəp qarioʻran kixi üqün, u uningoʻra haramdur...¹⁵ Əgər yeməkliking tūpəylidin kerindixingni azabka qoyojan bolsang, mehir-muhəbbət yolida mangmioʻran bolisən. Məsılh uning üqün Öz jenini pida kilip olgən, bu kerindixingni yeməkliking bilən nabut kılma!.

¹⁶ Əmdi silər yahxi dəp qarioʻran ixlarning yaman deyilixigə səwəbqi bolup qalmanglar. ¹⁷ Qünki Hudaning padıxahlıqi yemək-iqməktə əməs, bəlki Mukəddəs Rohta bolojan həkkanıylik, inaklik-hatırjəmlik wə xadliktıdur...¹⁸ Bularda yaxap Məsihkə hizmət qiloquqi kixi Hudani hursən kılıdu wə insanlarning tərıplıxigə sazawər bolidu.

¹⁹ Xuning üqün özimizni inaklikni ilgiri sürıdıoʻran wə bir-birimizning etıkadini kurup qıkıdıoʻran ixlaroʻra atayli...²⁰ Yeməklikni dəp Hudaning əjrini nabut kılmanqlar. Həmmə nərsə dər wəkə həlalıdur; biraq bırsi yegini bilən etıkadida putlaxsa, u uningoʻra yaman hesablinidu...²¹ Xuning üqün gəx yeyix, xarab iqix, xundakla baxka hər kəndak ixlarni kılıxing kerindixingni gunahka teyıldurıdıoʻran, azabka qoyıdıoʻran yaki uni ajizlaxturıdıoʻran bolsa, bularni kılmiqıning tüzük...

²² Sening məlum bir ixni kılıxka ixənqı barmu? Əmdi bu ixənq Huda bilən sening arangdikı ixtur. Əzi kılıwatkan ixni toʻqʻra dəp qarioʻran, xuningdin wıjdanimu əyibkə buyrılmıojan kixi nemıdegən bəhtlik-hə! ²³ Lekin yeməkliktin gumanlinıp turup yənə xuni yegən kixi əyibkə buyrılıdu, qünki buni ixənq bilən yemıgən. Ixənqtin bolmioʻran hər kəndak ix gunahıtur...

14:10 «Qünki həmmimiz Hudaning sorak təhti aldida turiximiz kerək bolidu» — «sorak təhti» adəttə Rim imperiyasıda hər bir xəhərnıng qong məydanıda bolattı. Yərlik əməldarlar muhım həkümlərnı yaki elanlarnı qıkırıx üqün uningda olturattı. Hudaning «sorak təhti» yaki «həküm qıkırıx təhti» aldida bolıdıoʻran sorak bəlkım **ixəngüqılərnıng** əməllirıning üstidin həküm qıkırıx üqünla bolıdu («2Kor.» 5:10ni kərıng).

14:10 Mat. 25:31; 2Kor. 5:10.

14:11 «Pərwərdigar dəyduki: — Öz həyatim bilən kəsəm iqimənki, Manga barlik tizlar pükülidu, barlik tillar Meni etirap kilip mədhıyə okuydu» — «Yəx.» 45:23.

14:11 Yəx. 45:23; 49:18; Fil. 2:10.

14:12 Zəb. 62:12; Yər. 17:10; 32:19; Mat. 16:27; Rim. 2:6; 1Kor. 3:8; 2Kor. 5:10; Gal. 6:5; Wəh. 2:23; 22:12.

14:13 1Kor. 10:32; 2Kor. 6:3.

14:14 Mat. 15:11; Ros. 10:15; 1Kor. 8:4; 1Tim. 4:4.

14:15 1Kor. 8:11.

14:17 1Kor. 8:8.

14:19 «Xuning üqün özimizni inaklikni ilgiri sürıdıoʻran wə bir-birimizning etıkadini kurup qıkıdıoʻran ixlaroʻra atayli» — «bir-birimizning etıkadini kurup qıkıdıoʻran» əynı tekıstə «bir-birimizni kurup qıkıdıoʻran» degən səzlər bilən ipadılinıdu. Bu muhım ıbarıning mənisı toʻqʻruluk «kırıx səz»imizni kərıng.

14:20 «biraq bırsi yegini bilən etıkadida putlaxsa, u uningoʻra yaman hesablinidu» — baxka bırıh tərjımisı: «biraq bırsi yēsə wə xunglaxka baxkılarnı (ıman, wıjdan tərıpıdä) putlaxıursa, bu ix uningoʻra yaman bolıdu».

14:20 Tit. 1:15.

14:21 «azabka qoyıdıoʻran yaki uni ajizlaxturıdıoʻran» — bəzi kona kəqürmılərdə muxu səzlər tepılmaydu.

14:21 1Kor. 8:13.

14:23 Tit. 1:15.

«Rimliklarqo»

Özimizni qanaatlendürüxnla oylimayli

15¹ Əmdi etiqadimiz küqlük boloqan bizlər özimizni qanaatlendürüxnla oylimay, bəlki etiqadi ajizlarningmu ajizliklerini kətüriximiz kerək. ² Hərbirimiz öz yeqinimizning etiqadini kurup qikixi üqün, uning bəht-bərikitini kəzləp, uni hursən kilixqə intiləyli. ³ Qünki hətta Məsihmü Özini qanduruxni oylimioqanidi. Bu tooqrisida mukəddəs yazmilarda mundək pütülgən: «Sən Hudani həkərət qiloqanlarning həkərətliiri Mening üstümgə qüxti». ⁴ Qünki burunda wəhiy bilən pütülgən yazmilardiki hərqaysi səzlər bizgə əgitix üqün yeziloqan bolup, məksiti Mukəddəs Kitablardin kəlgən səwr-takət wə ilhambəhx arqilik bizdə azru-ümidning boluxi üqündur.

⁵ Əmdi səwr-takət wə ilhambəhxning Igisi Huda silərni Məsih Əysani ülgə qilip, əzara bir oyniyətkə kəltürgəy; ⁶ buning bilən silər Hudani, yəni Rəbbimiz Əysa Məsihning Atisini bir jan bir dil bilən bir eqizdin uluqlioqaysilər.

Bir-birlinglarni qobul qilinglar

⁷ Xunga, Məsih silərni qobul qilip, Hudaqə xan-xərəp kəltürginidək, silərmu bir-birlinglarni qobul qilinglar. ⁸⁻⁹ Qünki silərgə xuni eytimənki, Əysa Məsih Hudaning ata-bowilarqə bərgən wədilirini ispatlax üqün, xu arqilik əllərmu Hudaning rəhim-xəpkitini kərüp uni uluqlixi üqün, hətnə kilinoqanlarqə Hudaning həkikitini yətküzgüqi hizmətkar süpitidə təyinləndi. Bu huddi mukəddəs yazmilarda: —

«Xunga Sanga əllər arisida mədhiyə oquymən, Wə Sening namingni küyləymən» — dəp yeziloqanidi.

¹⁰ Wə U yənə: —

«Əy əllər,

Hudaning həlqi bilən billə xad-huram bolunglar!» — dəydu.

¹¹ Wə yənə U: —

«Əy barlik əllər, Pərwədigarni mədhiyilənglar,

15:1 1Kor. 9:22; Gal. 6:1

15:3 «Sən Hudani həkərət qiloqanlarning həkərətliiri Mening üstümgə qüxti» — («Zəb.» 69:9).

15:3 Zəb. 69:7-9; Yəx. 53:4, 5.

15:4 Rim. 4:23, 24.

15:5 Rim. 12:16; 1Kor. 1:10; Fil. 2:2; 3:16; 1Pet. 3:8.

15:7 «Məsih silərni qobul qilip, Hudaqə xan-xərəp kəltürginidək, silərmu bir-birlinglarni qobul qilinglar» — baxqə birhil tərijimi: «Məsih silərni qobul qiloqandək, silərmu bir-birlinglarni qobul qilip Hudaqə xan-xərəp kəltüringlar». Əməliyəttə bu mənisimu bizning tərijimizdin qikidu.

15:8-9 «Əysa Məsih Hudaning ata-bowilarqə bərgən wədilirini ispatlax üqün» — «Hudaning ata-bowilarqə bərgən wədiliri» Huda İbrahim, İshək, Yəqub, Yüsüp, Musa pəyoqəmbər wə baxqə pəyoqəmbərlərgə yətküzgən wədiliri deganlik. «xu arqilik əllərmu Hudaning rəhim-xəpkitini kərüp uni uluqlixi üqün...» — «əllər» muxu yərdə yat əllər, Yəhudiy əməslərni kərsitidu.

«Xunga Sanga əllər arisida mədhiyə oquymən, wə Sening namingni küyləymən» — («Zəb.» 18:49. Bu bexarəttə Məsih Öz Rohi arqilik Dawut pəyoqəmbərnin aqizdin səzlaydu. Pawlus bu muhim gəpliri (8-9-ayətlər) arqilik Yəhudiy əməslər wə Yəhudiylarning bir-birini qobul kilixini dəwət kilidu; qünki Məsih Əysa Əzi Yəhudiylar («hətnə kilinoqanlar»)qə hizmətkar təyinləndi həm xuningdək Yəhudiy əməslər («yat əllər»)ning Hudani mədhiyilixigə baxlamqilik kilidu; demək, Məsih ikki tərəpnin hizmitidə boləndin keyin, nemixqə silər Yəhudiylar wə Yəhudiy əməslər kiqik peillik bilən Uning uluq ülgisigə əgixip bir-birlinglarni qobul kilmaysilər?

15:8-9 2Sam. 22:50; Zəb. 18:49-50.

15:10 «Wə U yənə: ... dəydu» — bu wə keyinki ayəttiki «U» Məsihdur. Muxu ayəttiki bexarətlər Uning Əzining pəyoqəmbərlərnin aqzi arqilik eytqan səzlidir. 15-ayəttiki izahətni kərüng. «Əy əllər» — «əllər» yat əllər, Yəhudiy əməslərni kərsitidu.

«Əy əllər, Hudaning həlqi bilən billə xad-huram bolunglar!» — «Qan.» 32:43.

15:10 Qan. 32:43.

«Rimliklaroqa»

Əy pütkül kowmlər, Uni uluqlanglar!» — dəydu.¹² Yənə, Yəxaya pəyoqəmbərnu mundak dəydu: —

«Yəssəning yiltizi boləjan kixi məydanə qıkidu, əllərgə həkimlik kildiojan zat ornidin turidu; əllər dərwəyə Uningə ümid baqlaydu».

¹³ Əmdi ümidning Igisi Huda Əzigə ixiniwatqanlığinglardin kəlbənglarni toluk xad-huramlik wə tinq-hatirjəmlikkə tolduroqay, xuning bilən Muqəddəs Rohning küq-kudriti bilən ümidkə tolup taxkəysilər.

Pawlusning rosulluk hizmiti toqrisida

¹⁴ I kərindaxlirim, kənglänglarning məhribanlik bilən tolojanlikioja, mol bilimlər bilən toluk bezəlgənlikigə, xundakla bir-biringlarəja əzara jekiləp berəlydiojanlığinglarəjimu kayilmən.¹⁵ Xundak bolsimu, Huda manga ata kıləjan xapaət tüpəylidin mən silərgə bir kisi tərəplərdin nəqqə ixlarni əslitip qoyuxkə səl jür'ətlik bolup uxbu hətni yazmaqtimən.

¹⁶ Xu xapaət bilən mən Hudaning hux həwirini yətküzüp kahindək Uning ibaditini həmmə yərdə wujudkə kəltürük hizmitidə Yəhüdiy əməs əllərgə Məsih Əysaning hizmətkari bolup təyinləndim. Bu hizmitimning məksiti əllərnin Hudaəja sunidiojan ibaditi Muqəddəs Roh arkilik pak-muqəddəs kılınıp, Hudani hursən kildiojan kurbanliktək Uning qəbul kılxiəja layik boluxi üqündur.¹⁷ Xuning üqün Məsih Əysada boləjanlikimdin Hudaning manga tapxurojanliridin pəhirlinimən.¹⁸⁻¹⁹ Qünki əllərnin Hudaəja itaət kılxi üqün Məsihning manga kıldurojanliridin baxkə heqnemini tiləyə elixkə həddim əməs. Səz wə əməllər arkilik, alamətlik məjizilər wə karamətlər arkilik, Muqəddəs Rohning küq-kudriti bilən Yerusalemdin baxlap Illirikon əlkisigə aylinip həmmə yərdə Məsihning hux həwirini toluk jakarlidim.²⁰ Xundak kılıp baxkılar saləjan ulning üstigə bina salmaslik üqün, əzəldin Məsihning nami anglanmiojan yərlərdə bu hux həwərnə jakarlawkə intilip kəldim.²¹ Bu toqrisida muqəddəs yazmilarda eytiləndək: —

«Uningdin həwərsiz boləjanlar Uni kəridu,

Anglimiojanlar anglap qüxinidu».

15:11 «Əy barlik əllər, Pərwədigarni mədhıyilənglar, əy pütkül kowmlər, Uni uluqlanglar!» — («Zəb.» 117:1) — bu ayət wə yukiriki nəkil kəltürüləng ikki ayətə, Məsih (dunyaəja kəlxitin burun) pəyoqəmbərlərnin aqzidin bəxarət berip, kəlgisidə Yəhüdiy əməslər bilən Əzi talliojan həlki billə Hudaəja ibadət kılxiip, Uning hizmitidə billə boluxidiojanlığini aldin'ala eytidu.

15:11 Zəb. 117:1

15:12 «Yəssəning yiltizi boləjan kixi məydanə qıkidu, əllərgə həkimlik kildiojan zat ornidin turidu; əllər dərwəyə Uningə ümid baqlaydu» — («Yəx.» 11:10) Məsih toqruqluk yənə bir bəxarət. Yəssə bolsa, Dawut pəyoqəmbərnin atisi idi. Birək uning əwladi Məsih, yəni «uning yiltizi»dur.

15:12 Yəx. 11:10; Wəh. 5:5; 22:16.

15:13 «Ümidning Igisi Huda...» — əyni səz «ümidning Hudasi...».

15:16 «Bu hizmitimning məksiti əllərnin Hudaəja sunidiojan ibaditi Muqəddəs Roh arkilik pak-muqəddəs kılınıp...» — «əllər»: yat əllər, Yəhüdiy əməslərnə kərsitidu. «Xu xapaət bilən mən Hudaning hux həwirini yətküzüp kahindək Uning ibaditini həmmə yərdə wujudkə kəltürük hizmitidə Yəhüdiy əməs əllərgə Məsih Əysaning hizmətkari bolup təyinləndim. Bu hizmitimning məksiti əllərnin Hudaəja sunidiojan ibaditi, Muqəddəs Roh arkilik pak-muqəddəs kılınıp, Hudani hursən kildiojan kurbanliktək uning qəbul kılxiəja layik boluxi üqündur» — rosul Pawlus əzini kahinəyə əhxitidu. Hudaning kona zamanlardiki ibadəthanioja kahinlarni təminləxtiki məksiti həlqnin toqra yolda Hudaəja ibadət kılxiidin ibarət idi. Xunga ular həlqnin öz kurbanlıqlirini toqra, Hudaning qəbul kılxiəja layik petidə sunuxioja yərdəmqi wə hizmətkar idi. Pawlus əzining hux həwərnə yətküzüxnin əhirkə məksiti Hudaəja həkikiy, mənilik, qin dillik ibadətəni barlikkə kəltürüxtin ibarəttur, dəydu. Həknin bu ibaditini pak-muqəddəs kılxi Muqəddəs Rohning ixi, əlwəttə. Bu ibadətəni pəkət jamaət ibadət sorunliridə əməs, bəlkə ixəngüqünün pütün həyatı arkilik ipadilininu (12:1-2).

15:21 «Uningdin həwərsiz boləjanlar Uni kəridu, anglimiojanlar anglap qüxinidu» — «Yəx.» 52:15.

15:21 Yəx. 52:15.

«Rimliklarq»

Pawlusning Rimq berix pilani

²² Mana, xu hizmatlirim sēwābidin yeninglarq berixni kēp kētim oyliqan bolsammu, lekin tosulōularq uqrap baralimidim..²³⁻²⁴ Lekin hāzir muxu ātraplarda hux hēwēr yētküzūlmigēn yērlēr manga kalmioqanliqtin, hēmdē kēp yillardin berī silērnī yoklāp berix arzuyum bolōqanliqtin, Ispaniyēgē beriximda silērnimu yoklāp ētmāqimēn. Sēpirimdē aldi bilēn silē bilēn kērūxūp, bir mēzgil hēmrāhliqinglardin tolūx huxallinip, andin silērning yārdimīnglarda sēpirimni dawamlaxturuxumni ūmid qilimēn..

²⁵ Birāq hāzir bolsa Yerusalemq berip, u yērdiki muqēddās bēndilērning hizmitidē boluxqā ketiwatimēn..²⁶ Qūnki Makedoniya wē Ahaya ēlkiliridiki jamaētlēr Yerusalemdiki muqēddās bēndilēr arisidiki yoxsullarq ianē toplāp yārdēm berixni layiq kērdi. ²⁷ Bu ixni ulār bērhēk layiq kērdi; ēmāliyēttē bolsa ulār Yerusalemdikilērgē kērdardur. Qūnki ēllēr Yēhūdiy kērindaxlarning rohiy bēhtliridin bēhrimēn bolōqan bolsa, maddiy jēhēttin ularqā yārdēm berixkā toqrā kelidu..

²⁸ Mēn bu ixni pūttūrgēndin keyin, yēni Yerusalemdiki kērindaxlarning jamaētlērning etiқadining bu mewisini qobul qilixini jēzmēnlēxtūrgēndin keyin, silērnī yoklāp ētūp Ispaniyēgē barimēn..²⁹ Yeninglarqā barōqinimda, Mēsihning tolūx bēht-bērikitinī silērgē elip baridioqanlikimni bilimēn..

³⁰ Kērindaxlār, Rēbbimiz Əysa Mēsih wē Muqēddās Rohning mēhīr-muhēbbiti bilēn silērdin ētūnimēnki, mēn ūqūn Hudaqā dua qilip mēn bilēn birliktē kūrēx qilōaysilēr — ³¹ mening Yēhūdiyē ēlksidiki etiқad qilmiqanlarning yaman niyētliridin saklinixim, xuningdēk Yerusalemda in'amni yētküzūx hizmitimning xu yērdiki muqēddās bēndilērning qobul qilixioqā erixixi ūqūn. ³² hēmdē ahirda Huda buyrusa, pēkīrning xad-huramliқ bilēn yeninglarqā berip, silēr bilēn ortāq istirāhēt qiliximiz ūqūnmu dua qilōaysilēr..

³³ Amanliқ-hatirjēmlik Igsi bolōqan Huda hēmminglār bilēn billē bolōqay! Amin!

Pawlusning ahirki salamliri

16¹ Kēnhria xēhīridiki jamaētning hizmatqisi singlimiz Fibini silērgē tēwsiyē qilip tonuxtur imēn;² uni muqēddās bēndilērgē layiq Rēbning muhēbbitidē qobul qilip kūtūwalōaysilēr, uning hērkandāq ixta silērgē hājiti qūxsē, uningqā yārdēm qilōaysilēr. Qūnki u ēzimu nuroqun kixilērgē, jūmlidin mangimu qong yārdēmqi bolōqan..

15:22 Rim. 1:13; 1Tes. 2:18.

15:23-24 Rim. 1:10; 15:32; 1Tes. 3:10; 2Tim. 1:4.

15:25 Ros. 19:21; 24:17.

15:27 «Qūnki ēllēr Yēhūdiy kērindaxlarning rohiy bēhtliridin bēhrimēn bolōqan bolsa, maddiy jēhēttin ularqā yārdēm berixkā toqrā kelidu» — «yārdēm berix» dēgēn sēz grek tilida adēttē muqēddās ibadēthanidiki hizmat bilēn munasiwētlitkur.

15:28 «Yerusalemdiki kērindaxlarning jamaētlērning etiқadining bu mewisini qobul qilixini jēzmēnlēxtūrgēndin keyin,...» — grek tilida («Yerusalemdiki») kērindaxlarqā bu mewisini yētküzūp mēhīrlēndūrgēndin keyin,...» dēgēn sēzlēr bilēn ipadiliniḁu. Rosul Pawlus Yēhūdiy kērindaxlarning bu sowōjatni qobul qilixini intayin muhim dēp bilatti. Qūnki uni qobul qilixi sowōjat bārgēnlērnī, yēni Yēhūdiy āmas ixēngūqilērnī «bizning kērindaxlirimiz» dēp qobul qilixioqā barawēr bolatti, xunglaxqā barliқ jamaētlērning birliki wē muhēbbitinī mustāhkāmlāp alōqā sūrētti. Hudaqā tēxēkkūr, Yēhūdiy kērindaxlār uni qobul qildi («Ros.» 21:17).

15:29 Rim. 1:11.

15:30 «mēn ūqūn Hudaqā dua qilip mēn bilēn birliktē kūrēx qilōaysilēr» — «kūrēx qilōaysilēr» dēgēn sēzlēr jin-xēytanlarning Hudaning hizmitigē daim qarxi qikidioqanliқinī kērsitidu; xunga bu hizmat ūqūn dua qilix (bularning qarxi qikānliқi tūpēylidin) birhlē kūrēx, tēs bir ix bolidu (mēsilēn «Kol.» 2:1; 4:11nē kēring).

15:30 2Kor. 1:11.

15:31 2Tes. 3:2.

15:32 Rim. 1:10; 15:23.

16:2 «uni muqēddās bēndilērgē layiq Rēbning muhēbbitidē qobul qilip kūtūwalōaysilēr...» — «Rēbning muhēbbitidē» ayni grek tilida «Rēbdē» dēgēn sēz bilēn ipadiliniḁu. Muxu ibarē toqrulūx «kīrix sēz»imizni kēring. «uning yēni

«Rimliklarqo»

³ Mən bilən birgə ixligən, Məsih Əysada boloqan hizmətdaxlirim Priska bilən Akwilaqo salam eytkaysilər..⁴ (ular meni dəp öz həyatining heyim-hətirigə qərimidi. Həm yaloquz mənla əməs, bəlkə əllərdiki barlıq jamaətlərmu ulardın minnətdardur)..⁵ Ularning ailisidə jəm bolidioqan jamaətkimu salam eytkaysilər.

Asiya əlkisidin Məsihkə etikətdə əng dəsəlpki mowə bolup qıkkən, səyümlüküm Epenitkə salam eytkaysilər..⁶ Silər üçün kəp əjir singdürgən Məryəmgə salam eytkaysilər.

⁷ Mən bilən zindandax boloqan, Yəhudiy qerindaxlirim Andronikus wə Yunyaqo salam eytkaysilər. Ular məndin awwal Məsihtə boloqan bolup, rosullar arisidimu abruyluktur..

⁸ Rəbbimizdə boloqan səyümlüküm Ampliyatka salam eytkaysilər.

⁹ Biz birgə ixligən Məsihtə boloqan hizmətdiximiz Urbanus wə səyümlüküm Stahuslarqo salam eytkaysilər.

¹⁰ Sinaklardan otkən, Məsihtə sadıq ispatlinip kəlgən Apelisqa salam eytkaysilər. Aristowulusning ailisidikilərgə salam eytkaysilər.

¹¹ Yəhudiy qerindixim Hərodiyonoqo, Narkisning ailisidikilərdin Rəbdə boloqanlarqo salam eytkaysilər.

¹² Rəbning hizmitidə japa tartiwatqan Trifena wə Trifosa haniməqo salam eytkaysilər. Rəbning hizmitidə nuroqun japa tartqan səyümlük singlim Pərsisqa salam eytkaysilər.

¹³ Rəbdə tallanoqan Rufusqa wə uning mangimu ana boloqan anisiqo salam eytkaysilər.

¹⁴ Asinkritus, Filigon, Hərmis, Patrobas, Hərməs wə ularning yenidiki qerindaxlarqo salam eytkaysilər.

¹⁵ Filologus wə Yulyaqo, Neriüs wə singlisiqo, Olimpəs wə ularning yenidiki barlıq muqəddəs bəndilərgə salam eytkaysilər..

¹⁶ Bir-biringlar bilən pak səyüxlər bilən salamlixinglar. Məsihning həmmə jamaətliridin silərgə salam!.

Ahirkı nəsihət

¹⁷ Qerindaxlar, silərdin xuni otnimənki, silər əgəngən təlimgə qarxi qıkkən, aranglarda ihtilaplarni pəyda kilidioqan wə adəmni etikad yolidin teyilduridioqan kixilərdin pəhəs bolunglar, ulardın neri bolunglar..¹⁸ Bundaq kixilər Rəbbimiz Məsihkə əməs, bəlkə öz qarnioqo kıl bolidu; ular silik-sipayə gəplər wə huxamət səzliri bilən saddilarning kəlbini azduridu..

¹⁹ Silərnin Rəbkə boloqan itaətmənlikinglərdin həmməylən həwər tapti. Xunga əhwalinglərdin xadlinimən; xundaqtimu, yaxxi ixlar jəhəttə aqıl boluxunglarni, yaman ixlarqo nisbətən nandan boluxunglarni halaymən..²⁰ Amanlıq-hatirjəmlik Igisi boloqan Huda uzun otməy Xəytanni ayaq astinglərdə yənjyidu.

Rəbbimiz Əysaning mehir-xəpkiti silərgə yar boloqay!

Fibining hərəkəndəq ixta silərgə həjiti qıxsə, uningəqo yərdəm kıləyaysilər. Qünki u əzimu nuroqun kixilərgə, jümlidin mangimu qong yərdəmqi boloqan» — bu səzlərgə qərioqanda Fibi əzi məlum səwəbtin Rimoqo səpər kılmaqı idi, xuning bilən Pawlusning bu salam hetini elip baridu. Muxundaq uzun wə hətərlik səpər kılıx asan əməs idi. Hudaqo wə Fibigə kolimizdə hazır turoqan bu qımmətlik hət üçün rəhmət!

16:3 «Mən bilən birgə ixligən, Məsih Əysada boloqan hizmətdaxlirim Priska bilən Akwilaqo salam eytkaysilər...» — Priska (Priskila) wə eri Akwila hux həwərnin kəp hizmitini kıləqan («Ros.» 18:2, 26, «1Kor.» 16:19, «2Tim.» 4:19ni kərting).

16:3 Ros. 18:2,26.

16:4 «... Həm yaloquz mənla əməs, bəlkə əllərdiki barlıq jamaətlərmu ulardın minnətdardur» — «əllər»: yat əllər, Yəhudiy əməslərnı kərsitidu.

16:7 «Yəhudiy qerindaxlirim Andronikus wə Yunya» — muxu yərdiki «qerindaxlirim» yənə «uruk-tuoqanlirim» dəgən mənədimu boluxi mumkin. Baxkə birhil təjərimisi: «ular rosullarning qarixida bək abruyluk kixilər».

16:15 «Filologus wə Yulya» — bəlkim ər-ayal.

16:16 1Kor. 16:20; 2Kor. 13:12; 1Tes. 5:26; 1Pet. 5:14.

16:17 Mat. 18:17; Kol. 2:8; 2Tes. 3:6; 2Tim. 3:5; Tit. 3:10; 2Yuhə. 10.

16:18 Əz. 13:18; Fil. 3:19.

16:19 Mat. 10:16; 1Kor. 14:20.

«Rimliklarq»

²¹ Hizmətdixim Timotiy, Yəhudiylər qərindaxlirim Lukyus, Yason və Sospatirlərdin silərgə salam..

²² (uxbu hətkə kələm təwrətküqi mənki Tərtiyu Rəbdə silərgə salam yollaymən)..

²³ Manga və əyidə daim yiqilidiqan pütün jamaətkə səhibhanlik qilidiqan Gayustin silərgə salam. Xəhərning həziniqisi Erastus silərgə salam yollaydu, qərindiximiz Kuwartusmu xundak..

²⁴ Rəbbimiz Əysa Məsihning məhirlər-xəpqi hamminglarq yar bolqay! Amin!

Dua və mədhiyə

²⁵ Uzun zamanlardin buyan süküttə saqlinip kəlgən sirning wəhiy qilinixi boyiqə, mening arqilik yətküzülgən bu hux həwər, yəni Əysa Məsihning jakarlinixi bilən silərnə mustəhkəmləxkə qadir Boluquqə xan-xərəp bolqay! ²⁶ Sir bolsa insanlarnə etiqadtiki itətmənlik yoliqə elip berix üqün, mənngü həyat Hudaning əmrigə binaən həm biwasitə həm burunkə pəyqəmbərlərnə yezip qalduroqanliri arqilik, hazır barlıq əllərgə wəhiy qilindi; ²⁷ xundak qiloqan birdinbir dana Boluquqə Hudaqə Əysa Məsih arqilik xan-xərəp əbədil'əbədlə bolqay! Amin!

16:21 Ros. 13:1; 16:1; 17:5; 20:4; Fil. 2:19; Kol. 1:1; 1Tes. 3:2; 1Tim. 1:2.

16:22 «uxbu hətkə kələm təwrətküqi mənki Tərtiyu Rəbdə silərgə salam yollaymən» — rosul Pawlusning kəzi əjiz boluqəqə, adəttə yərdəmqigə hətlirini yazduratti. Tərtiy uning üqün «Rimliklarq»ning kələm təwrətküqisi (hatiriligüqi) bolqanidi.

16:23 Ros. 19:22; 2Tim. 4:20.

16:25 Əf. 1:9; 3:9,20; Kol. 1:26; 2Tim. 1:10; Tit. 1:2; 1Pet. 1:20.

Qoxumqə səz

Həkülətkə boysunux məsililiri üstidə (13-bab)

Muqəddəs Kitabda hatiriləngən, həkülətlər wə həkukdarlar bilən munasiwətlik təlimlər, jümlidin rosul Pawlusning təlimlirini (məsilən, «Rim.» 13-bab) təwəndikidək yəkünlisək bolidu: —

(1) «İnsaniyət gunahқа teyilip petip qalojanlıqı tüpəylidin (Hudaning nijatioqa igə boləuqə), gunahқа nisbətən tizginlinixi kerək boləuqə, Huda bu ixning bir qismini həkülətkə-hakimiyətlər arkilik orunlaydu: — «**Həmmə adəm əzlrini idarə qiloquqi həkuk igilirigə boysunsun. Qünki Huda tiklimigən həkülətkə bolmas; həkülətlərnin həmmisi Hudaning əmri bilən boləandur**» («Rim.» 13:1). Bu Hudaning rəhimdillikidin boləan bir ix; xundaktimu, bu rəhimdillikining bir qismi xuki, U gahı wəqitlarda məlum bir əlgə sawaq berix üqün, towa kilip qəblirini Manga qaratsun dəp rəhimsiz həkülədmərnin ularning üstidin həkülətkə sürgüzidu. Məsilən «Yəx.» 19:1-4ni kəring. Xu wəqitda Huda Misirliklarni butlarə qəqunuxtın towa qilsun dəp ularni «**Rəhimsiz bir həkülətkə, ... əxəddiy bir padixahning qəloqa tapxuridu**».

Bundək ixlər yənə xübhisizki, rosulning: «**Huda... pütkül insanlarning, bolupmu etikəd qiloquqlarning Kutkuzəuqisi (səqliquqisi)**» dəp kərsətkən həqikətinin muhim bir əmili boluxi kərək («1Tim.» 4:10).

(2) Xunga etikədqlər qaysi həkülətkə astida bolsun, ularə qə boysunuxi, jümlidin baj tapxuruxi lazim («Tit.» 3:1-2, «Rim.» 13:3-6).

(3) Etikədqlər əz üstidin həkülətkə sürgənlər üqün dua qilixi kərək. «1Tim.» 2:1-4ni kəring. Undək duaning roxən məqsiti, Hudaning bu həkülədmərlarning qəblirini Əz qərkunəioqa, həqkanıy kəzqaraxlarə qə, əzining həkülətkəlik astidikilərgə ədil muamilə qilixқа, hux həwərnin ərkin yətküzüxқа yol qoyuxқа qəyil kilip yətkəlixi üqündur.

(4) Həkuk tutqan kixilər Hudaning iradisigə hiləplik qanunlarni yəki pərmənlarni qikərsa yəki qəl astidikilərnin natoə qə ixlarni qilixқа məjburləo qə bolsa, etikədqlər ularə qə boysunmasliq kərək. Məsilən «Ros.» 4:19-20də, Yəhudiy həkülədmərlər rosullardin Petrus wə Yuhənnəni Əysəning nəmini jakərləxtin mən'i qiləan, Petrus: «**Hudaning əldida silərgə boysunux toərimu yəki Hudaəimu? Buningə əzünglər bir nəmə dənglər!**» dəgən.

(5) Adalətsiz həkülətlərnin, bolupmu Hudaning səzini jakərləxқа qərxı turoqan həkülətlərnin əqdurux etikədqlər biwəsitə kəngül belüdiəan ix əməs, bəki Hudaning Əz ixidur. Rəb Əysə Rimlik wəliy Pontius Pilatus tərpidin Əzining «padixah ikən»liki wəjədin sorəqқа tartiləanda uningə qə mundaq dēdi: — «**Məning padixahlikim bu dunyəə qə təwə əməstur. Əgər bu dunyəə qə təwə boləan bolsa, hizmətqilirim Məning Yəhudiyələrə qə tapxurulmaslikim üqün jəng qiliwatqan bolətti. Həlbuki, Məning padixahlikim bu yərgə təwə əməstur**» («Yh.» 18:36).

Xuning bilən etikədqlər məlum bir həkülətkəni əqulitip, bəxқа birsini bərpə qilix üqün kürəx qilixқа əriləxmasliq kərək. Tarihta kəp wəqələrdin kərgili boliduki, «**Huda sotqidur; U birsini kəturidu, birsini təwənlitidu**» («Zəb.» 75:7). Yəqinki tarihta, Ruminiyədiki Qəwsiskuning

«Rimliklaroqa»

mustəbit həkūmiti pəkət bir parqə «tazilik kəoqəz» bilən oqulitiloqanliki buningoqa misal bolidu (Rumuniyə həkūmiti kəp Mukəddəs Kitablarni musadirə kilip ularni «tazilik kəoqəz»lərgə aylanduroqanidi).

(6) Etikədqilar həkūmət ixliri yaki siyasiy iqlar bilən toqra xuoqullansa bolidu (məsilən, Daniyal pəyoqəmbər kəp yillar iqidə bir butpərəs həkūmətning məmuriy hadimi boləqanidi). Əmma siyasiy iqlar intayin murəkkəp, əzini pak-diyanət tutup ularoqa arilixix intayin təs, Hudaning alahidə qəkiriki bolmisa xu iqlaroqa yəkinlixixkə hərgiz bolmaydu, dəp qaraymiz.

Bu temining dairisi muxu addiy yəkündin kəng, əlwəttə, əmma yukiriki səzlirimiz oqurmənlərnin bu intayin muhim ixkə munasiwətlik boləqan mukəddəs yazmilar üstidə kəprək oylinixlirioqa türtkə bolsun dəp arzu qilimiz.